

ERHVERVSUDDANNELSE

EUROPÆISK TIDSSKRIFT



Erhvervsuddannelsens rolle i opbygningen af Den Europæiske Union

Politikker ★ programmer ★ erfaringer





CEDEFOP
*Det Europæiske Center
 for Udvikling
 af Erhvervsuddannelse*

*Marinou Antipa 12
 GR - 57001 Thessaloniki
 (Thermi)*

*Tlf.: 30-31+490 111
 Fax: 30-31+490 102*

CEDEFOP er et fællesskabsorgan oprettet ved forordning vedtaget af Rådet for De Europæiske Fællesskaber (Rådets forordning (EØF) nr. 337/75 af 10. februar 1975). Centeret ledes af en firesidet bestyrelse med repræsentanter for arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationerne, medlemsstaternes regeringer og Europa-Kommissionen.

I henhold til artikel 2 i oprettelsesforordningen har CEDEFOP "til opgave at bistå Kommissionen for på fællesskabsplan at fremme og udvikle grundlæggende og efterfølgende erhvervsuddannelse."

Gennem sit videnskabelige og praktiske arbejde tilvejebringer CEDEFOP information, som er relevant og formålstjenlig i europæisk sammenhæng og for gennemførelsen af Centerets arbejdsprogram.

Arbejdsprogrammet, som vedtages af bestyrelsen i overensstemmelse med Kommissionen, omfatter to hovedområder:

- kvalifikationsudvikling
- erhvervsuddannelsessystemernes udvikling.

Til gennemførelsen af dette program anvender CEDEFOP forskellige aktionsmidler:

- undersøgelser og analyser
- forskellige former for information
- skabelse af muligheder for informationsudveksling og -overførelse.

Redaktør: Fernanda Oliveira Reis

Redaktionsudvalg:

Formand:

Jean François Germe

Conservatoire National des Arts et Métiers (CNAM), Frankrig

Matéo Alaluf

Tina Bertzeletou

Keith Drake

Julio Sanchez Fierro

Gunnar Eliasson

Paolo Garonna

Eduardo Marçal Grilo

Alain d'Iribarne

Université Libre de Bruxelles (ULB), Belgien
 CEDEFOP

Manchester University, Storbritannien

Asociación de Mutuas de Trabajo, Spanien

The Royal Institute of Technology (KTH), Sverige

Istituto nazionale di statistica (ISTAT), Italien

Fundação Calouste Gulbenkian, Portugal

Laboratoire d'Economie et de Sociologie du Travail (LEST-CNRS), Frankrig

CEDEFOP

CEDEFOP

Humboldt-Universität Berlin, Tyskland

CEDEFOP

Institut der deutschen Wirtschaft Köln, Tyskland

Bernd Möhlmann

Fernanda Oliveira Reis

Arndt Sorge

Enrique Retuerto de la Torre

Reinhard Zedler

Repræsentant for bestyrelsen:

Anne-Françoise Theunissen

Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique (CSC), Belgien

Ansvarlige for udgivelsen:

Johan van Rens, direktør

Enrique Retuerto de la Torre, vicedirektør

Stavros Stavrou, vicedirektør

Teknisk produktion med DTP:

Axel Hunstock, Berlin

Redaktionen afsluttet: 10.11.1994

Teknisk redaktion, koordination:

Bernd Möhlmann,

Barbara de Souza

Eftertryk tilladt med kildeangivelse, dog ikke til kommercielle formål

Katalognummer: HX-AA-94-003-DA-C

Ansvarlig for oversættelse:

Anna-Grethe Dolberg-Schomburg

Printed in the Federal Republic of Germany, 1995

Layout:

Zühlke Scholz & Partner Werbeagentur GmbH,
 Berlin

Denne publikation udkommer tre gange om året på dansk, tysk, græsk, engelsk, spansk, fransk, italiensk, nederlandsk og portugisisk.

Forfatternes meninger falder ikke nødvendigvis sammen med CEDEFOP's holdning. I *Det Europæiske Tidsskrift for Erhvervsuddannelse* har forfatterne ordet for således at kunne præsentere deres analyser og forskellige, til dels endog modsatte standpunkter. På denne måde yder tidsskriftet et bidrag til den kritiske debat, som er uundværlig for erhvervsuddannelsernes fremtid på europæisk plan.

Opfordring til indsendelse af bidrag

Redaktionsudvalget ønsker at opfordre til spontan indsendelse af artikler. De indsendte udkast vil blive gennemgået af redaktionsudvalget, som forbeholder sig ret til at beslutte, hvorvidt de vil blive offentliggjort. Udvalget giver forfatterne

meddelelse om sin beslutning. Artiklerne (5 til 10 sider à 30 linjer à 60 anslag) skal sendes til tidsskriftets redaktion. Forfatterne vil ikke få manuskripterne returneret.



Erhvervsuddannelsens rolle i opbygningen af Den Europæiske Union

Politikker, programmer, erfaringer

Fællesskabspolitikker og -programmer

Erhvervsuddannelsespolitik i Den Europæiske Union 9

Antonio Ruberti

Perspektiverne i hvidbogen om erhvervsuddannelse

EF-erhvervsuddannelsesprogrammer

Tredive års samarbejde, aktioner og samråd 14

Patrick Clemenceau

Resultater af handlingsprogrammer fra 80'erne til LEONARDO

Nyt retsgrundlag, rationalisering og forenkling af handlingerne

Investering i mennesker

Den Europæiske Socialfond: politik og prioriteter 21

Antonis Kastrissianakis

"Reformen fra juli 1993 udvidede ESF's anvendelsesområde til at omfatte udvikling af de menneskelige ressourcer og forbedring af arbejdsmarkedets funktion."

Ud fra aktørens synspunkt

Markedsøkonomiens fælder for fremtidens uddannelse: mere behov for kritik end for prognoser 27

Ricardo Petrella

Farerne ved at de menneskelige ressourcer og erhvervsuddannelsen bliver styret af økonomiens påbud

Evaluering af ESF: problematik, eksempel

Evaluering af ESF's resultater - en kompleks opgave Specifikke problemer ved evalueringen 34

Jordi Planas, Joaquim Casal

"Evaluering af ESF's aktioner er meget kompleks på grund af politiske modsætninger, aktionernes dimensioner og geografiske forskelle på de områder, hvor de udføres."

Fællesskabsinitiativerne "Humanressourcer"

Erfaringer og resultater fra transnationale programmer til fremme af erhvervsuddannelse og beskæftigelse 41

Erwin Seyfried

Evalueringen af gennemførelsen af HORIZON-programmet i Tyskland baner vejen for en modernisering af erhvervsuddannelsen i Europa

Europæisk undervisnings- og erhvervsuddannelsespolitik over for arbejdsmarkedets og den europæiske opbygnings udfordringer 3

Alain d'Iribarne

En undersøgelse af de europæiske erhvervsuddannelsespolitikkers dynamiske udvikling viser betydelige fremskridt på vejen hen imod Europas opbygning



Transnationale aktiviteter og projekter

Uddannelserne i Europa nærmer sig hinanden

Projekter under PETRA-programmet afsluttet med godt resultat 47

Uwe Lorenzen

Et eksempel på transnationale uddannelsesprojekter, som på enestående vis kombinerer konkret arbejds erfaring og kendskab til andre kulturer

Binational uddannelse af udenlandske unge 51

Werner Lenske

Binational uddannelse: vigtig for at imødekomme arbejdskraftbehov på et europæisk arbejdsmarked

Europæiske kommuners interaktive netværk om etniske mindretalsproblemer 55

Maria José Freitas

"Ekstrafordelen ved byer og kommuners samarbejde på eget initiativ ud over netværket er en integrerende del af ELAINE-nettet" (European Local Authority Interactive Network on Ethnic Minority Policies)

Fra sammenlignende undersøgelser til politisk beslutningstagning

Reformen af teknisk uddannelse i Storbritannien

Et eksempel på institutionelle erfaringer på grundlag af en sammenligning i Europa 60

Arndt Sorge

En analyse af anvendelsen af resultaterne fra internationale sammenlignende undersøgelser i forbindelse med reformen af et erhvervsuddannelsessystem giver mulighed for at erfare, hvad Europa virkelig er, med dets forskelligheder og fælles træk. Analysen understreger nødvendigheden af en ny dialog mellem videnskab og politik.

Anbefalet lækture

Udvalgt litteratur 70

Anmeldelser 84

Modtaget af redaktionen 85



Europæisk undervisnings- og erhvervsuddannelsespolitik over for arbejdsmarkedets og den europæiske opbygnings udfordringer

Det Europæiske Fællesskabs undervisnings- og uddannelsespolitik danner et godt grundlag for at anstille betragtninger over indførelsen af en sektoriel politik i forbindelse med den europæiske opbygning. Den tid, der er forløbet siden Rom-traktatens 1) vedtagelse, berettiger til en dynamisk revision, der bør omfatte de økonomiske, sociale og institutionelle aspekter, der griber ind i hinanden, fordi de hyppigt er partielle, undertiden modstridende, men dog i det store og hele repræsenterer betydelige fremskridt på vejen hen imod opbygningen af et mere sammenhængende, omend af nationale særpræg domineret europæisk område.

EF-institutionernes supranationale karakter har også inden for dette område vanskeliggjort arbejdet. For Fællesskabet gjaldt det i første omgang om at finde frem til vigtige handlingslinjer, der var forenelige med de opgaver, som EF havde fået overdraget og samtidig var økonomisk og socialt relevante. Alle ved, hvor vanskeligt det kan være, når parterne i beslutningsprocesserne dels er mange, dels besjæles af vidt forskellige interesser. Da handlingshierarkiet var fastlagt, gjaldt det om at finde frem til de mest velegnede former for indsats og bestemme hvilke institutioner, der skulle deltage i arbejdet, samt om det skulle gennemføres på supranationalt, nationalt eller lavere plan. Sådanne valg er ikke nemme at træffe og kræver hyppigt, at der indgås kompro-

miser mellem politiske og praktiske nødvendigheder. Det gælder faktisk om at finde frem til de finansielt og menneskeligt betragtet mest velegnede midler, som sjældent forefindes i fornøden mængde og kvalitet på de ønskede steder. Rationelt betragtet kan det offentlige kun sætte ind, hvis det har den fornødne analytiske og vurderingsmæssige viden, hvilket igen forudsætter, at aktionerne suppleres med forskningsarbejde og oprettelse af et informationssystem.

Uanset på hvilket område det offentlige sætter ind, råder det over mere eller mindre tvingende instrumenter. Traditionelt arbejder det offentlige på grundlag af love og bestemmelser, der gælder for alle. Men det offentlige kan også arbejde på grundlag af direktiver, der ligeledes er bindende, men som ved hjælp af bekendtgørelser og særordninger gør det muligt at arbejde hen imod nærmere fastsatte mål. Det offentlige kan også klare sig med beslutninger eller henstillinger, som ikke er bindende, men dog i overensstemmelse med det offentliges ønske om at øve indflydelse på andre offentlige eller private parter, der skal stå for den praktiske gennemførelse. Endelig kan det offentlige ved at give afkald på den direkte indflydelse, indskrænke sig til at tilskynde til gennemførelse af modelforsøg og forsknings- eller demonstrationsprojekter, der ved deres karakter af eksempler måske vil virke mere overbevisende og være nemmere at



Alain d'Iribarne

Forskningsleder for CNRS i Laboratoire d'Economie et Sociologie du Travail (LEST). Leder af afdelingen for human- og samfundsvidenskab i CNRS fra 1991 til 1994.

Forfatteren skitserer udviklingen af den europæiske undervisnings- og erhvervsuddannelsespolitik fra undertegnelsen af Rom-traktaten op til i dag. Han betragter fællesskabshandlingerne i forhold til den politiske, sociale og økonomiske udvikling og understreger de "betydelige fremskridt på vejen hen imod opbygningen af et mere sammenhængende, omend af nationale særpræg domineret europæisk område." Han gør endvidere opmærksom på, at den europæiske politik er bagud sammenlignet med udviklingen i medlemsstaterne, og på den stigende vægt, der lægges på de økonomiske overvejelser - i tilknytning til hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse".

1) Traktat om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, undertegnet i Rom den 25. marts 1957 (titel som ændret ved artikel g, punkt 1) i traktaten om Den Europæiske Union. Offentliggjort i "Den Europæiske Union. Traktatsamling", Bind I, Del I, Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer.



“(...) Kommissionen har været yderst tilbageholdende med forordninger og direktiver på undervisnings- og uddannelsesområdet. Den har foretrukket at bruge størsteparten af sin energi og sine midler til forsøgsprojekter og oplysningsarbejde.”

“Et tilbageblik på den førte politik viser klart, at den europæiske opbygning har været styret ud fra to ønsker: Dels ønsket om en socialpolitik, der hviler på en demokratisk opfattelse (...) og en økonomisk politik, der klart tilkendegiver ønsket om at opnå den højst mulige produktivitet i forbindelse med en moderniseret og styrket international konkurrence.”

“Paradoksalt nok kan man til trods for Maastricht-traktatens bredere mål sige, at det andet mål aldrig er kommet klarere til udtryk end i hvidbogen om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse fra 1993.”

tage op til efterfølgelse, især hvis de suppleres af et omfattende informationsarbejde.

I modsætning til Europa-Kommissionens indsats inden for andre områder som erhvervsliv, markedsforhold og frihedsrettigheder er det helt klart, at Kommissionen har været yderst tilbageholdende med forordninger og direktiver på undervisnings- og uddannelsesområdet. Den har foretrukket at bruge størsteparten af sin energi og sine midler til forsøgsprojekter og oplysningsarbejde. Kommissionens gentagne gange ønske om, at subsidiaritetsprincippet skal gælde i videst muligt omfang, forklares tydeligt af det forhold, at undervisning og erhvervsuddannelse såvel er et betydningsfuldt område for udkrystallisering af nationale sociale institutioner som et sted for økonomisk instrumentering, som den kun kan tilslutte sig, for så vidt angår rationaliteten. Et tilbageblik på den førte politik viser klart, at den europæiske opbygning har været styret ud fra to ønsker: Dels ønsket om en socialpolitik, der hviler på en demokratisk opfattelse af lige muligheder, bekæmpelse af marginalisering, opbygning af eliter etc., og en økonomisk politik, der klart tilkendegiver ønsket om at opnå den højst mulige produktivitet i forbindelse med en moderniseret og styrket international konkurrence.

Disse to hovedretningslinjers relative betydning har varieret i tidens løb. Paradoksalt nok kan man til trods for Maastricht-traktatens bredere mål sige, at det andet mål aldrig er kommet klarere til udtryk end i hvidbogen om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse fra 1993. Den berører nemlig nødvendigheden af tilbuds-gående tilpasning af undervisnings- og uddannelsessystemerne, så de kan leve op til de krav, der stilles af den tekniske udvikling, de industrielle forandringer og produktionssystemernes udvikling, for at fremme kvalifikation som konkurrence- og væksthæber, for at få tilpasset arbejdstagernes kompetence og for at muliggøre bred adgang til informationsverdenen. Heraf følger en på ny stadfæstet ret til livslang undervisning og uddannelse.

Vil man stille europæisk undervisnings- og erhvervsuddannelsespolitik op over for arbejdsmarkedets og den europæiske opbygnings udfordringer, er det nødven-

digt at skelne mellem aktioner, der berører skolen, erhvervsuddannelserne, overgangen fra skole til erhvervsarbejde, universitetet og de højere læreanstalter og arbejdsmarkedets funktion. Det forudsættes endvidere, at der skelnes mellem fællesskabsindsatsens forskellige etaper: Dels Rom-traktatens gennemførelse og de derpå følgende år, dels handlingsprogrammerne fra midten af 80'erne og endelig de til hvidbogen knyttede projekter.

1. Fra Rom-traktatens undertegnelse til begyndelsen af 80'erne

Denne for så vidt vigtige periode for opbygningen af EF's retningslinjer for undervisning og erhvervsuddannelse overses tit på grund af sin fjerntliggende og pioneragtige karakter. Selv om en række politikere på tidspunktet for Rom-traktatens undertegnelse var sig undervisningens betydning for Europas konsolidering bevidst og derfor ønskede en fælles undervisningspolitik, udformedes traktaterne om EF's oprettelse alligevel så tvetydigt, at folkeretsspecialisterne fik problemer med fortolkningen deraf. En nøje gennemlæsning af artiklerne viser, at traktaten kun udtrykkeligt nævner erhvervsuddannelserne: Samordning af den faglige uddannelse inden for landbruget (art. 41), gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, certifikater og andre kvalifikationsbeviser (art. 57); den almindelige og videregående faglige uddannelse (art. 118) og sidst men ikke mindst gennemførelse af en fælles politik for faglig uddannelse, som kan bidrage til en harmonisk udvikling af såvel hvert enkelt lands økonomi som af arbejdsmarkedet (art. 128). EKSF-traktaten (art. 56) omtaler finansiering af omskoling af arbejdstagere, som må skifte beskæftigelse. EURATOM-traktaten nævner muligheden for at oprette skoler til uddannelse af atomspecialister og et institut på universitetsniveau (art. 9).

Det er faktisk først mellem 1969 og 1974, at regeringscheferne med Europa-Parlamentets støtte forlanger at få ret til at danne et politisk Fællesskab og dermed beslutter at samarbejde på undervisningsområdet (betænkning af Henri Janne "For en fælles undervisningspolitik", som

2) Traktat om Den Europæiske Union, undertegnet i Maastricht den 7. februar 1992, EFT nr. C191 af 29.07.1992.



forelagdes i februar 1973). I 1973 fik en kommissær (Ralf Dahrendorf) overdraget forskning, videnskab og undervisning som særligt arbejdsområde, og han forelagde allerede i marts 1974 et udkast til handlingsprogram om undervisningen inden for EF. Heri indrømmes en høj prioritering til indførelsen af en samarbejdsstrategi inden for undervisning og fremme af systematisk informations- og erfaringsudveksling. I juni samme år nedsattes der et undervisningsudvalg sammensat af repræsentanter for medlemsstaterne og Kommissionen med det formål at udarbejde et handlingsprogram, der gennemførtes i 1976.

Disse programmer taler deres tydelige sprog om hvilke emner, der dengang op- tog medlemsstaterne.

Skolen mobiliseres med henblik på integration og fremme af lige muligheder for at øge mobiliteten mellem medlemsstaterne

Siden vedtagelsen af forordning nr. 1612 af 15. oktober 1968, der bestemmer, at ethvert barn af en medlemsstats statsborgere, der enten er eller har været beskæftiget inden for en anden medlemsstats territorium, har ret til almen undervisning, lærlingeuddannelse og erhvervsuddannelse på lige fod med den pågældende medlemsstats egne statsborgere, hvis barnet lovligt opholder sig på medlemsstatens territorium, er der sket en udbygning af skolernes sprogundervisning suppleret med finansiering af ophold for lærerpersonale i det land i hvis sprog, der undervises. Foranstaltninger for indvandrerbørn fra EF-lande har det udtrykkelige formål af fremme disses integration, idet Fællesskabet var bange for, at der skulle udvikle sig et rodløst underproletariat, der har mistet sin oprindelige kultur uden derfor at tilegnet sig modtagelseslandets kultur. Derfor offentliggjorde Kommissionen i 1977 et direktiv om undervisning i modtagelseslandets sprog og i oprindelseslandets sprog og kultur. 90 000 elever fik i 1980 forbedret deres skolemæssige integration ved sådanne foranstaltninger, der tillige inddrog Den Europæiske Socialfond og også omfattede modelforsøg med henblik på forbedring af optagelsesmetoderne og undervisningen i det oprindelige sprog.

De øvrige aktioner er rettet mod specielle elevgrupper som unge handicappede og især kvinder. Skolen anses for at diskriminere piger ved ikke at tilbyde dem de samme undervisningsmuligheder som drenge.

Erhvervsuddannelse kombineret med ordninger til forbedring af overgangen til erhvervsarbejde for at bekæmpe ungdomsledigheden

I 1976 var der i EF 4,5 mio. arbejdsløse, hvoraf omkring en tredjedel var under 25 år, men i 1982 var der 11 mio., hvoraf ca. 40 % befandt sig i denne aldersgruppe. Derfor kommer Kommissionen medlemsstaterne til hjælp ved at støtte disse foranstaltninger til bekæmpelse af dette nye europæiske efterkrigsfænomen. Det erklærede primære mål er en forbedret indslusning af de unge i samfundet under den herskende arbejdsløshed.

Det er på dette tidspunkt (februar 1975), at EF opretter CEDEFOP i Berlin med det formål inden for EF at fremme og udvikle grundlæggende og efterfølgende erhvervsuddannelse. CEDEFOP skal beskæftige sig med forbindelserne mellem undervisnings- og erhvervsuddannelses-systemerne og med henblik herpå sammenfatte det nyeste forskningsarbejde på området samt bidrage til samordning og udvikling af forskningen, fremme informations- og erfaringsudveksling og støtte foranstaltninger til fremme af konkret løsning af erhvervsuddannelsesproblemer. CEDEFOP's bestyrelse sammensættes af fire parter, nemlig repræsentanter for medlemsstaternes regeringer, Kommissionen samt nationale arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, for tydeligt at tilkendegive den betydning, der tillægges arbejdsmarkedets parter plads inden for alt, der har med erhvervsuddannelserne at gøre.

Den 13. december 1976 vedtager Rådet af undervisningsministre en resolution med henblik på i medlemsstaterne at udvikle modelforsøg og undersøgelser til fremme af unge arbejdssøgendes uddannelse, indførelse af faste undervisnings- og uddannelsesvejledningsordninger samt forbedring af erhvervsforberedelsen i den skolepligtige periode.

“Det er faktisk først mellem 1969 og 1974, at regeringscheferne med Europa-Parlamentets støtte forlanger at få ret til at danne et politisk Fællesskab og dermed beslutter at samarbejde på undervisningsområdet (...)”

“Siden vedtagelsen af forordning nr. 1612 af 15. oktober 1968 (...) er der sket en udbygning af skolernes sprogundervisning (...)” med det udtrykkelige formål at fremme integrationen af (...) indvandrerbørn fra EF-lande (...) De øvrige aktioner er rettet mod specielle elevgrupper som unge handicappede og især kvinder.”

CEDEFOP blev oprettet af Fællesskabet i februar 1975.



“Den 13. december 1976 vedtager Rådet af undervisningsministre en resolution med henblik på i medlemsstaterne at udvikle modelforsøg og undersøgelser til fremme af unge arbejdssøgendes uddannelse (...)

“I 1981 ændrer Kommissionen sine tjenestegrenes organisation og henlægger undervisningen under socialpolitikken (...) Sideløbende hermed afsætter Den Europæiske Socialfond i 1981 40% af sine bevillinger til støtte af 320 000 unge (...)

“Ved udgangen af 70'erne konstaterer man, at international udveksling og mobilitet stadig er meget begrænset til trods for den store stigning i de studerendes antal ved medlemsstaternes universiteter og højere læreanstalter. Hovedvægten lægges derfor på aktioner til fremme af denne mobilitet (...)

I 1981 ændrer Kommissionen sine tjenestegrenes organisation og henlægger undervisningen under socialpolitikken for derved at vise, at EF's undervisningspolitik giver forrang til skole- og erhvervsuddannelserne i nøje sammenhæng med ungdommens sociale og beskæftigelsesmæssige problemer. Sideløbende hermed afsætter Den Europæiske Socialfond i 1981 40% af sine bevillinger til støtte af 320 000 unge ved at give tilskud til uddannelsesprogrammer, ved at finansiere nye støtteordninger, der skal lette unges ansættelse i virksomhederne eller skabe nye arbejdspladser inden for servicefagene.

Den 24. maj 1982 beslutter Rådet af undervisningsministre at oprette et net for udveksling af erfaringer med modelforsøg for derved at støtte den nationale politik i de enkelte medlemsstater i tiden fra 1983 til 1986 med støtte til et begrænset antal geografiske områder og indførelse af metoder til aktiv vekselvirkning mellem skoler og kredse uden for skoleverdenen. Hovedvægten lægges på lokalt samarbejde mellem skoler, efteruddannelsesinstitutioner, sociale institutioner, arbejdsformidling, arbejdsmarkedets parter m.fl.

Universiteter, højere læreanstalter og mobilitet inden for EF

Ved udgangen af 70'erne konstaterer man, at international udveksling og mobilitet stadig er meget begrænset til trods for den store stigning i de studerendes antal ved medlemsstaternes universiteter og højere læreanstalter. Hovedvægten lægges derfor på aktioner til fremme af denne mobilitet: Der udarbejdes en vejledning, der skal informere de studerende om de enkelte landes højere uddannelser og om de respektive adgangsmuligheder. I 1976 opfordres medlemsstaternes regeringer til at lette adgangen til universiteter og højere læreanstalter for studerende, der er statsborgere i en anden medlemsstat. Der indføres finansiering til fremme af mindst tre måneders ophold ved en anden medlemsstats universiteter eller højere læreanstalter som led i fælles studieprogrammer mellem to læreanstalter. På tilsvarende måde finansieres ophold for lærere og ledere. Mellem 1976 og 1982 deltog i alt 450 universiteter og højere læreanstalter fra samtlige medlemsstater i 260 udveks-

lingsprojekter, hvilket ikke er noget særligt stort antal.

Stadig ud fra ønsket om at skabe et fælles område for alle universiteter og højere læreanstalter – europæiseret elite – oprettede Kommissionen efter gentagne opfordringer fra Europa-Parlamentet i efteråret 1976 Det Europæiske Universitetsinstitut i Firenze. Institutet optager kandidater, der driver videregående studier, og har til formål at “bidrage til udviklingen af Europas kulturelle og videnskabelige arv, såvel i sin helhed, som i sine grundlæggende bestanddele.” Til trods for at anerkendelse af eksamensbeviser, studieperioder og -resultater har stået på dagsordenen lige fra EF's første dage og til trods for alle bestræbelser fra Europarådet og UNESCO's side med henblik på fremme af sammenligneligheden, er spørgsmålet om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser kun overfladisk berørt. Dette spørgsmål genoptog Rådet og undervisningsministrene forsamlet i Rådet i 1981 og 1982. Det resulterede i nedsættelse af en arbejdsgruppe, der skulle undersøge sagen, hvilket er ensbetydende med, at den er henlagt.

Forsøg på at skabe et fælles arbejdsmarked

Medens medlemsstaterne i begyndelsen af 70'erne påbegyndte udbygningen af efter- og videreuddannelsen for voksne, interesserede EF sig kun i ringe omfang for denne side af arbejdsmarkedet og lagde fortsat hovedvægten på ordninger for ungdommen. Derimod havde EF opmærksomheden rettet mod skabelse af et fælles arbejdsmarked i medfør af Romtraktatens art. 52 og 59, der forpligter Fællesskabet til at lette adgangen til optagelse og udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed, frihed til etablering på en anden medlemsstats område og fuldstændig fri bevægelighed. EF beskæftigede sig ikke med gensidig anerkendelse af eksamensbeviser, men offentliggjorde dog i 1975 et første direktiv om anerkendelse af lægers kvalifikationsbeviser. Gennem anerkendelsen af disse beviser indførtes der fri etableringsret for læger. Direktivet efterfulgtes af andre direktiver for tandlæger, dyrlæger, jordemødre, sygeplejersker samt for arkitekter, ingeniører, optikere, farmaceuter og revisorer.



Oprettelse af et informationsnet

For at fremme informationsudvekslingen oprettes der under betegnelsen EURY-DICE et net med centrum i Kommissionen og afdelinger i medlemsstaterne. I tilknytning til handlingsprogrammet af 1976 får fire emner forrang:

- Overgang fra skole til erhvervsarbejde
- Undervisning i og tilegnelse af fremmedsprog
- Uddannelse af vandrede arbejdstagere og disses pårørende
- Foranstaltninger og vilkår for adgang til universitetsstudier.

2. Handlingsprogrammernes udvikling siden 1985

Man kan lave en tilsvarende analyse for den efterfølgende periode, efter undertegnelsen af fællesakten 3). Herunder gennemførte EF flere programmer, som Patrick Clemenceau beretter om i sin artikel i den foreliggende udgave. Nu følger så LEONARDO-programmet, der skal påbegyndes i 1995. Det præsenteres ligeledes i det foreliggende hæfte i en artikel af Antonio Ruberti. Programmerne er mere begrænsede, men skal ses i et bredere perspektiv, hvorved man får et indtryk af den betydelige kontinuitet, der kendetegner de valg, der er truffet for den fælles politiks gennemførelse. Som Patrick Clemenceau påpeger i sin artikel, søger EF "eksempler på god praksis", som det ønsker efterprøvet og udbredt. Det forklarer den store betydning, der tillægges modelforsøgenes finansiering og oplysningsarbejdet herom.

Der forekommer imidlertid ret udprægede afvigelser i forhold til programmernes oprindelige emnevalg, men sådanne afvigelser møder man endnu hyppigere i landenes interne politik. Alle lider de stærkt under påvirkningen fra den økonomiske og sociale situation, medens de nyder godt af resultaterne af tidligere forsøg. I varierende omfang mistede firsernes Europa en del af sin konkurrenceevne på grund af vanskelighederne med produktionsapparatets omstrukturering; samtidig forværredes situationen på arbejdsmarkedet for samtlige kategoriers vedkommende som følge af den fortsat stigende

arbejdsløshed. I 1982 var der 12 mio. arbejdsledige i EF-landene, men i 1993 var tallet steget til godt og vel 17 mio. Ledigheden rammer især personer med ringe eller slet ingen erhvervsuddannelse. Under disse omstændigheder skete der en nedprioritering af de tidligere indførte særforanstaltninger med henblik på lige muligheder - de tre grupper kvinder, handicappede og indvandrere - som følge af disse foranstaltningers ringe evne til at modvirke den strukturelle udvikling konsekvenser.

I fortsættelse af de tidligere programmer udbygger PETRA-programmet fra 1988 bestræbelserne på at bekæmpe arbejdsløshed og social udelukkelse blandt de unge gennem forbedring af disses grundlæggende uddannelse efter skolepligtens ophør. Det sker bl.a. ved pædagogiske nyskabelser til begrænsning af antallet af dem, der falder fra. ERASMUS-udvekslingsprogrammet for studerende og lærerpersonale blev også en stor succes, idet det viste, hvilke reelle muligheder den højere uddannelse i Europa byder på.

Der er imidlertid ting, der er ved at ændre sig. For det første sker der en flytning af uddannelsen fra skole til virksomhed. Det sker ikke blot ud fra ønsket om at udvikle eller forbedre eventuelt bestående samarbejde mellem uddannelse og virksomhed, men også for at give virksomhederne en mere aktiv rolle i arbejdsmarkedets funktion ved at lade dem varetage den efterfølgende uddannelse (FORCE-programmet, 1991). Denne ændring kommer dog lidt sent i betragtning af den udvikling, der har kunnet iagttages i landene. Den anden ændring hænger sammen med den øgede betydning, der tillægges de problemer, der knytter sig til de tekniske nyskabelser især inden for information og kommunikation: Teknologioverførsel fra universiteter og højere læreanstalter til virksomhederne (COMETT-programmet, 1986) og ønsket om at leve op til den tekniske udvikling indflydelse på kvalifikationerne (EURO-TECHNET, 1987).

Disse økonomisk motiverede problemer træder klart i forgrunden efter fremkomsten af hvidbogen "Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse", der udgjorde grundlaget for såvel LEONARDO-programmets udformning som for det fjerde ramme-

"Medens medlemsstaterne i begyndelsen af 70'erne påbegyndte udbygningen af efter-og videreuddannelsen for voksne, interesserede EF sig kun i ringe omfang for denne side af arbejdsmarkedet og lagde fortsat hovedvægten på ordninger for ungdommen. Derimod havde EF opmærksomheden rettet mod skabelse af et fælles arbejdsmarked i medfør af Rom-traktatens art. 52 og 59 (...)"

"I varierende omfang mistede 80'ernes Europa en del af sin konkurrenceevne på grund af vanskelighederne med produktionsapparatets omstrukturering; samtidig forværredes situationen på arbejdsmarkedet for samtlige kategoriers vedkommende (...)"

"(...) skete der en nedprioritering af de tidligere indførte særforanstaltninger med henblik på lige muligheder - de tre grupper kvinder, handicappede og indvandrere - som følge af disse foranstaltningers ringe evne til at modvirke den strukturelle udviklings konsekvenser."

"I fortsættelse af de tidligere programmer udbygger PETRA-programmet fra 1988 bestræbelserne på at bekæmpe arbejdsløshed og social udelukkelse blandt de unge (...)"

3) Den Europæiske Fælles Akt, undertegnet i Luxembourg den 17. februar 1986 og i Haag den 28. februar 1986, EFT nr. L 169 af 29. juni 1987.



“Der er imidlertid to ting, der er ved at ændre sig. For det første sker der en flytning af uddannelsen fra skole til virksomhed (...) (FORCE-programmet, 1991).

(...) Den anden ændring hænger sammen med den øgede betydning, der tillægges de problemer, der knytter sig til de tekniske nyskabelser (...)” (COMETT-programmet, 1986 og EUROTECHNET-programmet, 1987).

I det fjerde rammeprogram for forskning og udvikling “(er) der for første gang i forsknings- og udviklingsprogrammerne (...) medtaget et kapitel om sociale og økonomiske aspekter.”

“(...) (en) gennemgang af de for programmet oplyste mål (inden for undervisning og erhvervsuddannelse) får man imidlertid noget af en overraskelse, da programmet praktisk talt falder helt sammen med de opgaver, som CEDEFOP fik overdraget ved sin oprettelse.”

program for forskning og udvikling. Særlig opmærksomhed bør vises det forhold, at der for første gang i forsknings- og udviklingsprogrammerne er medtaget et kapitel om sociale og økonomiske aspekter. Som introduktion og præsentation af det endelige sociale og økonomiske programs generelle forskningsmål præciseres det, at programmets forskningsaktioner har til formål “at frembringe nye erkendelser og i fremtiden at belyse beslutningstagningen ... hvilket skulle give mulighed for at lægge grunden til en varig udvikling af europæisk erhvervsliv, så det kan leve op til den internationale konkurrence og skabe arbejdspladser”. Blandt de tre områder, som omfattes af det sociale og økonomiske program, figurerer undervisning og uddannelse sammen med integrering og udelukkelse fra samfundet. Det præciseres, at “undervisnings- og uddannelsesforskning skal kaste lys over fælles foranstaltninger på dette felt som f.eks. LEONARDO-programmet og Den Europæiske Socialfonds ADAPT-program”, men de skal endvidere opretholde permanent forbindelse med CEDEFOP og EURYDICE-nettet.

Da behovet for kunnen og viden er så stort, som det er, kan man ved første øjekast kun glæde sig over at se undervisning og uddannelse medtaget i et fælles forskningsprogram. Ved nærmere gennemgang af de for programmet oplyste mål får man imidlertid noget af en overraskelse, da programmet praktisk talt falder helt sammen med de opgaver, som CEDEFOP fik overdraget ved sin oprettelse. Således står der, at programmet kortfristet skal give alle, der i EF’s medlemsstater beskæftiger sig med undervisnings- og uddannelsesforskning og mere generelt alle, der har noget at skulle have sagt inden for EF-landenes undervisningssystemer, en fælles informations-, videns- og referencebasis, navnlig for så

vidt angår undervisnings- og uddannelsesproblemerne dimension og europæiske komponenter. På mellemlang sigt skal programmet på grundlag af en undersøgelse af de pågældende emners fælles aspekter oprette et forskningsfællesskab om undervisning og uddannelse i EF’s medlemsstater. På lang sigt skal det styrke undervisnings- og uddannelsesfunktionen i europæisk retning.

For at nå det generelle mål, der er sat for undervisnings- og uddannelsesforskningsprogrammet, har man fremhævet tre hovedundersøgelsesområder og præciseret disses mål:

□ Undervisnings- og uddannelsespolitikken for at “forbedre kendskabet til den måde, hvorpå undervisnings- og uddannelsessystemerne kan og skal imødekomme de nye behov ved udvikling af samfund og befolkning” [men også for at] “forbedre kendskabet til disse problemers EF-interne aspekter og forskellige bestanddele”;

□ “de faktorer og mekanismer, der giver mulighed for at forbedre undervisningen og uddannelsens generelle kvalitet og for at forbedre undervisningssystemets evne til nyskabelse”, med særligt henblik på undervisningspersonalet og de muligheder, som nutidens teknologi byder på;

□ “den kompetence og de kvalifikationer og kundskaber, der er påkrævet for at imødekomme landenes sociale og økonomiske systemers behov”.

Det turde derfor være berettiget at henvise sig til betragtninger over meningen med en så omfattende programoverlappning. Uanset hvilket svar man måtte få, så kan det kun udlægges som en fordel for alle implicerede parter, at man ønsker at få afklaret retningslinjerne for tiden fremover.



Erhvervsuddannelsespolitik i Den Europæiske Union

Erhvervsuddannelse - et centralt tema i hvidbogen

Kommissionens hvidbog om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse tager fat på det fundamentale spørgsmål om muligheden for via en bedre udnyttelse af Fællesskabets væsentligste aktiver at sætte gang i en udvikling, der kan skabe ligevægt mellem vækst, konkurrence og beskæftigelse og vende den aktuelle tendens til stigende arbejdsløshed og social udstødelse.

Hvidbogens ambition er at afsøge veje til at skabe en dynamisk udvikling i beskæftigelsessystemerne, dvs. det kompleks, der udgøres af almen og erhvervsrettet uddannelse, social beskyttelse, arbejdstilrettelæggelse, virksomhedsinterne arbejdskraftmarkeder og arbejdsmarkedet som sådant. Hvidbogen understreger kraftigt, at de menneskelige ressourcer - og dermed almen uddannelse og erhvervsuddannelse - er en grundlæggende faktor i denne sammenhæng. Kvalificering af de menneskelige ressourcer er en hovedforudsætning for at tackle de udfordringer, der følger af den teknologiske udvikling og de hermed forbundne sociale ændringer.

Udfordringen består i at give de menneskelige ressourcer og adgangen til viden en central placering i det nye socio-økonomiske paradigme med henblik på at håndtere udviklingen i forbindelse med de industrielle ændringer og udviklingen i produktionssystemerne. Erhvervslivet er sig i stigende grad bevidst, at fortsat teknologisk udvikling og bevarelse af komparative konkurrencefordele i forhold til såvel de traditionelle konkurrenter som de nye lande, der gør sig gældende på verdensmarkedet, kræver, at arbejdstagerne er i stand til at erhverve nye færdigheder og kvalifikationer i løbet af hele

deres erhvervsaktive liv. Det er således vigtigt, at kvalifikationer anerkendes som en nøglefaktor for konkurrenceevne og vækst.

Rapporten om Europa og det globale informationssamfund, der er en opfølgning af hvidbogen, har i endnu højere grad vist nødvendigheden af en tilpasning af de almene og erhvervsrettet uddannelses-systemer for at imødegå de udfordringer, der er beskrevet i hvidbogen. Den stadig større udbredelse af de nye informations- og kommunikationsteknologier inden for produktion og tjenesteydelser - såvel markedsrettet som ikke-markedsrettet - åbner nye muligheder for adgang til viden, men stiller samtidig krav om en højnelse af uddannelsens niveau og bredere adgang til uddannelse. Vi står over for en ny revolution baseret på adgang til og formidling af information og mangedobling af mulighederne for overførsel og behandling. Uddannelse er en afgørende faktor for forberedelsen af borgerne på denne revolution. Det i hvidbogen anførte mål, at alle europæiske borgere skal have adgang til almen uddannelse og erhvervsuddannelse i hele deres erhvervsaktive periode, skal ses i denne sammenhæng.

Det må endvidere tages i betragtning, at det økonomiske system i dag i højere grad end tidligere er afhængigt af kreativitet og innovation og af uddannelsesinstitutionernes, herunder universiteternes evne til at stille videnskabelige forskningsresultater til rådighed. En af vor tids største udfordringer består i at håndtere informationssamfundet. Nøglefaktorerne (forskning og udvikling, innovation, telekommunikationsnet) tager sigte på at styrke den rolle, som behandlingen og overførslen af data spiller som et strukturerende element i produktionsprocesserne og de sociale relationer. Uddannelse er et middel til at forberede sig



Antonio Ruberti

Medlem af Europa-Kommissionen fra 6.1.93 til 23.01.95.
Rektor ved universitetet "La Sapienza",

Rom. Minister for videnskabelig forskning fra 1987 til 1992.

“Unionens indsats kan per definition kun få en direkte virkning på tilpasningen af medlemsstaternes uddannelsessystemer. EU-aktionen, der nødvendigvis er af operationel og programmatisk karakter, sigter mod at bistå de nationale aktører og beslutningstagere på forskelligt niveau med at fastlægge, hvilke mål der bør forfølges i fællesskab - idet medlemsstaterne fortsat selv styrer deres politikker.

(...) Den fællesskabspolitik, der udmøntes med iværksættelsen af LEONARDO-programmet, som skulle være endeligt vedtaget inden udgangen af 1994 og iværksat pr. 1. januar 1995 1), er i fuld overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet som fastsat i traktaten om Den Europæiske Union.”

“Hvidbogens ambition er at afsøge veje til at skabe en dynamisk udvikling i beskæftigelsessystemerne, dvs. det kompleks, der udgøres af almen og erhvervsrettet uddannelse, social beskyttelse, arbejdstilrettelæggelse, virksomhedsinterne arbejdskraftmarkeder og arbejdsmarkedet som sådant.”



“Udfordringen består i at give de menneskelige ressourcer og adgang til viden en central placering i det nye socio-økonomiske paradigme med henblik på at håndtere udviklingen i forbindelse med de industrielle ændringer og udviklingen i produktionssystemerne.”

“Tilpasningen af uddannelsessystemerne har imidlertid i praksis snarere form af lokale og sektorielle tiltag - ofte tilsyneladende tilfældige og uden indbyrdes koordinering - end af samlede strukturreformer.”

“(...) to fundamentale områder, som fremhæves i hvidbogen: forbedring af de erhvervmæssige grunduddannelser og en massiv forbedring af efter- og videreuddannelsesmulighederne.”

på og at håndtere informationssamfundet og en forudsætning for at overføre den immaterielle kapital fra den ene generation til den næste og, i betragtning af hvor hurtigt den socioøkonomiske udvikling foregår, også inden for én og samme generation.

Tilpasning af systemerne

Den omfattende tilpasning af uddannelsessystemerne, der i hvidbogen påpeges som en nødvendighed, er allerede påbegyndt. De berørte aktører, i første række medlemsstaternes offentlige myndigheder, er bevidste om rækkevidden og omfanget af den påkrævede udvikling. Tilpasningen af uddannelsessystemerne har imidlertid i praksis snarere form af lokale og sektorielle tiltag - ofte tilsyneladende tilfældige og uden indbyrdes koordinering - end af samlede strukturreformer. Medlemsstaterne er dog bevidste om behovet for at forbedre erhvervsuddannelsernes kvalitet og at sætte ind på de to fundamentale områder, som fremhæves i hvidbogen: forbedring af de erhvervmæssige grunduddannelser og en massiv forbedring af efter- og videreuddannelsesmulighederne.

På grund af det høje ungdomsarbejdsløshedsniveau, der endog er meget højt i nogle medlemsstater, er bekæmpelsen heraf højt prioriteret i medlemsstaternes politikker. Grundlaget for at nå dette generelle mål er en øget indsats for at undgå, at de unge forlader skolesystemet og grunduddannelsessystemet i utide, og for således at hindre, at alt for mange unge kommer ud på arbejdsmarkedet uden tilstrækkelige grundkvalifikationer. Det er endvidere nødvendigt at styrke foranstaltningerne til at lette overgangen mellem skole og arbejdsliv for de vanskeligst stillede befolkningsgrupper, bl.a. gennem en garantiordning, der sikrer adgang til en erhvervmæssig uddannelse efter den obligatoriske skolegang, en ordning, som dog ser ud til at blive generaliseret og udvidet til at omfatte størstedelen af de unge, der har forladt undervisningssystemet, herunder unge, der allerede er i besiddelse af en kvalifikation. At forbedre erhvervsundervisningens og -uddannelsernes status og gøre dem mere tiltrækkende og forbedre erhvervsvejled-

ningen er punkter, der konstant er på dagsordenen, og som er genstand for mangeartede initiativer i flere medlemsstater.

Udvikling af efter- og videreuddannelse er efterhånden i alle medlemsstaterne genstand for permanent dialog mellem offentlige myndigheder og aktører såvel som mellem de sociale aktører indbyrdes, herunder også på regionalt plan, i brancher og virksomhedsgrupper. Medens målsætningen om bedre adgang til efter- og videreuddannelse vinder tilslutning hos alle, er de reelle adgangsmuligheder stadig utilstrækkelige og ulige fordelt afhængigt af arbejdstager- og virksomhedskategori. På trods af erkendelsen af, at den socioøkonomiske situation er i hurtig forandring, kan der ikke registreres mærkbare fremskridt med hensyn til forbedringen af adgangsmulighederne, hvilket betyder, at tilpasningen af kvalifikationerne ikke foregår så hurtigt, som der aktuelt er behov for. En forøgelse af virksomhedernes investering i uddannelse anses for et prioriteret mål, navnlig for SMV, og med henblik herpå er der udviklet talrige nyskabende tiltag (virksomhedssammenslutninger, vikarordninger, gensidige fonde), men resultaterne heraf er imidlertid langt fra på højde med de nye behov, der navnlig er en følge af de industrielle ændringer. Et positivt aspekt er udviklingen af partnerskaber mellem offentlige og private sektorer og bestræbelserne på at skabe synergi og sammenhæng mellem de enkelte initiativer, også med hensyn til ressourcer.

Unionens politik

Unionens indsats kan per definition kun få en indirekte virkning på tilpasningen af medlemsstaternes uddannelsessystemer. EU-aktionen, der nødvendigvis er af operationel og programmatisk karakter, sigter mod at bistå de nationale aktører og beslutningstagere på forskelligt niveau med at fastlægge, hvilke mål der bør følges i fællesskab - idet medlemsstaterne fortsat selv styrer deres politikker. I et integreret Europa uden indre grænser, men med en mangfoldighed af kulturelle og historiske særtræk, er formålet med Unionens aktioner at supplere og støtte medlemsstaternes initiativer for så-



ledes at opnå større synergieffekter og styrke sammenhængen og samarbejdet, navnlig ved at opbygge en fælles fond af erfaringer og eksempler på god praksis.

En politik baseret på subsidiaritetsprincippet

I henhold til traktaten om Den Europæiske Union henhører hovedansvaret for finansiering og gennemførelse af erhvervsuddannelsesaktioner under de nationale offentlige myndigheder og arbejdsmarkedets parter. Unionens rolle består i at stimulere og fremme nyskabelser, tilskynde til tilnærmelse mellem systemerne på frivillighedens basis og skabe grundlag for en bedre udnyttelse af de enkelte systemers foranstaltninger til at forbedre kvaliteten af uddannelserne og uddannelses-systemernes innovationsevne. På grundlag af en fælles målramme kan Unionen støtte udviklingen af tværnationale aktioner, der igen kan skabe større tilnærmelse mellem uddannelsespolitikkerne i Fællesskabet.

Den fællesskabspolitik, der udmøntes med iværksættelsen af LEONARDO-programmet, som skulle være endeligt vedtaget inden udgangen af 1994 og iværksat pr. 1. januar 1995¹⁾, er i fuld overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet som fastsat i traktaten om Den Europæiske Union. Subsidiaritetsprincippet indebærer, at Unionen kan gennemføre en erhvervsuddannelsespolitik, der støtter og supplerer medlemsstaternes indsats med fuld respekt for, at ansvaret for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelserne ligger hos medlemsstaterne, og uden at der er tale om nogen form for harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser.

På grundlag af den fælles holdning vedrørende LEONARDO-programmet, der blev vedtaget af Rådet den 18. juni 1994, kan de vigtigste elementer i denne EU-politik resumeres således:

1. Forbedring af erhvervsuddannelsernes kvalitet og innovationsevne anerkendes som en uomgængelig forudsætning for at fremme vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse, navnlig for en forbedring af de europæiske økonomiers evne til at

skabe arbejdspladser og som ledsageforanstaltning til udviklingen i beskæftigelsessystemerne.

2. Unionens indsats på erhvervsuddannelsesområdet, der støtter og supplerer medlemsstaternes initiativer, baseres på en fællesmålsætning, der skal bidrage til at virkeliggøre de af Kommissionen fastlagte politiske prioriteter med henblik på at forbedre kvaliteten af og nyskabelsen inden for erhvervsuddannelsessystemerne i medlemsstaterne.

3. EU-aktionerne sigter mod at fremme oprettelsen af partnerskaber mellem aktørerne på uddannelsesområdet med henblik på en forbedring af erhvervsuddannelsen, navnlig gennem inddragelse af arbejdsmarkedets parter på alle relevante niveauer, også som operatører.

4. Unionens indsats bør gøres mere synlig gennem opfølgning og evaluering af programmet, der foretages af Kommissionen og medlemsstaterne i fællesskab og udmøntes i regelmæssig informering af de berørte instanser, navnlig Det Rådgivende Udvalg for Erhvervsuddannelse.

De tværnationale aktioners bidrag

Handlingsprogrammet for gennemførelse af en fælles erhvervsuddannelsespolitik – LEONARDO-programmet – bygger på de erfaringer, der er indhøstet i forbindelse med de foregående programmer – COMETT, FORCE, PETRA, EUROTECNET, LINGUA – med henblik på at skabe en homogen og sammenhængende støtteramme for de forskellige aktører på uddannelsesområdet. Vægten lægges på udvikling af tværnationale projektpartnerskaber med deltagelse af de berørte aktører med henblik på udvikling af net og tværnational udveksling af studerende, unge under erhvervmæssig grunduddannelse og uddannelseseksperter.

På grundlag af de indhøstede erfaringer fra PETRA-programmet sigter LEONARDO-programmet mod at udvikle partnerskaber inden for erhvervmæssig grunduddannelse gennem netværk af erhvervsuddannelsesinstitutioner i medlemsstaterne og gennem udveksling af unge ar-

“(...) de vigtigste elementer i (...) EU-politik(ken) resumeres således:

– “Forbedring af erhvervsuddannelsernes kvalitet og innovationsevne (...)”
– “(...) en fællesmålsætning, der skal bidrage til at virkeliggøre de af Kommissionen fastlagte politiske prioriteter (...)”
– (...) oprettelsen af partnerskaber mellem aktørerne på uddannelsesområdet med henblik på en forbedring af erhvervsuddannelsen, navnlig gennem inddragelse af arbejdsmarkedets parter (...)

“(...) opfølgning og evaluering af programmet (LEONARDO), der foretages af Kommissionen og medlemsstaterne i fællesskab (...)”

“LEONARDO-programmet bygger på de erfaringer, der er indhøstet i forbindelse med de foregående programmer - COMETT, FORCE, PETRA, EUROTECNET, LINGUA - (...) Vægten lægges på udvikling af tværnationale projektpartnerskaber (...)

1) Redaktionens anmærkning: Jf. Rådets afgørelse af 6. december 1994 om et handlingsprogram for gennemførelse af en erhvervsuddannelsespolitik i Det Europæiske Fællesskab. Luxembourg, i: De Europæiske Fællesskabers Tidende nr. L 340 af 29.12.1994, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer.



“Blandt de forskellige foranstaltningers anvendelsesområder skal det understreges, at der ved siden af de traditionelle samarbejdsområder, som er etableret under COMETT, PETRA og FORCE, lægges særlig vægt på erhvervsvejledning, sprogundervisning og fremme af lige muligheder gennem og i uddannelsen samt udveksling af undervisere og fremme af dialogen mellem arbejdsmarkedets parter.”

“Der bør endvidere gøres en øget indsats for at skabe større multiplikatoreffekt af projektresultaterne og udbrede de nyskabelser, de har frembragt, såvel som resultaterne af tværnationale pilotprojekter, navnlig vedrørende teknologiske nyskabelser.”

bejdstagere. Det drejer sig navnlig om inden for rammerne af et samarbejde mellem disse organer at støtte fremkomsten af kvalifikationsprofiler, der valideres i det land, hvor kvalifikationerne erhverves. I samme ånd vil LEONARDO-programmet støtte udviklingen af fælles projekter, der fremmer unges sociale og erhvervsmæssige integration, især baseret på samarbejde mellem erhvervsuddannelsesinstitutioner og virksomheder på regionalt og lokalt plan. Der vil blive lagt særlig vægt på tværnational udveksling af undervisere og uddannelseseksperter – herunder ansvarlige for erhvervsvejledning.

LEONARDO-programmet kan ved at lægge vægt på forbedring af efter- og videreuddannelsessystemerne og fremme nyskabelser på erhvervsuddannelsesområdet (herunder multimedieundervisning og fjernundervisning) give et betydeligt bidrag til medlemsstaternes og arbejdsmarkedsparternes planlægning og aktion. Gennem støtte til fælles efter- og videreuddannelsesprojekter, navnlig af sektoriel og tematisk karakter, og gennem udveksling af erfaringer med god praksis (også udveksling af undervisere) kan LEONARDO give et væsentligt bidrag til de nationale efter- og videreuddannelsesaktørers refleksionsarbejde. På grundlag af erfaringerne med programmer som FORCE og COMETT skaber LEONARDO-programmet et forum, hvor der er mulighed for at sammenligne og konfrontere iværksatte tiltag på så komplekse områder som f.eks. udformning af uddannelsesprogrammer i virksomheder, virksomhedssammenslutninger og sektorer og samspil mellem en individuel og en kollektiv strategi på efter- og videreuddannelsesområdet.

Der er lagt vægt på at skabe balance mellem hensynet til videreførelsen af de aktioner, som allerede er iværksat som led i programmerne COMETT, FORCE, EUROTECNET, LINGUA og PETRA, og de nye foranstaltninger, der gennemføres som led i LEONARDO-programmet. Disse nye foranstaltninger skaber mulighed for at udvikle EU-aktionen på området livslang uddannelse, som særligt understreges i hvidbogen, at give projektresultaterne en større multiplikatoreffekt og at udbrede nyskabelser, fremme udveksling af undervisere og, hvad der er et væsentligt punkt,

styrke dialogen mellem arbejdsmarkedets parter.

Fordelingen af foranstaltningerne på hovedområder - hvoraf det første prioriterer støtte til forbedring af erhvervsuddannelsessystemerne og -ordningerne i medlemsstaterne og det andet til forbedring af erhvervsuddannelsesaktionerne vedrørende virksomheder og arbejdstagere og til forbedring af uddannelsesudbuddet – en opdeling, der er i overensstemmelse med Kommissionens oprindelige forslag – udgør ligeledes et vigtigt bidrag til afklaring og synliggørelse. Dette aspekt styrkes af anvendelsen af en dobbelt procedure for udvælgelse af projekter, alt efter om de tager sigte på systemerne eller markedet, hvilket gør det muligt i højere grad at inddrage alle de berørte aktører. Det skal understreges, at den fælles holdning fastsætter nødvendigheden af under hensyntagen til nærhedsprincippet i højere grad at inddrage medlemsstaterne i udvælgelsen af projekter, hvilket må føre til en bedre samordning af de tværnationale aktioner og medlemsstaternes politikker.

Prioriterede områder

Blandt de forskellige foranstaltningers anvendelsesområder skal det understreges, at der ved siden af de traditionelle samarbejdsområder, som er etableret under COMETT, PETRA og FORCE, lægges særlig vægt på erhvervsvejledning, sprogundervisning og fremme af lige muligheder gennem og i uddannelsen samt udveksling af undervisere og fremme af dialogen mellem arbejdsmarkedets parter. LEONARDO-programmet giver arbejdsmarkedsparterne, der spiller en afgørende rolle på efter- og videreuddannelsesområdet, mulighed for at finde en støtte-ramme dels til at iværksætte konkrete aktiviteter, som de selv deltager i, dels til at få større kendskab til nyskabende tiltag, der berører samtlige sociale aktører i et lokalområde. EU-aktionen vil ligeledes gøre det muligt at yde konkret støtte til dialogen mellem arbejdsmarkedets parter på forskellige relevante niveauer i relation til målsætningen om udvikling af efter- og videreuddannelse.

Der bør endvidere gøres en øget indsats for at skabe større multiplikatoreffekt af



projektresultaterne og udbrede de nyskabelser, de har frembragt, såvel som resultaterne af tværnationale pilotprojekter, navnlig vedrørende teknologiske nyskabelser. Der vil blive lagt særlig vægt på udbredelse og overførsel af erhvervsuddannelsesmetoder, -produkter, -resultater og -redskaber, der er et resultat af tværnationale pilotprojekter, i erhvervsuddannelsessystemerne og -ordningerne, herunder ved hjælp af datanet samt åben undervisning og fjernundervisning. Endvidere vil samordningen mellem de aktioner, der iværksættes under LEONARDO-programmet, og SOCRATES-programmet, EU-initiativprogrammerne og Den Europæiske Socialfond blive styrket.

Der vil desuden blive ydet betydelig støtte til et program, der tager sigte på udveksling af sammenlignelige data på erhvervsuddannelsesområdet. De lovende resultater, der er opnået inden for rammerne af FORCE-programmet - europæiske sektorundersøgelser af efter- og videreuddannelsesplaner - viser interessen af et sådant arbejde med henblik på gradvis at etablere sammenlignelige og anerkendte reference-

elementer, som gør det muligt for operatøerne og især de politiske beslutningstagere at relatere deres egne indikatorer og data i forhold hertil. Dette arbejdsprogram under LEONARDO vil kunne relateres til forskningsprojekter, der gennemføres inden for rammerne af det socioøkonomiske afsnit af det fjerde rammeprogram for forskning og udvikling.

Afsluttende bemærkninger

Med LEONARDO-programmet får Fællesskabet et politisk og operationelt instrument, der kan give et afgørende bidrag til at nå de i hvidbogen skitserede mål, der ganske vist er ambitiøse og på nogle områder endog kan forekomme dristige. Det er imidlertid klart, at forbedring af kvalifikationer, omlægning af arbejdstilrettelæggelsen, forbedring af adgangen til viden, udbredelse af nyskabelser og forsknings- og udviklingsresultater kan gøre det muligt at nå målene, og det er sigtet med Unionens erhvervsuddannelsespolitik.

“(...) samordningen mellem de aktioner, der iværksættes under LEONARDO-programmet, og SOCRATES-programmet, EU-initiativprogrammerne og Den Europæiske Socialfond (vil) blive styrket.”

“Der vil desuden blive ydet betydelig støtte til et program, der tager sigte på udveksling af sammenlignelige data på erhvervsuddannelsesområdet.”



Patrick Clemenceau

*Ekspeditionssekretær i GD
XXII - Uddannelse,
erhvervsuddannelse og
ungdomsanliggender,
Europa-Kommissionen.*

Forfatteren gør kort status over handlingsprogrammerne siden 1980 og sætter dem i relation til afgørende faser og fikspunkter i den europæiske opbygning. Herefter redegør han for erhvervsuddannelsespolitikens mål i forbindelse med Traktaten om Den Europæiske Union samt for hovedlinjerne i LEONARDO-programmet, som udgør kærnen i denne politik.

EF-erhvervsuddannelsesprogrammer

Tredive års samarbejde, aktioner og samråd

Europæisk samarbejdsområde inden for erhvervsuddannelse... Det europæiske erhvervsuddannelsesmarked... Tværnationale uddannelsespartnerskaber...

Disse udtryk er nu fuldt integreret i almindelig sprogbrug og i de europæiske uddannelsesaktørers univers. De udgør referencerammer for planlægning, og selv om de undertiden repræsenterer målsætninger, der søges opfyldt, er den europæiske opbygning på erhvervsuddannelsesområdet konkret og håndgribelig. Som Rom-traktatens grundlæggere havde forudset, er det europæiske samarbejdsområde inden for erhvervsuddannelse blevet opbygget etapevis i løbet af de sidste tredive år, og dets historie vil kort blive gennemgået i det følgende, hvor der lokaliseres nogle afgørende faser og fikspunkter, uden at der er tale om en udtømmende beskrivelse.

I. HJØRNESTENENE: generelle principper

Fællesskabets indsats på dette område startede meget tidligt, eftersom det med rimelighed kan siges, at den grundlæggende retsakt er Rådets afgørelse af 2. april 1963 (1), der fastsætter de almindelige principper for gennemførelse af en fælles politik for faglig uddannelse i henhold til artikel 128 i Rom-traktaten. Tre hovedpunkter i denne tekst skal understreges:

Grundlæggerne har først og fremmest fokuseret på idéen om en fælles erhvervsuddannelsespolitik, hvilket vil sige, at målet var at skabe sammenhæng og endog konvergens mellem de nationale politikker i form af en "fælles politik" på fællesskabsplan. Bevarelse af uddannelsessystemernes mangfoldighed og autonomi, som er i centrum for den seneste tids debat vedrørende

subsidiaritetsprincippet, var tilsyneladende ikke så afgørende på daværende tidspunkt som i dag.

Ovenstående må dog modificeres, for så vidt som den fælles politik ikke strækker sig længere end til en fastsættelse af generelle principper, der kan tjene som referencerammer for de nationale politikker. Der er ikke tale om via denne politik at forene de nationale systemer, men snarere om at fastsætte en række overordnede fælles mål, således at alle Fællesskabets borgere får nogle fælles referenceelementer at holde sig til på erhvervsuddannelsesområdet. Dette spørgsmål om fastlæggelse af fælles målsætninger skulle imidlertid blive genstand for ny debat tredive år senere i forbindelse med udarbejdelsen af LEONARDO-programmet (2) og hvidbogen om konkurrenceevne, vækst og beskæftigelse (3).

Endelig skal den omhandlede teksts forbløffende aktualitet nævnes. De overordnede målsætninger på erhvervsuddannelsesområdet og størstedelen af de anførte principper gælder stadig i fuldt omfang. F.eks. kan det konstateres, at de daværende lovgivere med stor klarsynethed forudså behovet for livslang uddannelse.

Afgørelsen fra 1963 fastsætter som supplement til de generelle principper desuden en regel, der fastholdes i hele perioden: Fællesskabets indsats skal fastlægges i samråd med medlemsstaterne og - hvilket er værd at bemærke - med arbejdsmarkedets parter. Med henblik herpå oprettedes ved Rådets afgørelse Det Rådgivende Udvalg for Erhvervsuddannelse, som i tredive år skulle blive et forum for samråd, debat og konsultation om de af Kommissionen foreslåede aktioner og retningslinjer. Denne instans, der undertiden kritiseres for at være for tungt arbejdende, udgør en af hjørnestenene i fællesskabs-



indsatsen på disse områder, hvorved den adskiller sig fra de andre.

II. DEN EFTERFØLGENDE UDVIKLING: iværksættelse af handlingsprogrammerne

Den fælles erhvervsuddannelsespolitik tog et vældigt opsving fra og med 1985-86 med en række rådsafgørelser, der indstiftede handlingsprogrammerne og generaliserede de meget lovende erfaringer og resultater, der var opnået med de første forsøgsprogrammer, såsom Transition I (4a) og Transition II (4b) i slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne.

Denne udvikling fandt sted inden for rammerne af Den Europæiske Fælles Akt i forbindelse med forberedelserne til gennemførelsen af det indre marked. Overvejelserne over menneskets ret til personlig og kulturel udvikling, som i vid udstrækning var fremherskende i de almindelige principper fra 1963, trådte nu i baggrunden til fordel for mere udprægede økonomiske målsætninger, som nogle vil kalde økonomistiske.

De programmer, der så dagens lys fra 1985, sigtede mod at bidrage med løsninger på konkrete problemer, og det skal understreges, at de for størstedelens vedkommende stadig har en central placering i de nuværende politikker. Det drejede sig ikke længere alene om at udstikke nogle overordnede fælles retningslinjer, sådan som det var tilfældet i afgørelsen fra 1963, men om at udvikle konkrete handlingsprogrammer på strategiske områder, som f.eks. ungdomsarbejdsløshed og forbedring af erhvervslivets konkurrenceevne.

80'ernes programmer er karakteriseret ved at fokusere på direkte aktioner. Den centrale tankegang i disse programmer er at det for at afhjælpe problemer, der er fælles for medlemsstaterne, er vigtigt at sammenholde disses erfaringer og sammenligne de iværksatte tiltag, der hidtil havde været isolerede, og endvidere at lokalisere og om muligt overføre god praksis på erhvervsuddannelsesområdet. At Fællesskabet nu gik ind og deltog i gennemførelsen af specifikke foranstaltninger var et vidtrækkende skridt, idet Fællesskabet hermed påtog sig en afgørende rolle i ud-

viklingen af nyskabende foranstaltninger med en tværnational dimension, hvormed der skabtes et privilegeret felt for forsøgsvirksomhed og overførsel af nyskabelser.

2.1. Kort gennemgang af handlingsprogrammerne

COMETT (5a, 5b)

Dette omfattende program, der iværksattes i 1986, tager sigte på at fremme overførslen af teknologiske nyskabelser. Et af målene er på grundlag af samarbejdspartnerskaber mellem universiteter og virksomheder at fremme overførslen af resultaterne af forskning og udvikling til virksomhederne. Et andet mål er at udvikle den højere uddannelses bidrag til efter- og videreuddannelse. COMETT er udformet som en pendant inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse til forsknings- og udviklingsprogrammet ESPRIT (6a, 6b). Denne idé om samarbejde mellem universiteterne som repræsentanter for videnskab og forskning, og erhvervslivet og virksomhederne er nu mere end nogensinde på dagsordenen som følge af markedernes og teknologiernes globalisering.

EUROTECNET (7)

Nyskabelser inden for erhvervsuddannelsesområdet som følge af de teknologiske forandringer er baggrunden for EUROTECNET-programmet, der lanceredes i 1987 og konsolideredes i 1990. Det sigter mod at tage hensyn til den teknologiske udviklings følger for kvalifikations-systemerne og uddannelsesmetoderne. EUROTECNET kan siges at have forbedret målene om forbedring af uddannelsernes kvalitet og fremme af nyskabelser på erhvervsuddannelsesområdet, som er nøglepunkter i LEONARDO-programmet.

PETRA (8a, 8b)

I 1980'erne øgedes ungdomsarbejdsløsheden voldsomt, og søgningen efter løsninger til at lette overgangen mellem skole og arbejdsmarked intensiveredes. Fra 1988 blev en af målsætningerne under PETRA-programmet at sikre alle unge en bred, anerkendt basiskvalifikation på grundlag af en etårig - om muligt toårig - erhvervsuddannelse efter den obligatori-

Afgørelsen fra 1963 fastsætter, at "(...) Fællesskabets indsats skal fastlægges i samråd med medlemsstaterne og - hvilket er værd at bemærke - med arbejdsmarkedets parter. Med henblik herpå oprettedes ved Rådets afgørelse Det Rådgivende Udvalg for Erhvervsuddannelse, som i tredive år skulle blive et forum for samråd, debat og konsultation om de af Kommissionen foreslåede aktioner og retningslinjer."

"Den fælles erhvervsuddannelsespolitik tog et vældigt opsving fra og med 1985-86 (...)"
"De programmer, der så dagens lys fra 1985, sigtede mod at bidrage med løsninger på konkrete problemer (...)"
Det drejede sig ikke længere alene om at udstikke nogle overordnede fælles retningslinjer (...) men om at udvikle konkrete handlingsprogrammer på strategiske områder, som f.eks. ungdomsarbejdsløshed og forbedring af erhvervslivets konkurrenceevne."

"80'ernes programmer er karakteriseret ved at fokusere på direkte aktioner."



COMETT "Dette omfattende program (...) tager sigte på at fremme overførslen af teknologiske nyskabelser."

EUROTECNET "(...) sigter mod at tage hensyn til den teknologiske udviklingsfølger for kvalifikations-systemerne og uddannelsesmetoderne."

PETRA "(...) en af målsætningerne under PETRA-programmet (blev) at sikre alle unge en bred, anerkendt basiskvalifikation på grundlag af en etårig - om muligt toårig - erhvervsuddannelse efter den obligatoriske skolegang."

FORCE sigter mod at "forbedre kvaliteten og udvide udbuddet af efter- og videreuddannelses tilbud i virksomhederne og fremme planlægningen af disses uddannelsesprogrammer (...)"

(...) udvekslinger af uddannelsessøgende og undervisere (har) i stort omfang bidraget til at udbrede kendskabet til Fællesskabets handlingsprogrammer."

ske skolegang. Formålet med dette aspekt af programmet var at bidrage til arbejdsløshedsbekæmpelsen gennem fastlæggelse af nye normer for erhvervmæssig grunduddannelse i Fællesskabet og gennem en systematisering af samarbejdet mellem de erhvervmæssige grunduddannelses-systemer, der gradvis har inkorporeret disse samarbejds- og overførselsmetoder.

FORCE (9)

At forbedre kvaliteten og udvide udbuddet af efter- og videreuddannelses tilbud af virksomhederne og fremme planlægningen af disses uddannelsesprogrammer er målet for FORCE-programmet, der iværksattes i 1991. Det tager sigte på at opmuntre til større og mere effektive investeringer på efter- og videreuddannelsesområdet. Med henblik herpå har det støttet udviklingen af partnerskaber med henblik på bevidstgørelse af de offentlige myndigheder, virksomhederne - navnlig de små og mellemstore - arbejdsmarkedets parter og de enkelte arbejdstagere om fordelene ved investering i erhvervmæssig efter- og videreuddannelse.

2.2 Handlingsprogrammernes tværnationale dimension

De handlingsprogrammer, der iværksattes mellem 1985 og 1990, åbnede mulighed for at etablere og afprøve redskaber til fremme af tværnationalt samarbejde, såsom udvikling af samarbejdspartner-skaber, programmer for udveksling af praktikanter, studerende, undervisere, eksperter, udarbejdelse af beskrivelser og orientering om de mest levedygtige samarbejdssystemer og -net mellem medlemsstaterne indbyrdes og på fællesskabsplan.

Udvekslinger

Handlingsprogrammerne på erhvervsuddannelsesområdet er ikke egentlige mobilitetsprogrammer. Udvekslingerne er rettet mod strategiske målgrupper og fungerer som støtte til eller udgør en integreret del af selve uddannelsesprocessen. Det skal understreges, at i forlængelse af initiativerne inden for de højere uddannelser under ERASMUS-programmet (10a, 10b) har disse udvekslinger af uddannelsessøgende og undervisere i stort omfang bidraget til at udbrede kendskabet til Fællesskabets handlingsprogrammer, idet

de repræsenterer deres mest kendte og udbredte image.

□ 20 000 unge har nydt gavn af et uddannelses- eller arbejdsophold i en anden medlemsstat i 1992 og 1993 inden for rammerne af PETRA-programmet. Disse ophold har indført en reel fællesskabsdimension i de nationale systemers ungdomsuddannelser.

□ FORCE-programmet har fremmet mobilitetsmulighederne for undervisere og mere generelt for ansvarlige for forvaltningen af de menneskelige ressourcer og personaleuddannelse i virksomhederne samt for repræsentanter for arbejdsmarkedets parter med ansvar for efter- og videreuddannelse: 400 personalechefer, 430 undervisere, 130 personalerepræsentanter og 40 medlemmer af faglige organisationer deltog i udvekslingsarrangementer i 1991 og 1992 inden for rammerne af udvekslingsprogrammer, der tager sigte på hurtig overførsel af nyskabelser, oprettelse af stabile partnerskaber og iværksættelse af efter- og videreuddannelsesaktioner.

□ De 28 000 studenterophold, som COMETT har givet støtte til, efterkommer kun en lille del af efterspørgslen (der er ca. 5 gange større). Disse praktikantophold er meget efterspurgt, for så vidt som de giver de unge en effektiv indføring i arbejdslivet og øger deres chance for at finde beskæftigelse. Det er ligeledes påvist, at disse ophold bidrager til at styrke samarbejdet mellem universiteter og virksomheder. De 1 000 udvekslinger af ansatte i virksomheder og på universiteter har desuden bidraget til at forbedre overførslen af teknologi mellem den akademiske og den industrielle verden, navnlig gennem "tacit knowledge", dvs. kundskaber erhvervet gennem erfaring.

Pilotprojekter

Som led i udviklingen hen imod et europæisk erhvervsuddannelsesmarked har udformningen og gennemførelsen af tværnationale pilotprojekter vedrørende udarbejdelse af fælles uddannelsesmoduler eller endog hele uddannelser, givet betydelige resultater. Denne aktivitetslinje er uden tvivl mindre kendt end udvekslingsprojekterne, men den er bærer af en gennemgribende og varig udvikling, i og med



at undervisere og operatører i de forskellige medlemsstater medvirker i udformningen og gennemførelsen af nye uddannelseselementer, der er udarbejdet på et tværnationalt grundlag.

□ Under PETRA-programmet har over 700 projekter, 14 000 undervisere og erhvervslærere og 85 000 unge siden 1988 deltaget i nettets aktiviteter vedrørende udvikling og afprøvning af nye og nyskabende uddannelseselementer.

□ De 430 FORCE-projekter er koncentreret om uddannelses- og kvalifikationsbehovene i virksomhederne, som udgør det store flertal af de 3 500 partnerskaber under disse projekter. Projekterne omfatter tre hovedlinjer inden for området tilpasning til de industrielle ændringer gennem uddannelse: uddannelse som middel til at forebygge arbejdsløshed gennem konsolidering og diversificering af de ansattes kvalifikationer; uddannelse som middel til at udvikle nye former for arbejdstilrettelæggelse og nye erhvervskompetencer, der er nødvendige for virksomhedens overlevelse eller udvikling; uddannelse som udviklingsmiddel, navnlig gennem tilpasning til de nye teknologier.

□ EUROTECNET har stimuleret udviklingen af nye fleksible svar på uddannelsesproblemerne og udbredt kendskabet hertil i projektnettet: konceptuelle modeller, der tager højde for aktuelle og fremtidige udviklingstendenser i den teknologiske udvikling (selvstudier, lærende organisation, nøglekvalifikationer og -kompetencer), case studies som illustration til disse konceptuelle modeller, undersøgelse af uddannelsesbehov på intersektorielt grundlag og udvikling af værktøjer og instrumenter til forbedring af multiplikatoreffekten.

□ De 7 000 uddannelseskurser, som har modtaget støtte under COMETT II på mange forskellige teknologiområder, skønnes at have haft omkring 200 000 deltagere, heraf 140 000 fra industrien. De 3 000 uddannelsesmaterialer, der enten allerede er udarbejdet eller er under udarbejdelse, skønnes at ville nå ud til 500 000 personer i Europa. I forhold til COMETT I har kurserne under COMETT II tiltrukket stadig flere deltagere, især blandt kvinder. Flere projekter har påvist indvirkningen af nye uddannelses-

materialer, navnlig multimedier, i forhold til de traditionelle metoder.

Studier og undersøgelser

Mangeartetheden af de nationale erhvervsuddannelsessystemer, for så vidt angår organisation, aktørernes rolle og finansieringskilder er et grundlæggende vilkår for fællesskabsindsatsen og for det samarbejdsprincip, som den sigter mod at videreudvikle. For at håndtere denne mangeartethed og få indblik i, hvordan de forskellige systemer fungerer, er det nødvendigt at tilvejebringe sammenlignelige data og forbedre udvekslingen af information og erfaringer mellem medlemsstaterne.

□ Under FORCE er der udarbejdet synteseskemaer over de disponible oplysninger vedrørende efter- og videreuddannelses tiltag på virksomhedsplan. En statistisk undersøgelse, der er gennemført i samarbejde med EUROSTAT, er ved at blive færdiggjort. Den vil for første gang gøre det muligt at få adgang til sammenlignelige oplysninger på fællesskabsplan vedrørende uddannelsesaktioner og -omkostninger i europæiske virksomheder og til en objektiv undersøgelse af virksomhedernes efter- og videreuddannelsesaktiviteter og disses kvalitet.

□ I tre sektorundersøgelser (detailsektoren, landbrugsfødevarer, bilreparation) gives en oversigt over banebrydende uddannelses tiltag i de pågældende sektorer på europæisk plan. En fjerde (vejtransport) er på trapperne. Disse undersøgelser er udarbejdet i et begyndende samarbejde mellem europæiske sektornet (forskningsinstitutter, virksomheder, arbejdsmarkedsparterne) med deltagelse af aktører fra de tolv medlemsstater.

□ På baggrund af en undersøgelse af overenskomstpolitikken i medlemsstaterne er der udarbejdet en oversigt over fællesaktioner, kollektive aftaler og overenskomster, som arbejdsmarkedets parter har gennemført på efter- og videreuddannelsesområdet. Undersøgelsen bærer vej for større inddragelse af arbejdsmarkedets parter som efter- og videreuddannelsesaktører på fællesskabsplan.

Net

Der er oprettet forskellige typer tværnationale udvekslings- og samarbejdsnet.

“(...) udformningen og gennemførelsen af tværnationale pilotprojekter vedrørende udarbejdelse af fælles uddannelsesmoduler eller endog hele uddannelser (har) givet betydelige resultater.”

“(...) det (er) nødvendigt at tilvejebringe sammenlignelige data og forbedre udvekslingen af information og erfaringer mellem medlemsstaterne.”

“Under FORCE er der udarbejdet synteseskemaer over de disponible oplysninger vedrørende efter- og videreuddannelses tiltag på virksomhedsplan. En statistisk undersøgelse, der er gennemført i samarbejde med EUROSTAT, er ved at blive færdiggjort.”



“I tre sektorundersøgelser (detailsektoren, landbrugsfødevarer, bilreparation) gives en oversigt over banebrydende uddannelses tiltag i de pågældende sektorer på europæisk plan.”

“På baggrund af en undersøgelse af overenskomstpolitikken i medlemsstaterne er der udarbejdet en oversigt over fællesaktioner, kollektive aftaler og overenskomster, som arbejdsmarkedets parter har gennemført på efter- og videreuddannelsesområdet.”

“Der er oprettet forskellige typer tværnationale udvekslings- og samarbejdsnet. De giver samarbejdet permanent karakter og bidrager til at øge resultaternes værdi.”

“(…) med bestemmelserne i artikel 127 i traktaten om Den Europæiske Union (indføres der) væsentlige ændringer i forhold til den retssituation, der var fastsat med Rom-traktatens artikel 128.”

De giver samarbejdet permanent karakter og bidrager til at øge resultaternes værdi.

□ Nettet af nationale koordineringsenheder under PETRA, som er ansvarligt for programmets iværksættelse og drift på medlemsstatsplan, er blevet et nøgleinstrument, for så vidt angår fremme af det tværnationale samarbejde og af ny-skabelser inden for erhvervsmæssig grunduddannelse og mere generelt social og erhvervsmæssig integrering af unge. I forlængelse heraf udgør det europæiske net af uddannelsespartnerskaber og nettet af nationale erhvervsvejledningscentre et første led i et større netværkssystem, som er yderst nyttigt med henblik på at fremme yderligere samarbejde.

□ Under COMETT-programmet er der oprettet 205 uddannelsespartnerskaber mellem universiteter og virksomheder (UPUV), der udgør kontaktflader mellem de højere uddannelser og erhvervslivet. Nogle UPUV arbejder på regionalt plan, medens andre arbejder på sektorplan og er specialiseret i en bestemt teknologisektor. Disse UPUV, der arbejder i nær tilknytning til hinanden, er et nyttigt redskab med henblik på at identificere den bedste faglige kompetence i Europa inden for bestemte teknologiområder såvel som behovene for teknologiuddannelser. Med oprettelsen af UPUV har COMETT bidraget til at etablere en europæisk dialog mellem universiteter og virksomheder om teknologiuddannelserne, en dialog, der praktisk talt ikke havde eksisteret indtil da. En sådan dialog åbner mulighed for at udvikle uddannelser, der svarer bedre til det reelle behov.

III. LEONARDO-programmet, nyt retsgrundlag og rationalisering af aktionerne

3.1. Traktaten om Den Europæiske Union, en ny referenceramme

På uddannelsesområdet, hvor der er delte beføjelser mellem Fællesskabet og medlemsstaterne, indføres der med bestemmelserne i artikel 127 i traktaten om Den Europæiske Union væsentlige ændringer i forhold til den retssituation, der

var fastsat med Rom-traktatens artikel 128. I artikel 127 fastsættes det bl.a., at Fællesskabet iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik, der støtter og supplerer medlemsstaternes aktioner, medens Fællesskabets opgave tidligere bestod i at fastlægge de almindelige principper for gennemførelsen af en fælles politik for faglig uddannelse.

Ifølge de nuværende bestemmelser er der fem overordnede mål for Fællesskabets indsats på erhvervsuddannelsesområdet, svarende til fem hovedudfordringer:

□ at lette tilpasningen til den industrielle udvikling, navnlig ved erhvervsuddannelse og omskoling,

□ at forbedre den grundlæggende erhvervsuddannelse samt efter- og videreuddannelsen for at lette den erhvervsmæssige integration og reintegration på arbejdsmarkedet,

□ at lette adgangen til erhvervsuddannelse og begunstige mobiliteten for erhvervslærere og personer under uddannelse, navnlig unge,

□ at stimulere samarbejdet om erhvervsuddannelse mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder,

□ at fremme udvekslingen af oplysninger og erfaringer om spørgsmål, der er fælles for medlemsstaternes uddannelses-systemer.

Det fastsættes udtrykkeligt, at Fællesskabet bidrager til virkeliggørelsen af ovennævnte mål, men uden at der er tale om nogen form for harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser og med fuld respekt for, at ansvaret for undervisningsindholdet og tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne ligger hos medlemsstaterne. Denne bestemmelse er essentiel. Grunden til, at harmonisering udelukkes, er ikke, at et sådant mål er for vanskeligt at nå, men at det ville være kontraproducerende og ikke svarer til målene for Unionens virkeliggørelse. Systemernes forskelligartethed og medlemsstaternes ansvar for undervisningsindhold og tilrettelæggelse af erhvervsuddannelserne anerkendes hermed som grundlæggende elementer i Fællesskabets politik. Hovedansvaret for finan-



siering og gennemførelse af erhvervsuddannelsesaktioner ligger hos de offentlige myndigheder i medlemsstaterne og hos arbejdsmarkedets parter. Fællesskabets rolle består i tilskyndelsesforanstaltninger og fremme af nyskabelser inden for erhvervsuddannelse.

3.2 De overordnede linjer i LEONARDO-programmet

Fællesskabets katalysatorrolle kommer til udtryk i den fællesmålsætning, der er opstillet i LEONARDO-programmet, der fastlægger de grundlæggende mål for erhvervsuddannelse, der er struktureret omkring forbedring af kvaliteten af og nyskabelsen inden for erhvervsuddannelserne. Denne katalysatorrolle er en vigtig dimension, som i fremtiden vil nødvendiggøre iværksættelse af andre instrumenter.

De fællesskabsforanstaltninger, der er fastsat i LEONARDO, gennemføres på grundlag af fællesmålsætningen med det formål at støtte og supplere de aktioner, der gennemføres af og i medlemsstaterne, og give disse en tværnational dimension. LEONARDO er en forenkling og rationalisering af fællesskabsforanstaltningerne og -aktionerne.

Kontinuiteten sikres ved, at de tidligere programmets foranstaltninger videreføres og systematiseres: samarbejdspilotprojekter, udvekslingsprogrammer for forskellige målgrupper, undersøgelser og analyser. Men det skal ligeledes bemærkes, at der lægges ny vægt på udbredelse af resultaterne og disses multiplikatoreffekt. Der hersker en udbredt fornemmelse af, at resultaterne af de tværnationale partnerskaber nok er yderst interessante, men at de endnu ikke udnyttes tilstrækkeligt i Fællesskabet som helhed. En øget indsats i den retning vil kunne bidrage til en reel virkeliggørelse af konceptet europæisk erhvervsuddannelsesmarked eller bedre et europæisk samarbejdsområde på erhvervsuddannelsesområdet, eftersom det ikke alene drejer sig om operatører fra den private sektor.

Det andet punkt, der skal understreges, er sondringen mellem aktionerne, alt efter om de er rettet mod uddannelses-systemerne eller mod -markedet. Denne

sondring sigter ikke mod at oprette snævre grænser mellem de private og de offentlige operatørers virkefelt, men mod en afklaring af graden af fællesskabsaktionernes indvirkning og effekt på de nationale systemer. Nogle aktioner vedrører fortrinsvis de involverede operatører (gennemførelse af et uddannelsesmodul inden for bestemte teknologier, der f.eks. anvendes af en begrænset gruppe virksomheder), andre må formodes at få et meget bredere anvendelsesområde (udarbejdelse af uddannelsesmoduler inden for nøglekompetenceområder i den erhvervs-mæssige grunduddannelse og efter- og videreuddannelsen). Formålet med en sådan sondring efter målsætning - og de hertil svarende procedurer - er en bedre relatering af Fællesskabets aktioner til medlemsstaternes politikker.

Målsætningen om tværgående samarbejde og "life-long learning", livslang uddannelse er afgørende for LEONARDO-programmets rækkevidde. Det er klart, at samarbejdet på medlemsstatsplan mellem operatører og aktører inden for forskellige områder af velkendte grunde er vanskeligt og undertiden særdeles begrænset. Det er ligeledes klart, at et sådant tværgående samarbejde er en stor fordel for de generelle forbindelser mellem uddannelsesmiljøet og erhvervslivet. Fællesskabet kan spille en afgørende rolle med hensyn til at fremme udviklingen af disse forbindelser. Partnerskab, der er et centralt begreb i fællesskabsaktionerne, må udbredes kraftigt. Operatører fra forskellige lande, kulturer og systemer lærer at samarbejde inden for rammerne af fællesskabspartnerskaberne. Denne tankegang må ligeledes fremmes hos operatører fra forskellige områder (grundlæggende uddannelse, efter- og videreuddannelse), da den bidrager til at fjerne de institutionelle og organisatoriske barrierer, der begrænser systemernes globale effektivitet og navnlig deres innovations-evne og udviklingsmuligheder.

Med hensyn til programmernes indvirkning og løftestangsvirkning er en af hovedopgaverne at øge synergieffekten. Med henblik herpå lægger LEONARDO-programmet særlig vægt på koordineringen med andre fællesskabsaktioner. Aktionerne under LEONARDO-programmet sigter hovedsagelig mod planlægning af uddannelsesforanstaltninger, udformning af

Mål for indsatsen på erhvervsuddannelsesområdet ifølge traktaten om Den Europæiske Union:
– at lette tilpasningen til den industrielle udvikling, navnlig ved erhvervsuddannelse og omskoling,
– at forbedre den grundlæggende erhvervsuddannelse samt efter- og videreuddannelsen for at lette den erhvervs-mæssige integration og reintegration på arbejdsmarkedet,
– at lette adgangen til erhvervsuddannelse og begunstige mobiliteten for erhvervslærere og personer under uddannelse, navnlig unge,
– at stimulere samarbejdet om erhvervsuddannelse mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder,
– at fremme udvekslingen af oplysninger og erfaringer om spørgsmål, der er fælles for medlemsstaternes uddannelses-systemer.”

“Fællesskabets katalysatorrolle kommer til udtryk i den fællesmålsætning, der er opstillet i LEONARDO-programmet (...).

De fællesskabsforanstaltninger, der er fastsat i LEONARDO, gennemføres på grundlag af fællesmålsætningen (...)



“Kontinuiteten sikres ved, at de tidligere programmers foranstaltninger videreføres og systematiseres (...) Men det skal ligeledes bemærkes, at der lægges ny vægt på udbredelse af resultaterne og disses multiplikatoreffekt.”

“Målsætningen om tværgående samarbejde og “lifelong learning”, livslang uddannelse er afgørende for LEONARDO-programmets rækkevidde.”

“(...) lægger LEONARDO-programmet særlig vægt på koordineringen med andre fællesskabsaktioner.”

nyskabende produkter og metoder, udbredelse af resultaterne og forøgelse af multiplikatoreffekten. LEONARDO-programmet tager kun marginalt sigte på støtte til gennemførelse af uddannelses tiltag som sådan, og derfor understreges nødvendigheden af at skabe komplementaritet mellem handlingsprogrammet og Den Europæiske Socialfond, der hovedsagelig yder støtte til afholdelse af udgifter i forbindelse med gennemførelse af erhvervsuddannelsesaktioner, dvs. til den fase, der følger efter planlægnings- og udformningsfasen.

Andre punkter i programmet skal understreges, uden at man dog på dette stadium reelt kan sige noget om deres rækkevidde. Det må således formodes, at iværksættelsen af evalueringsordninger, der gennemføres i partnerskab mellem Kommissionen og medlemsstaterne, kan bidrage til at synliggøre fællesskabsaktionerne og udbrede kendskabet til dem og deres indvirkning på de nationale systemer, de meget omtalte “afledte effekter”. Udvidelsen af Fællesskabet med de nordiske lande, som har en lang og i mange henseender original tradition på erhvervsuddannelsesområdet, kan formodes at give impuls til en ny dyna-

mik og nye samarbejdsformer om nye emner. Man kan her tænke på de pågældende landes erfaring med hensyn til kommunikationsteknologier og livslang uddannelse.

De nuværende handlingsprogrammer udløber i slutningen af 1994. De har givet et væsentligt og konkret bidrag til etablering af grundlaget for et tværnationalt samarbejde. Disse lovende resultater viser, at generaliserede og systematiserede samarbejdsaktioner er af den allerstørste interesse. LEONARDO-programmets mission er at indlede en ny fase og udbygge de opnåede resultater. Dets mål er ambitiøse. Rationaliseringen af aktionerne formodes at ville øge effekten og overskueligheden. Hvilket er så meget vigtigere, som erhvervsuddannelserne nødvendigvis må styrkes for at forbedre den europæiske konkurrencedygtighed og knække arbejdsløshedskurven. Fællesskabsindsatsens støtte til forbedring af uddannelsessystemernes kvalitet og til fremme af nyskabelser vil være et afgørende incitament i en situation med budgetstramninger i medlemsstaterne og også med henblik på at skabe større sammenhæng med hensyn til mål og foranstaltninger.

Bibliografiske henvisninger

(1) Rådets afgørelse af 2. april 1963 om opstilling af almindelige principper for gennemførelse af en fælles politik for faglig uddannelse, EFT nr. 63 af 20.4.1963, s. 1338

(2) Fælles holdning (WF) Nr. 31/94 fastlagt af Rådet den 18. juli 1994 med henblik på vedtagelse af Rådets afgørelse om et handlingsprogram for gennemførelse af en erhvervsuddannelsespolitik i Det Europæiske Fællesskab, EFT nr. C244 af 31.8.1994, s. 17

(3) Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse. Udfordringer og veje ind i det 21. århundrede. Hvidbog, KOM (93) 700 endel., 5.12.1993

(4a) Resolution vedtaget af Rådet og undervisningsministrene forsamlet i Rådet af 13. december 1976 vedrørende foranstaltninger med henblik på at forbedre forberedelsen af de unge til erhvervsarbejde og lette deres overgang fra uddannelse til arbejdsliv, EFT nr. C 308 af 30.12.1976, s. 1

(4b) Resolution vedtaget af Rådet og undervisningsministrene, forsamlet i Rådet, af 12. juli 1982 vedrørende foranstaltninger med henblik på at forbedre forberedelsen af de unge til erhvervsarbejde og lette deres overgang fra uddannelse til arbejdsliv

(5a) Rådets afgørelse af 24. juli 1986 om vedtagelse af programmet for samarbejde mellem universiteter og virksomheder om uddannelse på teknologiområdet (Comett), EFT nr. L 22 af 8.8.1986, s. 17

(5b) Rådets afgørelse af 16. december 1988 om vedtagelse af anden fase af programmet om samarbejde mellem universiteter og virksomheder om uddannelse på teknologiområdet (COMETT II) 1990-1994), EFT nr. L 13 af 17.1.1989, s. 28

(6a) Rådets afgørelse af 28. februar 1984 om et europæisk forsknings- og udviklingsprogram inden for informationsteknologi (ESPRIT), EFT nr. L 67 af 9.3.1984, s. 54

(6b) Rådets beslutning af 11. april 1988 om et europæisk strategisk forsknings- og udviklingsprogram inden for informationsteknologi (ESPRIT), EFT nr. L 118 af 6.5.1988, s. 32

(7) Rådets afgørelse af 18. december 1989 om et handlingsprogram til fremme af innovation inden for erhvervsuddannelsen som følge af ny teknologi i Det Europæiske Fællesskab (EUROTECNET), EFT nr. L 393 af 30.12.1989, s. 29

(8a) Rådets afgørelse af 1. december 1987 om et handlingsprogram for erhvervsuddannelse af unge og forberedelse af unge til arbejds- og voksenlivet, EFT nr. L 346 af 10.12.1987, s. 31

(8b) Rådets afgørelse af 22. juli 1991 om ændring af afgørelse 87/569/EØF om et handlingsprogram for erhvervsuddannelse af unge og forberedelse af unge til arbejds- og voksenlivet (PETRA), EFT nr. L 214 af 2.8.1991, s. 69

(9) Rådets afgørelse af 29. maj 1990 om fastlæggelse af et handlingsprogram til udvikling af efter- og videreuddannelse i Det Europæiske Fællesskab (FORCE), EFT nr. L 156 af 21.6.1990, s. 1

(10a) Rådets afgørelse af 15. juni 1987 om vedtagelse af Fællesskabets handlingsprogram til fremme af de studerendes mobilitet (ERASMUS), EFT nr. fl. 166 af 25.6.1987, s. 20

(10b) Rådets afgørelse af 14. december 1989 om ændring af afgørelse 87/327/EØF om vedtagelse af Fællesskabets handlingsprogram til fremme af de studerendes mobilitet (ERASMUS), EFT nr. L 395 af 30.12.1989, s. 23



Investering i mennesker

Den Europæiske Socialfond: politik og prioriteter

Investering i menneskelig kapital, navnlig gennem uddannelse, er nu generelt anerkendt som en stadig vigtigere forudsætning for at fremme økonomisk vækst og forbedre konkurrenceevnen.

I mere end 35 år har Den Europæiske Socialfond (ESF) investeret i menneskelige ressourcer og givet et væsentligt bidrag til opbygningen af et socialt integreret Europa ud fra den grundtanke, at enhver borger har ret til en erhvervsmæssig grunduddannelse og et sikkert job.

ESF har i løbet af denne periode undergået visse radikale ændringer. Dens opgaver, anvendelsesområde, midler og prioriteter er regelmæssigt blevet opdateret med henblik på at gøre den til et mere effektivt redskab for gennemførelse af en europæisk politik til udvikling af de menneskelige ressourcer.

ESF-politikken har undergået væsentlige ændringer i de seneste år, både hvad angår interventioner og procedurer, dels i 1988 inden for rammerne af den generelle reform af Fællesskabets strukturpolitik for perioden 1989-1993 og dels i 1993 for perioden 1994-1999. 1994 er således et skelsættende år - der både markerer afslutningen af den første periode og iværksættelsen af en ny og mere ambitiøs reform.

1. Dimensionen menneskelige ressourcer i Fællesskabets strukturpolitik: samlet vurdering af perioden 1989-1993

Strukturfondenes mål er at fremme økonomisk og social samhørighed, navnlig

gennem udligning af regionale skævheder.

At tackle en så vigtig og ambitiøs opgave kræver et langsigtet perspektiv og mobilisering af betydelige økonomiske ressourcer såvel som en sammenhængende strategi, hvori dimensionen menneskelige ressourcer udgør en integreret del af den samlede politik.

Fællesskabets strukturpolitik for perioden 1989-1993 var koncentreret omkring fem overordnede mål:

- udvikling og strukturel tilpasning af tilbagestående regioner
- omstilling i regioner i industriel tilbagegang
- bekæmpelse af langtidsledighed
- erhvervsmæssig integrering af unge
- tilpasning af landbrugsstrukturer og udvikling af landdistrikter.

ESF alene ydede støtte til det tredje og fjerde af disse mål og sammen med de øvrige strukturfonde også til de andre mål.

I perioden 1989-93 anvendtes ca. 78 000 ECU (i 1994-priser) til udvikling af infrastrukturer, erhvervsinvesteringer og menneskelige ressourcer. Ca. to tredjedele af denne støtte anvendtes til udvikling og strukturel tilpasning i tilbagestående regioner, hvor der bor 70 mio. mennesker, dvs. en femtedel af Unionens samlede befolkning. Den samlede fællesskabsstøtte til udvikling af menneskelige ressourcer beløb sig til 25 000 mio. ECU.

Virkingen af den politik, der gennemførtes i perioden 1989-1993, må ses på baggrund af, at det var en periode med stigende økonomiske og sociale problemer.



Antonis Kastrissianakis

Siden september 1993 kontorchef i Europa-Kommis-sionens GD V med ansvar for koordi-

nering og informationspolitik vedrørende Den Europæiske Socialfond.

“I mere end 35 år har Den Europæiske Socialfond (ESF) investeret i menneskelige ressourcer og givet et væsentligt bidrag til opbygningen af et socialt integreret Europa ud fra den grundtanke, at enhver borger har ret til en erhvervsmæssig grunduddannelse og et sikkert job. (...)

ESF-politikken har undergået væsentlige ændringer i de seneste år, både hvad angår interventioner og procedurer, dels i 1988 inden for rammerne af den generelle reform af Fællesskabets strukturpolitik for perioden 1989-1993 og dels i 1993 for perioden 1994-1999. 1994 er således et skelsættende år - der både markerer afslutningen af den første periode og iværksættelsen af en ny og mere ambitiøs reform.”

(*) De udtrykte synspunkter står udelukkende for forfatterens egen regning og er ikke nødvendigvis sammenfaldende med Europa-Kommis-sionens holdning.



“Fællesskabets strukturpolitik for perioden 1989-1993 var koncentreret omkring fem overordnede mål:

- udvikling og strukturel tilpasning af tilbagestående regioner*
- omstilling i regioner i industriel tilbagegang*
- bekæmpelse af langtidsledighed*
- erhvervsmæssig integrering af unge*
- tilpasning af landbrugsstrukturer og udvikling af landdistrikter.”*

“Der blev lagt særlig vægt på at højne uddannelsernes kvalitet. Samtidig blev der gjort en stor indsats for at skabe bredere adgang til uddannelse.”

“Størstedelen af fællesskabsmidlerne er - ud over støtten til tilbagestående regioner - blevet anvendt til at støtte nationale politikker, der tager sigte på at integrere langtidsledige og unge på arbejdsmarkedet.”

Udvikling af tilbagestående regioner

Fællesskabsstøtten repræsenterede mellem 1 og 3,5% af BNP i disse regioner. For Grækenland, Irland og Portugals vedkommende tegnede den sig for 10% af de samlede investeringer.

De omhandlede regioner, i særdeleshed Portugal, Spanien og Irland, forbedrede deres relative stilling i Unionen med hensyn til BNP pr. indbygger.

Selv om arbejdsløsheden er steget i de fleste regioner, har fællesskabsstøtten hindret en yderligere forværring af denne ved at bidrage til oprettelse af ca. 500 000 arbejdspladser.

Fællesskabsstøtten til udvikling af menneskelige ressourcer, hvor der gør sig lige så store skævheder gældende i disse regioner som med hensyn til infrastruktur og produktiv kapital, beløb sig til 12 500 mio. ECU, hvilket udgør omkring 50% af de samlede støttemidler, der kan stilles til rådighed under ESF.

Der blev lagt særlig vægt på at højne uddannelsernes **kvalitet**. Samtidig blev der gjort en stor indsats for at skabe bredere **adgang** til uddannelse. Resultatet er længerevarende og bredere deltagelse i uddannelsessystemet blandt de 15-19-årige og de 20-26-årige.

Teknisk bistand har været hovedinstrumentet til at afhjælpe udviklingshæmmende faktorer, der skyldes svage mekanismer til programmering, implementering, overvågning og evaluering. I mange tilfælde er der ydet teknisk bistand til modernisering af de institutionelle og lovgivningsmæssige rammer. Disse ændringer er ofte resulteret i decentralisering, gradvis inddragelse af arbejdsgiverorganisationer og fagforeninger og styrkelse af de lokale myndigheders rolle. Der er endvidere oprettet strukturer, som f.eks. observationsposter, med henblik på udarbejdelse af prognoser for arbejdsmarkeds- og kvalifikationsbehov.

Bekæmpelse af langtidsledighed og fremme af den erhvervsmæssige integrering af unge

Størstedelen af fællesskabsmidlerne er - ud over støtten til tilbagestående regi-

oner - blevet anvendt til at støtte nationale politikker, der tager sigte på at integrere langtidsledige og unge på arbejdsmarkedet. I perioden 1989-93 nød 7,5 mio. mennesker gavn af fællesskabsaktioner til et beløb af 10 500 mio. ECU.

Der satsedes især på at lette integreringen gennem en forberedende uddannelse, som kunne give mulighed for at erhverve højere kvalifikationer eller at få adgang til et job, og som efterfulgtes af en videregående uddannelse, der førte til en anerkendt erhvervsmæssig kvalifikation. Fællesskabet har i mange år viet handicappede og andre grupper med særlige vanskeligheder på arbejdsmarkedet særlig opmærksomhed. Dette afspejles i det forhold, at 10% af indsatsen var øremærket til uddannelse af handicappede og 4% til vandrende arbejdstagere.

Selv om fællesskabsstøtten sammenlignet med medlemsstaternes indsats på disse områder har været relativ beskedent, har den givet et væsentligt bidrag til udviklingen af nyskabende strategier, navnlig hvad angår integrering af vanskeligt stillede grupper. Eksempler herpå er: ordninger, der kombinerer arbejds erfaring eller uddannelse for arbejdsløse med forbedringer af et lokalområdes fysiske miljø; udvikling af kooperativer og andre virksomhedsformer, hvis primære mål er at integrere arbejdsløse og samtidig levere nyttige tjenesteydelser eller produkter.

Fællesskabsindsatsen har haft en væsentlig indvirkning på den tværnationale udveksling af erfaringer og eksempler på god praksis vedrørende lokale beskæftigelsesinitiativer, oprettelse af små og mellemstore virksomheder, uddannelse af undervisere, uddannelse i avanceret teknologi og forbedring af udnyttelsen af lokalt jobskabespotentiale.

2. Nye udfordringer og prioriteter: ESF-politik for perioden 1994-1999

På trods af de betydelige fremskridt, der er opnået gennem strukturfondsindektioner i den foregående periode, står Unionen for tiden over for alvorlige økonomiske udfordringer som følge af den uacceptabelt høje arbejdsløshedsprocent.



Der nu tæt ved 19 mio. arbejdsløse, 50 mio, der lever på eller under fattigdomsgrænsen, og ca. 5 mio. unge uden kvalifikationer eller grundlæggende færdigheder.

Disse tal viser kun toppen af isbjerget, og måske lige så alvorligt et problem er den høje grad af **underbeskæftigelse** parret med meget lav erhvervsfrekvens i mange medlemsstater.

Disse statistikker peger tilsammen på behovet for bedre forvaltning og anvendelse af Unionens største aktiv, de menneskelige ressourcer.

For at rette op på denne situation har Kommissionen udformet en strategi på mellemlang sigt, der er beskrevet i hvidbogen om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse, som Rådet vedtog i december 1993. Hvidbogen skitserer en plan for en ny beskæftigelsesarkitektur i Europa baseret på to grundlæggende mål: en bæredygtig vækst og en mere beskæftigelsesintensiv vækst.

Nøgleelementerne i hvidbogens strategi er et delvis skifte fra helbredelse til forebyggelse i håndteringen af løsningen af arbejdsløshedsproblemet, en udvikling bort fra fokuseringen på opretholdelse af indkomstniveauet i retning af mere aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger og styrkelse af lokale initiativer baseret på partnerskab.

Hvis Den Europæiske Union skal kunne overleve på et internationalt marked med stadig hårdere konkurrence, er det nødvendigt med mere fornuftige investeringer i den menneskelige kapital, ikke alene hvad angår grundlæggende kvalifikationer, men også med hensyn til adgang til livslang uddannelse. De unge vil ikke kunne få adgang til arbejdsmarkedet, og de beskæftigede vil ikke kunne fastholde deres stilling på det, hvis de ikke udstyres med de relevante basis-kundskaber og motivation i skolerne og mulighed for efterfølgende at ajourføre og forny deres kvalifikationer og færdigheder.

Dette kræver på sin side en større omstrukturering af Unionens beskæftigelses- og uddannelsesstrukturer. En sådan omstrukturering kræver ikke alene radikalt

nye politikker af den type, der foreslås i hvidbogen, men også betydelige finansielle ressourcer.

Disse øgede finansielle ressourcer vil hovedsagelig blive tilvejebragt gennem strukturfondene.

I perioden 1994-99 vil Den Europæiske Unions støtte til strukturpolitikken blive øget til 165 000 mio. ECU i 1994-priser. Ved udgangen af århundredet vil midlerne blive yderligere koncentreret i tilbageslående regioner, som sammen med tilkomsten af de nye østtyske områder, som gennemgår en omfattende ændringsproces i forbindelse med deres integrering i et markedsøkonomisk system, omfatter ca. 90 mio mennesker svarende til en fjerdedel af Unionens befolkning. De stærkt øgede ressourcer (44 000 mio. ECU for 1994-1999), der er til rådighed under ESF, vil blive anvendt til at sikre den størst mulige effekt med hensyn til oprettelse og bevarelse af arbejdspladser.

Reformen fra juli 1993 udvidede ESF's anvendelsesområde til at omfatte udvikling af de menneskelige ressourcer og forbedring af arbejdsmarkedets funktion. Som et nyt mål indførtes støtte til arbejdstagernes tilpasning til den industrielle udvikling og styrkelse af forebyggelsen af arbejdsløshed. Støttemulighederne under ESF udvidedes endvidere til at omfatte personer, der var truet af langtidsledighed og udstødelse fra arbejdsmarkedet (se faktarude).

Der blev lagt yderligere vægt på at styrke arbejdsformidlingerne, udvide anvendelsesområdet for den direkte beskæftigelsesstøtte, udvidelse af de grundlæggende uddannelsers rækkevidde og forbedring af deres kvalitet og i de dårligst stillede regioner en styrkelse af den almene uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning, videnskab og teknologi.

Ud over udvidelsen af ESF-midlernes anvendelsesområde betød strukturfondsreformen, at ESF blev et mere fleksibelt og politisk styret instrument, hvormed den mere effektivt og målrettet kan imødekomme ændringerne i arbejdsmarkedsbehovene og de konkrete udfordringer, som medlemsstaterne i den forbindelse konfronteres med.

“Der er nu tæt ved 19 mio. arbejdsløse, over 50 mio., der lever på eller under fattigdomsgrænsen, og ca. 5 mio. unge uden kvalifikationer eller grundlæggende færdigheder.”

“Nøgleelementerne i hvidbogens strategi er et delvis skifte fra helbredelse til forebyggelse i håndteringen af løsningen af arbejdsløshedsproblemet, en udvikling bort fra fokuseringen på opretholdelse af indkomstniveauet i retning af mere aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger og styrkelse af lokale initiativer baseret på partnerskab.”

“I perioden 1994-99 vil Den Europæiske Unions støtte til strukturpolitikken blive øget til 165 000 mio. ECU i 1994-priser.”



“Under hensyn til anbefalingerne i hvidbogen er der fastlagt tre prioriterede områder:

- **Forbedring af adgangen til og kvaliteten af grundlæggende erhvervsuddannelse (...)**
- **Styrkelse af konkurrenceevnen og forebyggelse af arbejdsløshed (...)**
- **Forbedring af beskæftigelsesmulighederne for personer, der er udsat for langtidsledighed og udstødelse (...)**”

“Der er indført to nye fællesskabsinitiativer vedrørende menneskelige ressourcer til at supplere ESF’s mainstream aktioner. (...)

Det første af disse initiativer omhandler beskæftigelse og udvikling af menneskelige ressourcer. (NOW, HORIZON, YOUTHSTART)

(...) Det andet initiativ er ADAPT, der tjener til at fremme beskæftigelse og tilpasning af arbejdsstyrken til de strukturelle ændringer i industrien.”

Under hensyn til anbefalingerne i hvidbogen er der fastlagt tre prioriterede områder:

1. Forbedring af adgangen til og kvaliteten af grundlæggende erhvervsuddannelse, navnlig via gradvis gennemførelse af en ungdomsgaranti “YOUTHSTART” og bedre kvalificering af det menneskelige potentiale inden for forskning, videnskab og teknologi.
2. Styrkelse af konkurrenceevnen og forebyggelse af arbejdsløshed ved tilpasning af arbejdsstyrken til udviklingen gennem en systematisk indsats på efter- og videreuddannelsesområdet.
3. Forbedring af beskæftigelsesmulighederne for personer, der er udsat for langtidsledighed og udstødelse, gennem fastlæggelse af en pakke af foranstaltninger, der gør det muligt at vende tilbage til arbejdsmarkedet.

Fremme af lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet indgår som en integreret del på alle disse prioriterede områder.

Styrkelse af grundlæggende erhvervsuddannelse og almen uddannelse er væsentlig på grund af den langsigtede betydning for at forbedre konkurrenceevnen (prioritet 1). Nøgleforanstaltninger vil omfatte støtte til indførelse af en unionsdækkende garanti for, at unge sikres en uddannelsesplads, der fører til en anerkendt kvalifikation, eller en kombination af praktisk arbejde og uddannelse, foranstaltninger, der kan forebygge eller afhjælpe skolemæssige nederlag og hindre, at eleverne forlader skolen i utide samt støtte til at tilvejebringe grundlaget for at opbygge en velkvalificeret og tilpasningsdygtig arbejdsstyrke.

Støtte til en reform af de almene og erhvervsuddannelsessystemer med henblik på at sætte dem i stand til at tage højde for udviklingen på arbejdsmarkedet og den teknologiske og økonomiske udvikling vil være af særlig stor betydning i de mest ugunstigt stillede regioner. Erfaringen viser, at investeringsbeslutninger er dybt påvirket af overvejelser over arbejdsmarkeds-kvalitet, og “clusters” af forsknings- og udviklingsfaciliteter kan bidrage til at

skabe puljer af ekspertviden, som styrker den økonomiske udvikling.

For at optimere den menneskelige kapitalens potentiale må der findes veje til at etablere effektive virksomhedsinterne efter- og videreuddannelsessystemer (prioritet 2). Disse kan omfatte udvikling af uddannelsesstrukturer, udformning af uddannelsesplaner, management og mekanismer til forudsigelse af arbejdsmarkedstendenser. De særlige vanskeligheder, som SMV står overfor med hensyn til opfyldelse af deres egne uddannelsesbehov, må ligeledes tages i betragtning. Fjernundervisningsteknologier åbner op for omkostnings-effektive og fleksible uddannelsesmuligheder for ansatte i SMV. Metoder til forbedring af uddannelsesudbuddets kvalitet og relevans må ligeledes udvikles, og det må overvejes at oprette decentrale netværk af godkendte uddannelsescentre, der kan levere efter- og videreuddannelse for ansatte. Særlig vigtigt vil det være at etablere mekanismer til overvågning og kontrol og at certificere såvel undervisernes som uddannelsesdeltagernes kvalifikationer.

I denne tid med stigende arbejdsløshed og stadig hårdere konkurrence om jobbene har de mest sårbare grupper på arbejdsmarkedet brug for særlig hjælp til at forbedre deres beskæftigelsesmuligheder (prioritet 3). En omfattende og samordnet pakke af foranstaltninger, der gør det muligt for dem at vende tilbage til arbejdsmarkedet, er påkrævet. Ud over handicappede og vandrende arbejdstagere er andre grupper, såsom tidligere straffede, narkomaner, langtidsledige, ældre og unge uden kvalifikationer truet af permanent udelukkelse fra arbejdsmarkedet. Der er brug for støtte til vejledning og rådgivning såvel som til uddannelse og jobanvisning og andre ledsageforanstaltninger tilpasset de pågældendes særlige behov.

Der er indført to nye fællesskabsinitiativer vedrørende menneskelige ressourcer til at supplere ESF’s mainstream aktioner. Disse initiativer vil også bidrage til virkeliggørelsen af de ovennævnte prioriterede mål, og de er karakteriseret ved at være tværnationale, nyskabende og lokalt orienterede.

Det første af disse initiativer omhandler beskæftigelse og udvikling af menneske-



lige ressourcer. Det har tre forskellige strenge: NOW, der sigter mod udvikling af lige muligheder for kvinder på arbejdsmarkedet; HORIZON, der sigter mod at afhjælpe hovedårsagerne til marginalisering og de heraf følgende dårlige beskæftigelsesudsigter for handicappede og andre dårligt stillede befolkningsgrupper og YOUTHSTART til fremme af aktioner, der gradvis vil føre til, at alle unge under 20 år garanteres adgang enten til beskæftigelse eller til en anerkendt form for undervisning eller uddannelse.

Det andet initiativ er ADAPT, der tjener til at fremme beskæftigelse og tilpasning af arbejdsstyrken til de strukturelle ændringer i industrien. Dette initiativ indeholder fire indbyrdes forbundne mål: at fremskynde tilpasning af arbejdsstyrken, navnlig arbejdstagere, der er truet af arbejdsløshed, til de stadig hurtigere ændringer i beskæftigelsesorganisation og -struktur; at forbedre konkurrenceevnen i industrien, fortrinsvis ved at tilskynde til organisatorisk tilpasning og immaterielle investeringer; at forebygge ledighed ved at forbedre

Strukturfondsmidler

I. Mål for perioden 1994-1999

Mål nr. 1	udvikling og strukturel tilpasning af tilbagestående regioner
Mål nr. 2	omstilling i regioner eller dele af regioner i industriel tilbagegang
Mål nr. 3	bekæmpelse af langtidsledighed og fremme af erhvervsmæssig integrering af unge og personer, der er truet af udstødelse fra arbejdsmarkedet
Mål nr. 4	fremme af arbejdstagernes tilpasning til ændringer i industrien og i produktionssystemerne
Mål nr. 5a	fremskyndelse af tilpasningen af landbrugsstrukturer
Mål nr. 5b	udvikling af landdistrikter

II. Grundlæggende principper

Koncentration	... om prioriterede problemer og særlige målgrupper på grundlag af en regional tilgang
Partnerskab	... med nationale og regionale myndigheder, ansvarlige organer for udformning og gennemførelse af programmerne
Additionalitet	... gennem samfinansiering af nationale og regionale programmer og projekter
Overvågning	... gennem opfølgning og evaluering af resultaterne

III. Disponible ressourcer

Strukturfondenes samlede budget for 1994-1999: 141 471 mio. ECU, heraf 96 346 til mål nr. 1, dvs. 70% af de samlede strukturfondsmidler koncentreret om mål nr. 1 i 1999



“Tidligere erfaringer viser, at der er behov for aktioner på tre strategiske områder: Fremme af investeringen i menneskelig kapital (...) Styrkelse af managementsystemerne (...) Udvidelse af partnerskabsnettene og styrkelse af lokale aktørers rolle (...)”

“At opnå den optimale effekt af ESF-midlerne kræver både større fleksibilitet og bedre evaluering.”

arbejdsstyrkens kvalifikationer og endelig at foregribe og fremskynde udviklingen af nye job og nye erhvervsaktiviteter.

Disse prioriterede områder er i vid udstrækning blevet indarbejdet af medlemsstaterne i deres strukturfondsprogrammer for perioden 1994-1999, om end visse politiske, institutionelle eller proceduremæssige blokeringer for implementeringen stadig resterer. Tidligere erfaringer viser, at der er behov for aktioner på tre strategiske områder:

a) Fremme af investeringen i menneskelig kapital

Der må anlægges et mere langsigtet perspektiv, som udmøntes i passende økonomisk investering i menneskelige ressourcer og en bedre balance mellem støtten til driftsomkostninger i forbindelse med uddannelsesaktiviteter og støtten til forbedring af uddannelsernes og beskæftigelsessystemernes kvalitet.

b) Styrkelse af managementsystemerne

Dårlige planlægnings- og programmeringsystemer udgør en hindring for en effektiv gennemførelse af strukturfondsaktioner. Der er navnlig behov for bedre koordinering mellem afdelinger og mellem nationale og regionale myndigheder og andre relevante aktører. Der må skabes større gennemsigtighed i tildelingen af støtte, og det må sikres, at indvirkningen på beskæftigelsen og kvalifikationerne rutinemæssigt tages med i betragtning, når der træffes beslutninger om støtte til infrastruktur- og erhvervsinvesteringsprojekter.

Bedre overvågning, evaluering og kontrol er påkrævet for at forbedre kvaliteten af samfinansierede aktioner. En forbedret databehandling og kvantificerede indikatorer vil tilvejebringe mere troværdige referencerammer for måling af fremskridtene.

c) Udvidelse af partnerskabsnettene og styrkelse af lokale aktørers rolle

Ud over etablering af tættere samarbejde mellem afdelingerne må der gøres en indsats for at fremme bredere partnerskaber, der inddrager ikke-statslige organisationer, lokale organer, lokale myndigheder, sociale og økonomiske aktører og den private og den offentlige sektor for at tilvejebringe ny viden og ekspertise. Erfaringen viser den stigende betydning af den lokale dimension og en decentraliseret styring. Udviklingen af gennemførelsesmekanismer, der fremmer nærhedsprincippet er særlig relevant for bekæmpelse af udstødelse, fremme af tilpasningen til de industrielle ændringer og udnyttelse af de nye kilder til beskæftigelse gennem lokale initiativer, hvor en god del af erfaringen ligger uden for det offentlige område.

At opnå den optimale effekt af ESF-midlerne kræver både større fleksibilitet og bedre evaluering. I en periode med intensive strukturelle og industrielle forandringer, må programmeringen være dynamisk og ikke statisk. Der må drages lære af den løbende evaluering, således at mindre effektive foranstaltninger standses i tide, og midlerne i stedet koncentrerer om de vigtigste behov og de bedste tiltag.



Markedsøkonomiens fælder for fremtidens uddannelse: mere behov for kritik end for prognoser

At anstille betragtninger over en uddannelsespolitik for de kommende år i en situation karakteriseret ved dels et strukturelt misforhold mellem økonomisk vækst og beskæftigelse (produktion af flere goder med stadig mindre anvendelse af menneskelig arbejdskraft) og dels stigende internationalisering af produktionen i liberaliseringens, dereguleringens og privatiseringens navn, er en yderst krævende opgave. Man er da nødsaget til at bevæge sig ud over den forholdsvis beroligende beskæftigelse med at analysere data og forudsige udviklingstendenser og mulige problemer, for i stedet at tage fat på den mindre taknemmelige opgave at kritisere eksisterende vilkår og problemer, der er opstået som følge af valg foretaget af de grupper, der har magten i samfundet, inden for rammerne af de etablerede institutioner og fremherskende spilleregler.

Min kritik er af dobbeltkarakter. Den er specifik, for så vidt som den vedrører de fire fælder, hvori den stadig mere liberale, deregulerede, privatiserede og konkurrenceorienterede markedsøkonomi har fanget uddannelsespolitikken - og ikke den alene. Den specifikke kritik munder imidlertid ud i en mere generel kritik, da den aktuelle form for markedsøkonomi fører til et stort spild af eksisterende kundskaber, færdigheder, kvalifikationer og kreativitet, og der opfordres til at gøre modstand herimod.

1. Ressourcer frem for mennesker

I de sidste tyve år er det menneskelige arbejde under indflydelse fra manage-

mentskoler og påbuddet om produktivitet for enhver pris i stigende grad blevet upersonliggjort og afsocialiseret, idet det er blevet til en virksomhedsressource, den "menneskelige ressource".

Udskreget som et fremskridt (hører man ikke overalt, at "de menneskelige ressourcer" er de vigtigste ressourcer, virksomheden og landet råder over?) har det menneskelige arbejdes udvikling fra "produktionsfaktor" til "ressource" fået to politiske og sociale hovedeffekter. For det første er den individuelle menneskelige arbejdskraft (arbejdstageren) og den organiserede (arbejdstagergruppe, klasse) ikke længere hverken i virksomheden eller i samfundet generelt en aktiv dialog-, forhandlings-, konflikt- og aftalepart over for kapitalen (en anden "produktionsfaktor") - det være sig den individuelle (kapitalisten) eller den organiserede (gruppe, klasse af kapitalister).

Konceptet "arbejdsmarkedsrelationer" derimod var indtil slutningen af 60'erne udtryk for det menneskelige arbejdes eksistens som aktiv samtalepartner. Men som "ressource" er det menneskelige arbejde ikke længere et samfundsmæssigt subjekt, og det organiseres af erhvervslivet/kapitalen og samfundet/økonomien, der begge sigter mod - på grundlag af de lavest mulige relative omkostninger - at få "ressourcen" til at bidrage mest muligt til forbedringen af produktiviteten og virksomhedernes og landets konkurrenceevne.

Effekt nr. to: berøvet enhver betydning som samfundsmæssigt subjekt er menneske-ressourcens arbejde blevet et objekt, der frit kan udnyttes i produktivitetens tjeneste, og sat uden for enhver politisk,



Ricardo Petrella

har i 16 år, indtil november 1994 ledet FAST-programmet (Forecasting and Assessment in

Science and Technology) i Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber. Siden da har han været leder af den nye afdeling "Recherche Sociale".

Det aktuelle "misforhold mellem økonomisk vækst og beskæftigelse" og internationaliseringen af produktionen samtidig med en liberalisering, deregulering og privatisering af økonomien stiller planlæggerne af fremtidens uddannelsesstrategier over for en vanskelig opgave. Forfatteren peger på "fælderne" i forbindelse med fremherskende opfattelser af de menneskelige ressourcers centrale betydning, nødvendigheden af en højnelse af kvalifikationsniveauet, den uundgåelige udnyttelse og forvaltning af de menneskelige ressourcer af hensyn til konkurrenceevnen og en økonomi baseret på viden, information og kommunikation. Alt dette risikerer ifølge forfatteren at føre til "det største verdensomspændende spild af kreativitet og eksisterende kundskaber, der nogen sinde er set."

"(...) er det menneskelige arbejde (...) i stigende grad blevet upersonliggjort og afsocialiseret, idet det er blevet til en virksomhedsressource, den "menneskelige ressource".



“(...) som “ressource” er det menneskelige arbejde ikke længere et samfundsmæssigt subjekt, og det organiseres af erhvervslivet/kapitalen og samfundet/økonomien (...)”

“Den menneskelige ressource, der i teorien placeres i centrum for kampen for forbedret produktivitet og kvalitet, er i realiteternes verden en ressource, der organiseres, forvaltes, værdibestemmes, deklasseres, omskoles og frem for alt fyres af virksomheden.”

“Det er i forhold til værktøjet, at det afgøres, om (det arbejdende menneske) beholder sit arbejde eller erstattes af en anden (...) i stigende grad med fagforeningsorganisationernes opbakning om påbuddet om produktivitet af hensyn til konkurrenceevnen.”

“(...) arbejdsløhedstatistikkerne, som viser, at det især er de menneskelige ressourcer uden kvalifikationer, eller med ringe kvalifikationer, der rammes af arbejdsløshed (...) Men i virkelighedens verden ser det ikke altid sådan ud. (...) et stigende antal højt kvalificerede (rammes) også af arbejdsløshed.”

social og kulturel sammenhæng. Inden for rammerne af den aktuelle markedsøkonomi er den menneskelige ressource disponibel overalt, idet de eneste grænser for adgangen til den og til de frieste former for udbytning er af monetær beskaffenhed (omkostninger).

Den første fælde er yderst effektiv. I lighed med de naturlige ressourcer og råstoffer eller den nye informationsressource har menneske-ressourcen ingen samfundsmæssig stemme, ingen social repræsentation. Den har ikke - i sin egen skab af menneskelig arbejdskraft - borgerlige, politiske, sociale og kulturelle rettigheder; den har først og fremmest et afgørende bidrag at give til virksomhedens funktion, udvikling og indtjening. Den er et middel, hvis brugsværdi og monetariserede bytteværdi fastsættes af virksomhedens regnskab. Den menneskelige ressource, der i teorien placeres i centrum for kampen for forbedret produktivitet og kvalitet, er i realiteternes verden en ressource, der organiseres, forvaltes, værdibestemmes, deklasseres, omskoles og frem for alt fyres af virksomheden.

Efter at være blevet til en ressource har det arbejdende menneske ikke længere kapitalisten som modpart. Hans modpart er nu maskinen, især den såkaldte intelligente maskine, det intelligente værktøj, robotten. Det er i forhold til værktøjet, at det afgøres, om han beholder sit arbejde eller erstattes af en anden; og det ikke alene med tilslutning fra de offentlige myndigheder (hvis rolle, som dikteres dem af den deregulerede, privatiserede, liberaliserede og konkurrenceorienterede markedsøkonomi, består i at stille de bedst muligt kvalificerede menneskelige ressourcer til rådighed for erhvervslivet), men også i stigende grad med fagforeningsorganisationernes opbakning om påbuddet om produktivitet af hensyn til konkurrenceevnen.

2. Jo mere kvalificeret, jo bedre

Det giver således sig selv ifølge den fremherskende tankegang, at jo mere en virksomhed disponerer over en kvalificeret menneskelig ressource takket være det offentlige indsats på undervisnings- og

uddannelsesområdet, en ressource, som den kan udnytte på stedet uden ekstra omkostninger takket være skattelettelser og offentlig støtte, jo mere produktiv - hævder man - vil virksomheden være, og jo mere vil den forbedre sin konkurrenceevne, og jo større chance har de pågældende personer for at finde beskæftigelse og beholde den.

Som alle andre har også jeg været overbevist om rigtigheden og relevansen af en sådan påstand, der delvis bekræftes af arbejdsløhedstatistikkerne, som viser, at det især er de menneskelige ressourcer uden kvalifikationer, eller med ringe kvalifikationer, der rammes af arbejdsløshed, og at sandsynligheden for at finde (eller genfinde) et lønnet arbejde er større for personer med et højere kvalifikationsniveau.

Men i virkelighedens verden ser det ikke altid sådan ud.

Selv om de højere kvalificerede har større chance for at finde et arbejde end de lavere kvalificerede, rammes et stigende antal højt kvalificerede også af arbejdsløshed.

Endvidere forholder det sig sådan, at når en virksomhed har brug for kvalificeret personale for at bevare konkurrenceevnen, vil den uvægerligt se sig nødsaget til at reducere antallet af ikke alene ukvalificerede ansatte (og således skabe en konflikt mellem kvalificeret og ukvalificeret personale), men også antallet af kvalificerede ansatte og f.eks. erstatte flere “ældre” kvalificerede medarbejdere, dvs. personer over 50 år, med én eller to nyuddannede unge (som det for nylig er set med IBM's førtidspensionering af tusindvis af ingeniører og ledende personale over 51 år, hvormed der skabes en interessekonflikt mellem aldersgrupper).

Og efterhånden som virksomhederne i stigende grad reducerer antallet af tidsubegrænsede arbejdsaftaler og i stedet øger antallet af kortvarige ansættelsesforhold af forskellig type, men med det til fælles, at der ikke er nogen sikkerhed i beskæftigelsen, jo hårdere bliver konkurrencen mellem de ansatte indbyrdes, idet den enkelte søger at sikre sig selv beskæftigelse. Der kan således konstateres en



tendens til stigende afstand, navnlig i de udviklede lande i den gyldne trekant, USA og Det Forenede Kongerige, mellem det, der kaldes "permanent work force", der tegner sig for omkring 20% af den samlede beskæftigelse i en virksomhed, og resten, der udgøres af arbejdstagere med mange forskellige former for status, hvis hovedegenskab består i at være et magma af menneskelige ressourcer med højest ustabile, usikre og i enhver henseende sårbare beskæftigelsesordninger.

En ny social lagdeling er ved at se dagens lys, hvor der på den ene side findes et lag bestående af en gruppe kvalificerede og højt kvalificerede, som får adgang til et godt lønnet, stabilt og sikkert arbejde (den nye videns-, knowhow- og kompetenceadel) og på den anden side alle de andre, der især består af ukvalificerede og lavt kvalificerede, der kun får adgang til et usikkert, dårligt betalt arbejde uden social status.

Med andre ord vender vægtningen af kvalifikationer som adgangsbillet til arbejds"markedet" sig mod den "menneskelige ressource", og fanger dem, der kun har ringe - eller ingen - kvalifikationer i den atypiske og usikre beskæftigelses og den sociale udstødsfælde, og de velkvalificerede i den fælde, der består i gyldent slaveri under erhvervslivets behov.

3. Økonomien globaliseres, man kan ikke undslippe det globaliserede konkurrencepres. "Til kamp for kvalifikationer, arbejdstagere i hele verden!"

Vi hører igen og igen, at økonomien i stigende grad globaliseres. Globaliseringen af navnlig markeder, kapital og finansielle tjenesteydelser har udviklet sig hurtigt i de sidste tyve år som følge af den i USA i 1974 dekreterede liberalisering af kapitalbevægelser. Siden da har globaliseringen af kapital og finansielle tjenesteydelser intensiveret udviklingen hen imod en globalisering af fremstillingen af varer og tjenesteydelser, handel, virksomheder, virksomhedsstrategier, markedet for

kapitalgoder og forbrugsgoder. Altsammen i kraft af bl.a. globaliseringen af de nye informations-, kommunikations- og transportteknologier, hvis virkninger først nu begynder at vise sig, og som vil blive endnu mere omsiggribende, når de meget omtalte internationale informations- og kommunikationsmotorveje etableres.

Denne globalisering af økonomien har fremskyndet markedernes konkurrenceorientering betragteligt, idet de nu er blevet til åbne verdensmarkeder, hvor ingen længere kan beskytte sig bag "nationale barrierer". Dermed kommer den enkelte virksomhed, by, region og land i fri konfrontation med de andre virksomheder, byer, regioner og lande på en arena, hvor de stærkeste, mest konkurrencedygtige, mest kampvante, de, der i tide har forberedt sig på de slag, som markedernes globalisering indebærer, vil blive vindere eller i det mindste vil overleve. Alles konkurrence mod alle betragtes således nu som den største udfordring for enhver økonomisk beslutningstager, privat såvel som offentlig.

Det hedder sig, at for at blive konkurrencedygtig i en liberaliseret, dereguleret og privatiseret økonomi, der i stigende grad globaliseres, er den enkelte virksomhed tvunget til at følge en strategi til nedbringning af produktionsomkostningerne og forbedring af kvaliteten og udbuddet af produkter og tjenesteydelser og gøre sin tilstedeværelse gældende på verdensplan enten direkte eller gennem alliance- og samarbejdsaftaler på alle de mest solvente og rentable markeder, idet afkastet til aktionærerne og virksomhedens overlevelse og fremtidige vækst er afhængig heraf.

For at nå et sådant mål er et af de mest effektive midler, virksomheden råder over, en aggressiv og intelligent anvendelse af de menneskelige ressourcer, navnlig hvad angår denne ressources yderpunkter, de mest og de mindst kvalificerede, de højest lønnede og de billigste, de ældste og de yngste.

I det verdensomspændende konkurrencekapløb rettes uddannelses- og ansættelsespolitikken fortrinsvis mod:

□ uddannelse og udnyttelse af det bedst muligt kvalificerede personale til den mest fordelagtige pris (hvilket i stigende grad

(...) vægtningen af kvalifikationer som adgangsbillet til arbejds"markedet" (vender) sig mod den "menneskelige ressource", og fanger dem, der kun har ringe - eller ingen - kvalifikationer i den atypiske og usikre beskæftigelses og den sociale udstødsfælde, og de velkvalificerede i den fælde, der består i gyldent slaveri under erhvervslivets behov.



“I det verdensomspændende konkurrencekapløb rettes uddannelses- og ansættelsespolitikken fortrinsvis mod:

- ***uddannelse og udnyttelse af det bedst muligt kvalificerede personale til den mest fordelagtige pris (...)***
- ***forsømmelse af uddannelsesaktioner til fordel for de dårligst kvalificerede (...)***

“Efter at de offentlige myndigheder har bestemt sig for, at deres væsentligste rolle består i at skabe et favorabelt “lokalt” miljø til fordel for deres “nationale” virksomheders konkurrenceevne, fører de en politik, der sigter mod at forsyne de “nationale lokale” virksomheder med de bedst tilpassede og tilpasningsdygtige menneskelige ressourcer for således at imødekomme det globale, konkurrenceorienterede, liberaliserede, deregulerede og privatiserede erhvervslivs behov.”

“Ordet “tilpasning” er en hjørnesten i de principper, der ligger til grund for enhver erhvervsuddannelsespolitik i alle verdens lande.”

giver sig udslag i flytning af bestemte produktioner til steder rundt om i verden, hvor der kan opnås den mest rentable udnyttelse af kvalificerede menneskelige ressourcer (f.eks. placeringen af Swissairs regnskabsafdeling i Calcutta).

□ forsømmelse af uddannelsesaktioner til fordel for de dårligst kvalificerede, idet der i stedet anvendes lavt kvalificerede og billige menneskelige ressourcer i de fattigste lande (hvilket længe har givet sig udslag i virksomhedsflytning til lande, hvor de menneskelige ressourcer koster 30-50 gange mindre end i de udviklede lande).

I en økonomi, som ønskes stadig mere liberaliseret, dereguleret og privatiseret end den er nu, kan erhvervslivet spille på alle tangenter efter behov. Målet er derfor ikke at skabe beskæftigelse eller at forbedre det størst mulige antal arbejdstageres kvalifikationer. Som virksomhederne klart og åbent udtaler, er det ikke deres mål. Deres mål er at skabe profit, hvilket forudsætter, at de er konkurrencedygtige. Det er for at blive konkurrencedygtige, at de “udnytter” de menneskelige ressourcer der, hvor de finder det bedst og mest profitabelt for dem.

Efter at de offentlige myndigheder har bestemt sig for, at deres væsentligste rolle består i at skabe et favorabelt “lokalt” miljø til fordel for deres “nationale” virksomheders konkurrenceevne, fører de en politik, der sigter mod at forsyne de “nationale lokale” virksomheder med de bedst tilpassede og tilpasningsdygtige menneskelige ressourcer for således at imødekomme det globale, konkurrenceorienterede, liberaliserede, deregulerede og privatiserede erhvervslivs behov.

De magiske ord er for tiden “forskning og innovation” og “tilpasning”. Det er indlysende for enhver, hvad den systematiske forsknings- og innovationskult fører til. Et fuglefængerspejl er og bliver bedragerisk. Påbuddet om tilpasning er ikke mindre bedragerisk.

Den menneskelige ressource har kun ét at gøre, nemlig at tilpasse sig erhvervslivets og markedets behov og de teknologiske fremskridt.

Menneskets og det menneskelige arbejdes underkastelse under teknologiens

krav inden for rammerne af den globale konkurrence har aldrig været så altomfattende som i dag. Man hører sjældent en virksomhedsleder, en videnskabsmand, en bureaukrat, en teknokrat eller en politiker tale om nødvendigheden af at tilpasse teknologien til den menneskelige arbejdskraft eller konkurrencereglerne til menneskets behov, især i de mindst udviklede landes byer og regioner. Man hører sjældent krav om, at erhvervslivet skal tilpasse sin investeringspolitik og organisation til behovet for at uddanne et velorienteret personale, der medvirker aktivt i virksomhedens forvaltning, eller til behovet for at udvikle en “borgernes virksomhed.” Det fremherskende krav er og bliver kravet om at tilpasse mennesket til teknologien og markedet. Ordet “tilpasning” er en hjørnesten i de principper, der ligger til grund for enhver erhvervsuddannelsespolitik i alle verdens lande.

Den konkurrenceorienterede globaliserings fælde har fundet sin økonomiske “rationalitet” og sociale “legitimering” i princippet om den nødvendige tilpasning til de nye teknologier.

4. Knowhow er blevet den grundlæggende ressource i den globaliserede økonomi, der er baseret på information og kommunikation

“The knowledge economy”, “the information economy” såvel som “the knowledge society” og “the information society” er de nye “catchwords”, der bruges til at understrege, at vore økonomier og udviklede industrisamfund, fra at være baseret på materielle ressourcer og materiel kapital (udstyr, infrastrukturer), nu udvikler sig hen imod en “anden” økonomi og et andet samfund, baseret på immaterielle ressourcer (viden) og immateriel kapital (software, informations- og kommunikationstjenester).

Fra at anse viden for den grundlæggende ressource i den nye økonomi og til at mene, at den menneskelige ressource som sted for produktion, overførsel og udbredelse af viden befinder sig i hjertet af den



nye globaliserede økonomi, er et oplagt og i visse henseender berettiget skridt.

Således bliver forsknings- og udviklingspolitikken og mere generelt videnskabs- og teknologipolitikken en af nøglepolitikkerne i den nye vidensøkonomi og -samfund.

Overalt sættes denne politik i erhvervslivets tjeneste og anses for hoveddaktør for organisering, forvaltning, nyttiggørelse og udbredelse af den immaterielle ressource, som betegnes som den menneskelige ressource.

At forbedre virksomhedernes videnskabelige basis og udvide deres vidensfelt for at styrke deres konkurrenceevne på verdensmarkederne, det er hovedformålet med videnskabs- og teknologipolitikken i USA såvel som i Nederlandene, i Tyskland såvel som i Japan, i Belgien som i Canada, i Spanien som i Sydkorea, i Italien som i Malaysia, i Det Forenede Kongerige (naturligvis!) såvel som i det nye Kina med dets socialistiske markedsøkonomi, i Quebec såvel som i Argentina.

Det samme gælder for uddannelsespolitikken, hvilket fremgår af de officielle regeringsdokumenter og af de politikker, der proklameres af andre involverede aktører (universiteter, arbejdsgiversammenslutninger, arbejdstagerorganisationer, management konsulenter): overalt fremgår det, at uddannelsespolitikken først og fremmest skal tage sigte på at øge og diversificere de kundskaber, der repræsenteres af landets menneskelige ressource, for således at gøre det muligt for virksomhederne at blive eller forblive konkurrencedygtige.

Det er en sand litan, vi overværer! Den helgen, som litanien gælder, er virksomheden, en virksomhed, der i stigende grad bliver en **virtuel virksomhed** som følge af sin dobbelte dematerialisering, der dels skyldes, at viden bliver den vigtigste produktionsfaktor og dels, at information og kommunikation bliver vektor for nyttiggørelsen af denne viden.

Den virtuelle virksomhed er en realitet, der rækker langt ud over distancearbejdets mangfoldige former. "Den virtuelle virksomhed" påstås at være den mest egnede

organisationsform for den frembrydende vidensøkonomi her ved udgangen af dette århundrede, en organisationsform, som vil blive altdominerende i det 21. århundredes økonomi, da den anser sig for at være i stand til at beherske erhvervslivet og udvekslingen af viden i kraft af de nye informations- og kommunikationsteknologier.

Overalt hører man, at hovedudfordringen vil bestå i at styre og markedsføre intelligens; at magten vil ligge hos dem, der sidder inde med et "vidensmonopol". Deraf den større og større betydning af "jagten på viden", "jagten på kvalifikationer", "kampen for viden" og de hertil svarende uddannelsespolitikker. Heraf byrnes bestræbelser på via universiteter og andre uddannelsesinstitutioner at fastholde "de gode hoveder", der kan trække nye virksomheder til byen. Heraf de politikker, der tager sigte på at udvikle "teknopoler", "vidensbyer", "forsknings- og innovationscentre", inden for hvis rammer der etableres mere og mere selektive erhvervsuddannelsespolitikker, der er rettet mod "eliten" og har ringe kontakt til det omgivende miljø.

Vidensøkonomien og de nye informations- og kommunikationsteknologier siges at ændre det menneskelige arbejdes karakter og "glorificere" den menneskelige ressources rolle som netoperatør, en menneskelig ressource, der er deterritorialiseret uden dog at være geografisk mobil. Med udviklingen af vidensindustrierne inden for rammerne af en økonomi uden grænser, der styres af virtuelle virksomheder, bliver vi alle til "menneskelige terminaler". De menneskelige ressourcer foretager virtuelle rejser på informations- og kommunikationsmotorvejene ifølge beslutninger truffet af de nye "vidensmonopoler" med det formål at holde disse i live.

Dette betyder for de menneskelige ressourcer, at:

- de mister enhver forbindelse med de traditionelle produktionssteder, hvor rigdommen skabes; de bliver nomader uden at flytte sig ud af stedet
- de har ingen direkte kontakt med et konkret geografisk og socialt miljø, der repræsenterer det område, hvor produkti-

"Fra at anse viden for den grundlæggende ressource i den nye økonomi og til at mene, at den menneskelige ressource som sted for produktion, overførsel og udbredelse af viden befinder sig i hjertet af den nye globaliserede økonomi, er et oplagt og i visse henseender berettiget skridt."

"(...) af de officielle regeringsdokumenter og af de politikker, der proklameres af andre involverede aktører (universiteter, arbejdsgiversammenslutninger, arbejdstagerorganisationer, management konsulenter) (...) fremgår det, at uddannelsespolitikken først og fremmest skal tage sigte på at øge og diversificere de kundskaber, der repræsenteres af landets menneskelige ressource, for således at gøre det muligt for virksomhederne at blive eller forblive konkurrencedygtige."

"Det er en sand litan, vi overværer! Den helgen, som litanien gælder, er virksomheden (...)"



“Hvis udviklingen hen imod videnssamfundet og den hermed forbundne økonomi forbliver styret af påbuddet om liberalisering, deregulering, privatisering og øget konkurrenceevne, og hvis disse påbud styrer udviklingen og anvendelsen af de nye informations- og kommunikationsteknologier, er det hævet over enhver tvivl, at fremtidens uddannelse vil skabe og konsolidere en international social apartheid baseret på vidensforskelle og ulighed mellem de “menneskelige ressourcer”.”

“Når det omtalte spild endnu ikke er så omfattende og gennemgribende, som det kunne være, skyldes det enten, at markedsøkonomien ikke har haft mulighed for at gøre sin indflydelse gældende i alle lande og på alle områder, eller at der har udviklet sig modstandslokker såvel i vore samfund som andetsteds til bekæmpelse af denne markedsøkonomi.”

onen planlægges, sættes i værk og resultaterne heraf distribueres, uden at de af den grund får direkte kontakt med verdenssamfundet

□ de bliver “groupware”nomader (hvis relative betydning øges i forhold til “hardware” og “software”)

□ de bliver til computerstyrede “objekter”, der foretager virtuelle strejftog mellem de verdensomspændende kapitaliserede profitcentre, der er baseret på samproduktionsnet.

Den fælde, der består i at reducere de menneskelige ressourcer til et instrument, der primært tjener til at forbedre rentabiliteten (i virksomheder, der bliver mere og mere “virtuelle”) og til at skaffe en god profit til aktionærerne (der også bliver mere og mere “virtuelle”), har kun sin lige, hvad angår økonomiske, sociale og politiske implikationer, i den fælde, der udgøres af den nye “noble” form for globalisering af den menneskelige ressource inden for rammerne af videnssamfundet og dets økonomi. Og jo mere “noble” former denne globalisering antager, jo mere pervers er den sidstnævnte fælde.

Hvis udviklingen hen imod videnssamfundet og den hermed forbundne økonomi forbliver styret af påbuddet om liberalisering, deregulering, privatisering og øget konkurrenceevne, og hvis disse påbud styrer udviklingen og anvendelsen af de nye informations- og kommunikationsteknologier, er det hævet over enhver tvivl, at fremtidens uddannelse vil skabe og konsolidere en international social apartheid baseret på vidensforskelle og ulighed mellem de “menneskelige ressourcer”. Thi den del af de menneskelige ressourcer, der ikke længere vil være relevante for de virtuelle virksomheder, “forsknings- og innovationscentre”, de “teknologiske byer”, informations- og kommunikationsmotorvejene og de intelligente hospitaler, vil blive anset for forældede, værdiløse og vil blive skubbet ud på et sidespor og efterladt dér. De vil ikke længere blive betragtet som subjekter for ny indlæring eller objekt for omskolings- og indhentningskurser. Og dette vil gælde for såvel den enkelte menneskelige ressource som for de kollektive menneskelige ressourcer i en landsby, et kvarter,

en by, en region, et land, ja et helt kontinent (et godt eksempel er Afrika).

Der vil blive skabt en stadig større social afstand mellem de “noble” menneskelige ressourcer (organiseret i verdensomspændende laug af korporativ karakter) og “pøbelen”, de nye slaver, der får arbejde på de nye internationale byggepladser, hvor “intelligensimperierne” opbygges af de nye “kundskabsmonopoler” (allierede og indbyrdes stridende parter inden for et verdensomspændende “hansesstatsnet”).

Det er nødvendigt at gøre oprør mod det generaliserede spild

Dette var uden på nogen måde at male fanden på væggen et billede af uddannelsens fremtidsudsigter, som den hidtil praktiserede markedsøkonomi, der også satser på at styre verdensøkonomiens og verdenssamfundets fremtid, er i færd med at virkeligøre i vore lande.

Det er en situation, der er karakteriseret ved det største verdensomspændende spild af kreativitet og eksisterende kundskaber, der nogensinde er set.

Enhver færdighed, kundskab og intelligens vurderes og hierarkiseres af magtcentre i de lande, der har indflydelse på og kontrol over verdens fremtid, primært på grundlag af deres tilsyneladende og reelle, nuværende og fremtidige bidrag til at forbedre produktiviteten og konkurrenceevnen for de virksomheder, der opererer på de udviklede landes mest solvente markeder.

Når det omtalte spild endnu ikke er så omfattende og gennemgribende, som det kunne være, skyldes det enten, at markedsøkonomien ikke har haft mulighed for at gøre sin indflydelse gældende i alle lande og på alle områder, eller at der har udviklet sig modstandslokker såvel i vore samfund som andetsteds til bekæmpelse af denne markedsøkonomi. Dette takket være politikere, universitetsfolk, virksomhedsledere, fagforeningsfolk, lokale myndigheder, fonde, foreningsbevægelser, som tror på og mener, at menneskets viden og intelligens ikke skal defineres, evalueres, udnyttes, målrettes,



udbredes og omskoles primært af hensyn til en økonomi, der er indskrænket til produktion af rigdom til gavn for et mindretal af indehavere og brugere af den monetære kapital. De mener og tror på, at nyttiggørelsen af menneskets kundskaber og dets kreative evne bør være tæt forbundet med en økonomi, som tager sigte på og reelt tjener til at opfylde de materielle behov og imødekomme de grundlæggende immaterielle behov for hele verdens befolkning, så meget mere som vores generation er den første internationale generation i menneskehedens historie.

Som sted for produktion og udbredelse af de fælles goder, som kundskaber og

viden repræsenterer, er uddannelsespolitikken en integrerende og fundamental faktor til fremme af en effektiv økonomisk udvikling, en socialt retfærdig og demokratisk udvikling på verdensplan.

I stedet for udelukkende at tjene som et våben til erobring af markeder og til eliminering af konkurrenter bør uddannelse tjene som et effektivt middel til at øge den sociale velfærd på globalt plan.

I stedet for at fungere som en udelukkelsesmekanisme bør uddannelsespolitikken sigte mod at fremme sameksistens og fælles udvikling. Det er vigtigt, at mange kræfter engagerer sig til fordel for en sådan udvikling.

“I stedet for at fungere som en udelukkelsesmekanisme bør uddannelsespolitikken sigte mod at fremme sameksistens og fælles udvikling. Det er vigtigt, at mange kræfter engagerer sig til fordel for en sådan udvikling.”



Jordi Planas

Professor ved Barcelonas autonome universitet. Leder af forskningsgruppen "Uddannelse og arbejde" (GRET) ved instituttet for uddannelsesforskning.



Joaquim Casal

Professor ved Barcelonas autonome universitet. Medlem af forskningsgruppen GRET.



Evaluering af ESF's resultater - en kompleks opgave

Nogle specifikke problemer ved evalueringen

I løbet af 1990-91 fik vi af ESF's evalueringsenhed til opgave at koordinere en arbejdsgruppe af europæiske eksperter fra institutioner og lande med en veletableret tradition for evaluering (CEREQ-Frankrig, IAB-Tyskland, ISFOL-Italien, og U. Warwick (IER)-Det Forenede Kongerige). Formålet var at udarbejde et forslag til efterfølgende evaluering af de programmer, ESF havde medfinansieret (Planas y García 1991). Siden da har vi uformelt fulgt det evalueringsarbejde, som er udført i en del af landene, og vi har udført forskellige evalueringsopgaver i forbindelse med ESF's aktioner i Spanien. Denne artikel er baseret såvel på vort arbejde med koordinering og sammenfatning af den europæiske tradition på området som på de erfaringer, vi selv har indhentet ved evalueringsopgaver på forskellige niveauer i forbindelse med ESF's aktioner og andre fællesskabsprogrammer.

Forfatterne havde af ESF's evalueringsenhed fået til opgave at koordinere en arbejdsgruppe med eksperter fra medlemsstaterne med henblik på at udarbejde et forslag til en metode for efterfølgende evaluering af de programmer, som ESF havde medfinansieret. Gennem dette arbejde havde de mulighed for at undersøge de væsentlige problemer i forbindelse med denne type evaluering:

- modsætningen mellem socialpolitik og økonomisk politik,
- generering af en efterspørgsel, som tvinges til at tilpasse sig udbuddet,
- reduktionisme i behandlingen af forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse,
- vanskeligheden ved at identificere kollektive enheder,
- mangler med hensyn til statistik og indikatorer,
- tidsforskydning mellem evalueringsresultater og planlægning af nye tiltag.

Det forslag, vi har udarbejdet til ESF's evalueringsenhed, har følgende overordnede metodologiske retningslinjer (Planas y García 1991):

Det overordnede mål for den evaluering, som blev indført med reformen af strukturfondene, er at øge effektiviteten i Fællesskabets strukturaktioner. Blandt de forskellige initiativer, der er taget for at nå dette mål, er en styrkelse og udbredelse af medlemsstaternes tradition for evaluering. Der er således tale om et partnerskab, som nødvendigvis må tage form af et samarbejde.

Af det overordnede mål kan udledes, at evalueringen må inddrage følgende fire aspekter:

- Vurdering af aktioners effektivitet i forhold til de fastsatte mål (resultater).
- Bestemmelse af effektivitet i forhold til de enkelte aktioners målsætning (uddannelsesprocesser, erhvervsmæssige integrerings- og reintegreringsprocesser, etc.)
- Kendskab til aktioners virkning på den befolkningsgruppe, de er rettet mod, samt

på det geografiske område, de udføres i (positive og negative virkninger, forudsætte og uforudsætte virkninger).

- Måling af aktioners omkostnings-effektivitet.

Evalueringen foretages altså i relation til tre dimensioner. For det første en analyse af, hvorvidt de politisk fastsatte mål er nået fuldt ud, tilstrækkeligt eller utilstrækkeligt. For det andet en analyse af omkostningseffektivitet eller af optimering og rationalisering af de ressourcer, der bruges til aktioner og programmer for at nå de fastsatte mål. Og for det tredje en analyse af resultaterne ud fra ligestillingsprincippet, dvs. uddannelsesprogrammets effekt som tiltag til ud-ligning, kompensering og positiv særbehandling for at rette op på skævhederne på arbejdsmarkedet.

Arbejdsgruppens analyse førte til identifikation af følgende grundlæggende evalueringsfunktioner:

- Evaluering som måling (kvantitativt eller kvalitativt?). Enhver evaluering indebærer måling, men evaluering kan ikke reduceres til måling af slutresultater. På



den ene side udgør de data, der opnås ved måling, ikke i sig selv en evaluering. De skal fortolkes, og fortolkningen er grundlaget for evalueringen. På den anden side er det ikke alle virkninger af en aktion, som kan måles kvantitativt, og en god evaluering skal kombinere kvantitative aspekter med kvalitative.

□ Evaluering som fortolkning og beslutningstagningsinstrument. Evaluering opfattet som procedure til fremstilling og analyse af information, som kan fremme en rationel beslutningstagning.

□ Evaluering som intern uddannelsesproces. Evaluering er (eller bør være) et instrument til opnåelse af mere viden om de udførte aktioner hos de projektansvarlige og hos de medvirkende fagfolk.

□ Evaluering som udveksling mellem de implicerede parter. Evaluering er også (eller bør også være) basis for udveksling mellem de implicerede parter, specielt med arbejdsmarkedets parter. Evaluering er ikke en samling resultater til anvendelse i en begrænset kreds, men et instrument for alle implicerede parter.

Ovenstående kriterier kan også formuleres negativt, nemlig hvad evaluering ikke bør være:

□ Evaluering bør ikke reduceres til kvantificering af aktioner og deres tilsyneladende objektive resultater.

□ Evaluering bør ikke blandes sammen med procedurer til administrativ kontrol og inspektion. Der skal således klart sondres mellem mål og metoder for henholdsvis revision og efterfølgende evaluering.

□ Evaluering bør ikke begrænses til opgørelse af resultater, men processerne skal analyseres med henblik på fremtidige beslutninger. Enhver evaluering omfatter feedback.

□ Evaluering bør ikke fungere som en form for selvrenselse, hvor det kun er aktionernes begrænsninger og fejlslag, som understreges, men skal især fremdrage de - direkte og indirekte - positive aspekter, som afledes af aktionerne.

ESF's evalueringspolitik er i udviklingsfasen, og dens "evalueringsstradition"

er under opbygning. I det følgende forsøger vi på ingen måde at gøre generel status over evalueringsprocessen (som vi i øvrigt ikke har detaljerede oplysninger om), men lægger blot en række overvejelser frem vedrørende de indholdsmæssige og formelle problemer, som vi mener, evaluering af ESF's aktioner er forbundet med.

Evaluering af ESF's aktioner er meget kompleks på grund af politiske modsætninger, aktionernes dimensioner og geografiske forskelle på de områder, hvor de udføres.

Efterhånden som den evalueringspraksis, ESF's administration har sat i gang, bliver mere generel, fremstår der en række spørgsmål og problemer, hvoraf vi her blot vil behandle dem, som efter vores opfattelse er de vigtigste, nemlig følgende seks spørgsmål: modsætningen mellem socialpolitik og økonomisk politik, generering af en efterspørgsel, som tvinges til at tilpasse sig udbudet, en vis reduktionisme i behandlingen af forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse, vanskeligheden ved at identificere kollektive enheder, mangler med hensyn til statistik og indikatorer og endelig tidsforskydning mellem evalueringsresultater og planlægning af nye tiltag.

1. Socialt problem eller økonomisk problem? Social bistand eller produktivitet?

Den første type vanskeligheder ved vurdering af resultaterne af de aktioner, ESF har bidraget til at finansiere (i det følgende "ESF-aktioner") hænger sammen med aktionernes endelige mål. I ESF-aktionerne (som i en stor del af den politik, der føres i de enkelte lande), findes to former for logik eller målsætning ved siden af hinanden, nemlig den sociale med hjælp til vanskeligt stillede og den økonomiske med produktion af rigelige menneskelige ressourcer af høj kvalitet samt forbedring af konkurrenceevnen.

Disse to former for logik afspejler en modsætning, som er indbygget i uddannelsespolitikken og -systemernes udvikling. Mange forskere har fremlagt en så-

"Det overordnede mål for den evaluering, som blev indført med reformen af strukturfondene, er at øge effektiviteten i Fællesskabets strukturaktioner. Blandt de forskellige initiativer, der er taget for at nå dette mål, er en styrkelse og udbredelse af medlemsstaternes tradition for evaluering."

"ESF's evalueringspolitik er i udviklingsfasen, og dens "evalueringsstradition" er under opbygning. I det følgende (...) lægger (vi) blot en række overvejelser frem vedrørende de indholdsmæssige og formelle problemer, som vi mener, evaluering af ESF's aktioner er forbundet med."



“I ESF-aktionerne (...) findes to former for logik eller målsætning ved siden af hinanden, nemlig den sociale med hjælp til vanskeligt stillede og den økonomiske med produktion af rigelige menneskelige ressourcer af høj kvalitet samt forbedring af konkurrenceevnen.”
“(...) modsætninger(ne) (findes) ikke kun (...) på samfundsniveau, men (...) går (også) igen i den daglige praksis, hvor de kan få utilsigtede virkninger.”

“ (...) i medlemsstaterne på såvel centralt som lokalt plan en risiko for, at løsningsforslag baseres på de modeller, ESF er indstillet på at bidrage til, hvilket indebærer, at de udarbejdede forslag domineres af tilpasning til “fremtidsstudier” (...)”

dan analyse, og M. Carnoy og H. Levin (1985) har formuleret den eksplicit. Ifølge denne analyse genererer velfærdsstaten og de udviklede landes økonomier en modsætning mellem på den ene side viljen til demokratisering og ligheds- og udlig-ningsprincipperne og på den anden side behovet for det frie valg og for mere effektive mekanismer til udvikling af konkurrence, økonomisk overskud og produktivitet.

Endvidere skal det bemærkes, at hvis der udelukkende sættes på produktion og rentabilitet, betyder det ikke i sig selv, at målet nås, for som det understreges af Jacques Delors: “De spændinger, beskæftigelseskrisen har afdækket, viser, at bevarelse af den sociale samhørighed (og følgelig kampen mod udstødelse) er en forudsætning for produktivitet og konkurrenceevne”.

På den anden side er det klart, at disse modsætninger ikke kun findes på samfundsniveau, men også går igen i den daglige praksis, hvor de kan få utilsigtede virkninger. Det mest oplagte eksempel, når det gælder ekstern evaluering, er effektivitetsindikatorerne. En prioritering af f.eks. indikatorer som beskæftigelsesfrekvensen som mål for en uddannelsesaktions succes kan få den uheldige virkning, at uddannelsesinstanser ved udvælgelse af elever går over til at prioritere dem, der er lettest at få i beskæftigelse på bekostning af dem, der har de største problemer med at blive integreret på arbejdsmarkedet.

2. Løsninger der leder efter problemer?

Bestræbelsen på at definere fælles mål og initiativer for alle de europæiske lande medfører en risiko for, at de løsningsforslag, der udarbejdes i de enkelte medlemsstater på centralt såvel som på lokalt plan, tilpasses centrale fællesskabsforslag. De, der forvalter systemerne, koncentrerer sig derfor mere om at opfylde bestemte krav for at få aktionerne godkendt end om at formulere specifikke behov.

Dette forhold mellem centrale forslag og tilpassede løsningsforslag, med andre ord

mellem på den ene side ESF's mål og initiativer og på den anden side de operative programmer, der fremlægges fra de enkelte lande, er blevet defineret som “løsningen-der-søger-efter-et-problem-logikken” (Kingdon 1984).

Det medfører en øget risiko for nedsat vitalitet på græsrodsniveau og udvikling af bureaukratiske løsninger, som bærer mere præg af tilpasning til forlods fastlagte løsninger end af initiativ. Det medfører i medlemsstaterne på såvel centralt som lokalt plan en risiko for, at løsningsforslag baseres på de modeller, ESF er indstillet på at bidrage til, hvilket indebærer, at de udarbejdede forslag domineres af tilpasning til “fremtidsstudier” (udtrykt på grundlag af fællesskabsmål og -initiativer), frem for at de udarbejdes med udgangspunkt i det enkelte områdes behov, så der opnås mere fantasifulde løsninger på problemer, som nok er fælles, men som varierer stærkt i form, intensitet og indhold i de forskellige lande.

Det er indlysende, at klart og specifikt definerede mål er en nødvendig forudsætning for evaluering af resultaterne, og at mangler i definition af målene vil gå ud over såvel aktionen som evalueringen.

Det medfører igen to typer risici for evalueringsaktionernes kvalitet. For det første er det vanskeligt at finde indikatorer og “vurdere” aktionernes resultater, når målene og referencegrupperne er standardiserede og den konkrete virkelighed ikke er specifikt beskrevet. For det andet kan der opstå tautologiske informationsmekanismer, som kun frembringer på forhånd kendt viden.

3. Forholdet uddannelse-beskæftigelse

De fleste af ESF's aktioner er baseret på uddannelse, hvilket indebærer, at vi ved evaluering af virkningerne støder på problemer med forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse, af nogle defineret som et forhold, der ikke kan findes (Tanguy 1986). Mens forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse er kompleks, ser man, at det alt for ofte forenkles ved, at der etableres en direkte sammenhæng mellem de gennemførte uddannelsesaktioner



og deltagernes beskæftigelsessituation efter disse.

Den forskning, som hidtil er udført over forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse (Planas 1993), viser, at vi må bruge mere omfattende og komplekse fortolkningsmodeller. Der skal andre aspekter med, såsom produktion af holdninger og forventninger hos uddannelsesmodtagerne, forholdet mellem uddannelsen og den tidligere uddannelse, forholdet mellem uddannelsen og andre vigtige aspekter hos modtagerne, forskellige former for ikke forudset brug af uddannelsesudbuddet etc.

Det kan ikke kræves af evalueringen af ESF-aktionerne, at den giver svar på de mange teoretiske og praktiske spørgsmål, som forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse er forbundet med, men man bør undgå forenklinger, som stiller sig i vejen for en forståelse og vurdering af de gennemførte aktioners faktiske resultater. Der er sandsynligvis god grund til at revidere visse forudsætninger for en uddannelsespolitik, som baseres på en teoretisk ramme med direkte sammenhæng mellem uddannelse og beskæftigelse.

Det komplekse forhold mellem uddannelse og beskæftigelse kræver for eksempel stor forsigtighed ved etablering af en kausal forbindelse mellem brugernes slut-situation og ESF-aktionen uden inddragelse af andre faktorer. For store forventninger til uddannelsens beskæftigelses-virkning kan føre til frustrerende evalueringer. Endvidere skal der tænkes på, at uddannelsesaktioner kan have virkninger, som ikke direkte bliver omsat i beskæftigelse, men som alligevel er vigtige for udviklingen af erhvervsevnen.

Uddannelse som universalløsning på beskæftigelsesproblemer er forbundet med to faldgruber. For det første placeres ansvaret for arbejdsløsheden på de arbejdsløse, "fordi de ikke har tilstrækkelig uddannelse". For det andet bruges uddannelse i flæng som løsning i mangel af andre løsninger ud fra den forkerte forudsætning, at uddannelse i hvert fald ikke kan skade, selv om den direkte nytte er vanskelig at se.

Et af aspekterne ved efterfølgende evaluering af erhvervsrettet uddannelse er

måling og fortolkning af uddannelses-systemets effektivitet med hensyn til den arbejdsløse gruppes integration på arbejdsmarkedet eller med hensyn til arbejdstagernes forbedring af erhvervs-mæssige kvalifikationer.

Evalueringsprocesserne har generelt været for teknokratiske og lineære. Man regner ud, hvilken andel af de arbejdsløse projektdeltagere, der er kommet i arbejde (procent ansatte et bestemt stykke tid efter uddannelsesprojektets afslutning). Selv om dette tal er af stor interesse, dækker det over forhold, som evalueringen skal bringe frem i lyset. Det drejer sig især om tre aspekter:

- a) Konjunkturafhængighed. Procenterne for indslusning og for rekvalificering er afhængige af landets økonomiske konjunktur (ekspansion, stagnation eller recession), samt af arbejdsmarkedslovgivningen og af beskæftigelsesfremmende politikker (overgang til mere usikre ansættelsesforhold, tilskud til ansættelse af arbejdsløse osv.). Hvorvidt målene nås, eller med andre ord uddannelsesaktionernes effektivitet, afhænger af landets og områdets økonomiske og arbejdsmarkeds-mæssige situation. Aktionernes succes eller fejlslag er ikke uafhængig af den kontekst, de udføres i.
- b) Indslusningsprocenten giver ikke klart udtryk for forbindelsen mellem uddannelsesaktionen og indslusningen, hverken kausalt eller med hensyn til forholdet mellem den modtagne type uddannelse og den type beskæftigelse, som er opnået.
- c) Ud over spørgsmålet om kausalitet betyder uddannelsesaktioner adgang til færdigheder, viden og holdninger, som kan få afgørende betydning for adgang til beskæftigelse, selv om der ikke er nogen klar forbindelse mellem den modtagne uddannelse og det fundne job. De "indirekte kausalitetsaspekter" er svære at gennemskue og vanskelige at klarlægge i en evaluering.

4. Definition af grupper i forbindelse med ESF's mål

Mål 3 og 4 for strukturfondene (indtil 1993) beskriver præcist det endelige mål og referencegrupperne for uddannelses-

"Mens forholdet mellem uddannelse og beskæftigelse er kompleks, ser man, at det alt for ofte forenkles ved, at der etableres en direkte sammenhæng mellem de gennemførte uddannelsesaktioner og deltagernes beskæftigelsessituation efter disse."



**“Mål 3 og 4 for struktur-fondene (indtil 1993) beskriver præcist det endelige mål og reference-grupperne for uddannelsesaktioner, nemlig de langtidsledige og de unge.
(...)”**

“(...) nævne de grund-situationer eller -forløb, som er mulige, frem for at identificere alle grup-perne efter statistiske kriterier (...)”

aktioner, nemlig de langtidsledige og de unge.

Disse to grupper giver imidlertid problemer i praksis. Kravet om en bestemt periode som registreret arbejdsløs eller om en bestemt aldersklasse til afgrænsning af en gruppe - henholdsvis langtidsledige og unge - er i hvert fald forældet med den nuværende struktur på arbejdsmarkedet og de unges overgang til arbejdslivet.

I megen litteratur inden for ungdoms-sociologien revideres og forkastes brugen af ungdomsårgangen som social indikator med betydning for de unges overgang til arbejdslivet (CEDEFOP 1994, Galant og Cavalli 1993). De nyeste undersøgelser af modeller for unges integration på arbejdsmarkedet arbejder mere med overgangstypologier end med ungdomsårgange. Med hensyn til politikker, der skal lette de unges overgang til arbejdsmarkedet, er det langt vigtigere at undersøge de forskellige måder, overgangen kan ske på, end at indskrænke eller udvide en aldersgruppe, fordi man mener, overgangen tager kortere eller længere tid.

Endvidere viser de seneste undersøgelser, at den gruppe langtidsarbejdsløse, som har mest nytte af fondenes uddannelsesaktioner, er koncentreret på aldersklasser under 35 år, med stærk repræsentation af kvinder, som har ansvar for en familie, og som forsøger at komme tilbage på arbejdsmarkedet. (Casal, García, Merino 1994). Desuden er et bestemt antal måneder som registreret ledig ikke nogen god indikator til udskillelse af den langtidsledige i snæver forstand. Det er indlysende, at i den periode, hvor der udbetales arbejdsløshedsdagpenge, er den arbejdsløse mindre - eller slet ikke - presset til at søge arbejde, og der kan være en snæver sammenhæng mellem den periode, hvor der udbetales arbejdsløshedsdagpenge, og langtidsarbejdsløsheden.

De nye bestemmelser for mål 3 og 4 i ESF indeholder en væsentlig nyskabelse, som forsøger at rette op på en del af disse begrænsninger. Mål 3 identificerer grupper, som er ramt af arbejdsløshed, som er førstegangsarbejdssøgende eller som risikerer udstødelse fra arbejdsmarkedet. Mål 4 identificerer ansatte arbejdstagere med behov for rekvalificering for at blive mere

konkurrencedygtige og få større evne til at tilpasse sig forandringer. Denne nyskabelse har sine fordele, selv om den stadig ligger under for visse begrænsninger. Vi skal nævne de to fordele, vi mener er vigtigst, nemlig afgrænsning af grupper i forhold til arbejdsmarkedet og niveauer for uddannelsesaktioner.

Det kan nok bedst illustreres ved at nævne de grundsituationer eller -forløb, som er mulige, frem for at identificere alle grupperne efter statistiske kriterier (f.eks. unge, ansatte arbejdstagere, langtidsledige etc.). Et sådant forslag om omlægning kan måske virke overraskende på baggrund af en veletableret tradition for identifikation og afgrænsning af grupper, som det offentlige beskæftigelsespolitik rettes mod. Der er ikke her plads til tilstrækkelig begrundelse, vi skal blot henvise til de nyeste sociologiske undersøgelser af overgang til arbejdslivet. Disse viser, at det er mere signifikant at se på de forskellige faser af overgangsforløb end at beskrive de implicerede som fastlagte sociale profiler.

I denne sammenhæng skal de fire hovedsituationer, som er væsentlige for overgangen, nævnes (CEDEFOP 1994, Casal, García, Merino 1994).

a) Udelukkelse fra overgang til beskæftigelse. En situation præget af stilstand eller blokering, og som gælder en befolkningsgruppe, som praktisk talt er udstødt fra det primære arbejdsmarked. Det er ikke det samme begreb som "langtidsarbejdsløse", men går på en arbejdsmarkedstillknytning, som er præget af kronisk arbejdsløshed (overvægt af perioder med udelukkelse fra arbejdsmarkedet i løbet af arbejdslivet) og det sekundære marked.

b) Overgang fra inaktivitet til aktivitet. Omfatter overvejende den gruppe, der er på vej ind på eller tilbage til arbejdsmarkedet (ledige som begynder at søge job). Der er både tale om unge på vej ind på arbejdsmarkedet og om husmødre på vej tilbage til det samt om tilflyttere, som søger ansættelse. Fælles for disse grupper er, at det er nødvendigt at forbedre uddannelsen for at komme ind på arbejdsmarkedet samt at finde de rette mekanismer til at opnå beskæftigelse (erhvervsvejledning etc.).



c) Rotation på arbejdsmarkedet. Gælder den gruppe, som er i arbejde eller arbejdsløs på et arbejdsmarked med stor udskiftning eller rotation. Den omfatter unge med lærlinge- eller elevkontrakt, løsarbejdere, arbejdstagere med produktionsbegrænset ansættelse, sæsonarbejdere etc. Også arbejdstagere på det sekundære arbejdsmarked er med her. Det fælles for disse grupper er deres usikre beskæftigelsessituation med opnåelse og tab af ansættelse, arbejdsløshed på dagpenge, overgang til andre arbejdsaktiviteter etc.

d) Erhvervsmæssig stabilitet. Gælder den gruppe, som har stabil beskæftigelse, dvs. ansættelse uden tidsbegrænsning eller status som selvstændig. Der er tale om en fast og stabil beskæftigelsessituation. Gruppen inkluderer naturligvis arbejdstagere i virksomheder med risiko for personalenedskæringer, dvs. med risiko for at blive arbejdsløs i en moden alder.

Med henblik på etablering af uddannelses- og beskæftigelsespolitikker og på evaluering af disse burde man også undersøge uddannelsesniveauer for de personer, som befinder sig i ovennævnte situationer.

Således kan referencegrupperne for projekter defineres ved krydsning af de fire ovennævnte beskæftigelsesmæssige situationer og de enkelte personers uddannelsesniveauer.

5. Kvaliteten af de statistiske informationssystemer på fællesskabs- og medlemsstatsplan.

Kvaliteten i programlægning og evaluering er delvis afhængig af kvaliteten i de statistiske informationsværktøjer, som findes på et bestemt område, om en befolkningsgruppe eller om bestemte aktiviteter.

Som vi anførte i vort tekniske forslag (Planas, García 1991), bør en god evalueringspolitik, især hvis der skal være en vis kontinuitet, udnytte de til rådighed stående statistiske oplysninger fuldt ud, og skal om nødvendigt forbedre de disponible værktøjer eller udarbejde nye værktøjer, som forbedrer de disponible data.

En del af de ovenfor omtalte problemer beror på mangler ved de statistiske informationssystemer. Disse systemers forskellige udvikling i medlemsstaterne kombineret med forskelle i disponible data gør det i mange tilfælde vanskeligt at beskrive de situationer, som er defineret i ovenstående afsnit og at skaffe referenceoplysninger til evaluering og planlægning af aktionerne (CEDEFOP 1993, Planas García 1991).

Hvis problemerne ved de statistiske informationssystemer blev løst, ville det forbedre evalueringsmulighederne væsentligt for ESF-aktionerne. Problemerne er af forskellig art og angår mindst tre aspekter:

- a) variablerne, deres diskriminationsevne og relevans.
- b) deres diakrone eller longitudinale karakter, så det bliver muligt at analysere forløb og ikke statiske situationer.
- c) territorial betydning med relevans for det geografiske område, aktionerne udføres på.

Systemerne burde være i stand til at registrere ændringer og tendenser samt særtræk ved referencegrupperne i de forskellige medlemsstater. På fællesskabsplan bør der ske en styrkelse af mekanismer til etablering af internationale sammenhænge.

Dette indebærer en tæt forbindelse mellem medlemsstaternes statistiske informationssystemer, Eurostat og strukturfondenes evalueringsskemaer.

6. Feedback fra efterfølgende evaluering

“Last but not least” hænger det sidste problemområde sammen med tidsforbruget til den efterfølgende evaluering. De erfaringer, der er indhentet med evaluering af uddannelsesaktionernes virkninger på grupper (integration på arbejdsmarkedet og rekvalificering) viser klart, at det vil være hensigtsmæssigt at etablere målinger med tre måneders til et års mellemrum for at analysere, hvordan uddannelsesaktionen har medført væsentlige ændringer i de enkeltes forløb i forhold til arbejdsmarkedet.

“Disse (...) (statistiske informationssystemers) forskellige udvikling i medlemsstaterne kombineret med forskelle i disponible data gør det i mange tilfælde vanskeligt (...) at skaffe referenceoplysninger til evaluering og planlægning af aktionerne (...)”



“Den efterfølgende evalueringsproces forløber over lang tid og kan ikke få positive virkninger på de to følgende års aktioner.”

Imidlertid går der lang tid fra projektet indledes, til det afsluttes, hvortil kommer den tid, der er nødvendig til den efterfølgende evaluering, samt tid til informationssøgning og resultatanalyse. Det medfører, at de konklusioner og henstillinger, den efterfølgende evaluering fremlægger, ikke kan bruges som feedback til det følgende års projekter, fordi arbejdet hermed af indlysende grunde er indledt før afslutningen af det foregående år.

Den efterfølgende evalueringsproces forløber over lang tid og kan ikke få positive virkninger på de to følgende års aktioner. Dertil kommer, at den efterfølgende evaluering af uddannelsesaktioner naturligvis påvirkes af den økonomiske og arbejdsmarkedsmæssige konjunktur (ekspansion eller recession), og de henstillinger, som kan udledes af den, vil sandsynligvis være præget for stærkt af konjunkturerne.

Afslutningsvis skal vi minde om, at strukturfondene spiller en stor rolle ved opbygningen af Den Europæiske Union via deres betydning for fastholdelse af social samhørighed og økonomisk udvikling. Derfor er en evaluering af effektiviteten i Fællesskabets strukturaktioner særligt påkrævet.

Endvidere er en evaluering af disse aktioners effektivitet og gennemslagskraft afgørende for dialogen mellem arbejdsmarkedets parter og mellem disse og Kommissionen.

Af alle disse grunde finder vi, at de problemer og risici, vi har påpeget på de foregående sider, fortjener særlig stor politisk og budgetmæssig opmærksomhed i Kommissionen og de øvrige fællesskabsinstanser, så der kan udarbejdes signifikante, gennemsigtige og sammenlignelige evaluering- og informationssystemer til vurdering af virkningerne af Den Europæiske Unions strukturaktioner.

Bibliografi

- Bulgarelli A.** 1991. *Metodi di valutazione dei programmi operativi di FSE*. ISFOL. Rom. (Kopi).
- Carnoy M. og Levin H.** 1985. *Schooling and Work in the Democratic State*. Stanford University Press. Stanford USA.
- Casal J., Garcia M. og Merino R.** 1994. *Avaluació ex-post de polítiques de formació, ocupació i orientació*. ICE-UAB. Kopi.
- CEDEFOP** 1993. *Formation et marché du travail: l'utilisation des données pour la prise de décision*. CEDEFOP. Berlin.
- CEDEFOP** 1994. *The Determinants of Transitions in Youth*. CEDEFOP. Berlin.
- Europa-Kommissionen.** 1994. *Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse*. Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer. Bruxelles-Luxembourg.
- Galant O. og Cavalli A.** 1993. *L'allongement de la jeunesse*. Observatoire du changement social. Poitiers.
- Kingdon J.W.** 1984. *Agenda alertatives and public policy*. Little Brown. Boston.
- Lindley R.** 1991. *Methods of evaluation for the European Social Fund*. University of Warwick. (Kopi).
- Planas J.** 1993. *Els usos formatius dels joves y la seva inserció profesional*. UAB.
- Planas J., Garcia M.** 1991. *Méthodologie pour l'évaluation ex-post des Programmes Opérationnels co-financés par le FSE*. ICE-UAB, Barcelona.
- Romani C.** 1991 *Insertion professionnelle des jeunes et lutte contre le chômage de longue durée. Réflexion pour l'élaboration d'un guide méthodologique d'évaluation*. CEREQ. Paris (Kopi).
- Tanguy I.** (Dir) et al. 1986. *L'introuvable relation formation/emploi*. La Documentation Française. Paris.



Fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER”

Erfaringer og resultater fra transnationale programmer til fremme af erhvervs- uddannelse og beskæftigelse

1. Fællesskabsinitiativerne

Med strukturfondsreformen i 1988 fik Europa-Kommissionen for første gang mulighed for på eget initiativ at fremsætte forslag til medlemsstaterne om aktioner med støtte fra strukturfondene og med særlig interesse for Fællesskabet (jf. artikel 11 i Rådets forordning nr. 4253/88, ændret ved Rådets forordning nr. 2082/93). Mens det som regel er medlemsstaterne, der er ansvarlige for at definere hovedlinjerne i deres strukturfondsinterventioner i særlige operationelle programmer, fik Kommissionen med de såkaldte fællesskabsinitiativer et instrument i hænde til også at styre struktur-, uddannelses- og beskæftigelsespolitikken – som et supplement til de nationale politikker – fra en fælles synsvinkel.

Dette instrument er siden hen blevet flittigt anvendt, over en halv snes forskellige fællesskabsinitiativer er i mellemtiden etableret af Kommissionen. I støtteperioden 1994-1999 vil 9% af strukturfondsmidlerne eller 13,45 milliarder ECU være til rådighed for fællesskabsinitiativer.

1.1 Typiske træk ved fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER”

Langt de fleste initiativer er hidtil gennemført i regionalfondens regi. For så vidt angår fremme af “HUMANRESSOURCER”, som er Den Europæiske Socialfonds ansvarsområde, blev der i 1990 i første omgang foreslået tre initiativer - EUROFORM, NOW og HORIZON (jf. EF-Tidende nr. C 327/05 af 29.12.1990). EUROFORM skulle fremme de nye erhvervs kvalifikationer samt nye beskæftigelsesmuligheder i for-

bindelse med det indre marked, NOW tog sigte på kvinders lige muligheder inden for erhvervsuddannelse og beskæftigelse, mens HORIZON skulle forbedre handicappedes og andre ugunstigt stillede persongrupperes adgang til arbejdsmarkedet. Initiativerne omfattede i alt 760 millioner ECU.

Fællesskabsinitiativernes europæiske dimension fremkommer ved, at lokale projekter kun støttes, når de samarbejder med projekter fra andre medlemsstater inden for transnationale partnerskaber. I denne forbindelse prioriteres projekter, der koopererer med partnere fra mål 1-områder, dvs. de økonomisk svageste regioner i Fællesskabet. Derved skal en overførsel af erfaringer og knowhow til disse regioner fremmes, og samtidig skal der bidrages til Fællesskabets sociale kohæsjon. Fællesskabsinitiativerne til fremme af de menneskelige ressourcer udgør tillige det første skridt til at virkeliggøre en europæisk dimension inden for erhvervsuddannelsen og den sociale integration af ugunstigt stillede persongrupper.

Men fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER” adskiller sig ikke alene gennem transnationaliteten fra den klassiske socialfondsstøtte. De klassiske ESF-interventioner, der gennemføres som et led i fælles støtteprogrammer, tager først og fremmest sigte på at fremme de store arbejdsmarkedspolitiske linjer i de enkelte medlemsstater. Derfor er de primært kvantitativt orienterede, og de enkelte foranstaltninger er ikke noget instrument for en fælles politik. Fællesskabsinitiativerne derimod er projektorienterede programmer af primært kvalitativ karakter.



Erwin Seyfried

Siden 1993 professor i socialpsykologi og leder af forskningsinstituttet for

erhvervsuddannelse, arbejdsmarked og evaluering ved Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege, Berlin. Tidligere leder af afdelingen for rehabiliteringsforskning ved psykologisk institut, Freie Universität Berlin.

I denne artikel undersøges det, hvilken betydning der tilkommer fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER”, som Den Europæiske Socialfond står for. Det skal især belyses, hvilke implementeringsproblemer der har været med programmerne i praksis, og hvilke erfaringer og resultater der foreligger fra HORIZON-programmet i Forbundsrepublikken Tyskland. De fremsatte vurderinger baserer på undersøgelser, som forfatteren af denne artikel har gennemført sammen med sine medarbejdere i forskningsinstituttet for erhvervsuddannelse, arbejdsmarked og evaluering i Berlin (jf. litteraturhenvisningerne i slutningen af denne artikel).

“Med strukturfondsreformen i 1988 fik Europa-Kommissionen for første gang mulighed for på eget initiativ at fremsætte forslag til medlemsstaterne om aktioner med støtte fra strukturfondene og med særlig interesse for Fællesskabet (...)”



“Det transnationale aspekt var mere et middel og en nødvendig forudsætning for finansieringen af lokale aktioner end et originært mål til udvikling af fælles politikker. (...) Fællesskabsinitiativerne skal være innovative programmer, men en definition af innovation fandtes ikke.”

“Til trods for (...) svaghederne i den praktiske implementering er fællesskabsinitiativerne under en europæisk synsvinkel yderst vigtige programmer, idet de understøtter mainstream interventionerne fra den klassiske socialfond med et kvalitativt, projektorienteret element og giver erhvervsuddannelsen og arbejdsmarkedspolitikken i medlemsstaterne en fælles europæisk dimension.”

1.2 Problemer i forbindelse med implementeringen af fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER”

De tre nævnte fællesskabsinitiativer til udvikling af menneskelige ressourcer var i første omgang planlagt for perioden 1991-1993, men forlængedes til udgangen af 1994 på grund af forsinkelser i den praktiske gennemførelse. Forsinkelserne skyldtes i det væsentlige, at Kommissionen havde sat initiativerne i gang, uden at de til gennemførelsen nødvendige strukturer, procedurer eller informationer forefandt. Fællesskabsinitiativer er i første række tænkt som transnationale programmer, men transnationaliteten var i de fleste tilfælde ingen konstitutiv faktor for foranstaltningernes og projekternes udvikling i medlemsstaterne. Det transnationale aspekt var mere et middel og en nødvendig forudsætning for finansieringen af lokale aktioner end et originært mål til udvikling af fælles politikker. Påbegyndelsen af det praktiske arbejde på lokalt plan vanskeliggjordes endvidere på grund af programforløbets manglende synkronisering medlemsstaterne imellem og fordi der ikke fandtes nogen rimelig strategi for sammensætningen af transnationale partnerskaber. Også på andre niveauer manglede der klare anvisninger og gensidig samordning: Fællesskabsinitiativerne skal være innovative programmer, men en definition af innovation fandtes ikke. Vist skulle fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER” gennemføres i nær kontakt med andre, beslægtede fællesskabsprogrammer, men en operativ logik til virkeliggørelse af denne synergieffekt var ikke synlig.

Til trods for alle svaghederne i den praktiske implementering er fællesskabsinitiativerne under en europæisk synsvinkel eminent vigtige programmer, idet de understøtter mainstream interventionerne fra

den klassiske socialfond med et kvalitativt, projektorienteret element og giver erhvervsuddannelsen og arbejdsmarkedspolitikken i medlemsstaterne en fælles europæisk dimension.

1.3 Perspektiver for fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER”

Videreførelsen af fællesskabsinitiativerne “HUMANRESSOURCER” fra 1994 til 1999 er - om end med den for Kommissionen sædvanlige forsinkelse og med mindre afvigelser i målsætningen - i mellemtiden et fait accompli (jf. EF-Tidende af 1.7.1994, nr. C 180/10). NOW og HORIZON vil fortsætte som et led i det nye fællesskabsinitiativ “Beskæftigelse og udvikling af menneskelige ressourcer”, og et nyt program vil være YOUTH START, der skal gøre unges indslusning lettere på arbejdsmarkedet. EUROFORM findes ikke længere. Til programmets seksårige løbetid fra 1994-1999 er der regnet med følgende budgetter: (Tabel 1)

Endvidere foreslås inden for rammerne af Den Europæiske Socialfond et initiativ ved navn ADAPT med sigte på “arbejdstagernes tilpasning til den industrielle udvikling” og til fremme af beskæftigelsen (jf. EF-Tidende af 1.7.1994, nr. C 180/09) som et supplement til socialfondens nye mål 4, der først og fremmest går ud på, at ledighed skal undgås ved en rettidig videreudvikling af arbejdskraftens kvalifikationer. Også for ADAPT's vedkommende vil støttebidraget fra de europæiske strukturfonde for perioden 1994-1999 sandsynligvis andrage 1,4 milliarder ECU.

2. Initiativet HORIZON

Med det nuværende og det fremtidige HORIZON-initiativ skal handicappede og ugunstigt stillede personers erhvervs-mæssige integration fremmes. Budgettet for det hidtidige program har andraget i alt 304 millioner ECU for en tre års støtteperiode.

Behovet for et program til støtte for disse grupper kan henføres til handicappedes og andre socialt forfordelte personers situation, der i alle europæiske lande fortsat er kendetegnet ved erhvervmæssig og social marginalisering, trods delvis store statslige anstrengelser. Nok blev der un-

Tabel 1

Budget for fællesskabsinitiativet “BESKÆFTIGELSE” fra 1994-1999 (i millioner ECU)

Aktionsområde NOW	370 MECU
Aktionsområde HORIZON	730 MECU
Aktionsområde YOUTH START	300 MECU
	<hr/>
Budget for initiativet “BESKÆFTIGELSE” i alt	1 400 MECU
	<hr/> <hr/>



der det vedvarende økonomiske opsving i EU i firserne skabt mange nye arbejdspladser, men samtidig steg antallet langtidsløse konstant. Den i begyndelsen af halvfemserne først snigende, men siden stadig mere mærkbare recession har yderligere vanskeliggjort indslusningen af sociale problemgrupper på arbejdsmarkedet. HORIZON tager sigte på personer, der ikke kun er arbejdsløse, men hvis indslusning er særlig vanskelig på grund af omfanget af deres sociale marginalisering.

Statistisk set og for det første har de nævnte problemgrupper på arbejdsmarkedet ingen uddannelse i det hele taget, selv om erhvervsfaglige kvalifikationer mere end nogen sinde er en ufravigelig adgangsbetingelse, idet situationen på arbejdsmarkedet også må ses på baggrund af den rivende teknologiske udvikling, der hele tiden genererer nye kvalifikationskrav. I kerneområderne for produktion, service og administration er kravene for så vidt angår de økonomiske, teknologiske og sociale nøglekvalifikationer blevet stadig større i de senere år. For alle personer med præstationsproblemer, for beskæftigede med handicap eller andre hindringer, der gør, at de ikke kan leve op til kravene, betyder dette en væsentlig forringelse af chancen for at få en arbejdsplads. I Forbundsrepublikken Tyskland ligger da også andelen af ledige i disse grupper meget højere end i andre befolkningsgrupper. For eksempel er ledighedskvoten blandt de handicappede ca. to gange større end i hele befolkningen i gennemsnit. Endvidere ligger ledighedens varighed for handicappede og andre ugunstigt stillede personers vedkommende væsentligt over gennemsnittet. Deres økonomiske situation er derfor kendetegnet ved stor usikkerhed, ligesom deres sociale integration er i fare.

En årsag til problemet er, at disse gruppers adgang til erhvervsuddannelse er vanskelig. Utilstrækkelige kvalifikationer som følge heraf forringer de erhvervmæssige indslusningsmuligheder for denne arbejdskraft. Derfor skal først og fremmest gruppernes uddannelsesmuligheder forbedres. Dernæst skal der skabes arbejdspladser, der er tilpassede disse persongrupper særlige forudsætninger.

I modsætning til Den Europæiske Socialfonds klassiske aktioner står de handicap-

pede og ugunstigt stillede personers specifikke problemer i HORIZON-programmet mere i centrum for interventionshensigterne. Mens medlemsstaternes operationelle programmer næsten helt og holdent går ud på at løse arbejdsmarkedspolitiske problemer, sætter HORIZON-initiativet ligeledes fokus på de socialpolitiske problemer, der er konstitutive for den sociale marginalisering af programmets målgrupper. Selvfølgelig finansieres der gennem HORIZON-initiativet ingen sociale forsørgelsesydelse. Målsætningen er og bliver de pågældende målgruppers erhvervmæssige indslusning, men med HORIZON opnår Den Europæiske Socialfond ud over sin arbejdsmarkedspolitiske funktion også en socialpolitisk dimension, idet støtteforanstaltningerne starter ved de konkrete sociale levevilkår, der står i vejen for en erhvervmæssig integration af målgrupperne.

3. Erfaringer og første resultater fra HORIZON-programmet i Forbundsrepublikken Tyskland

På basis af en evaluering af HORIZON-initiativet i Forbundsrepublikken Tyskland, udført af forskningsinstituttet for erhvervsuddannelse, arbejdsmarked og evaluation ved FHVR Berlin, skal de vigtigste resultater af den første undersøgelse af 107 projekter og et nogenlunde repræsentativt udsnit af 1217 deltagere under støtteordningen sammenfattes som følger.

3.1 Oversigt over deltagere i støtteordningen

For handicappede tilbydes 45 projekter, for ugunstigt stillede personer 22 og for migranter 33 projekter. Seks projekter henvender sig til blandede deltagergrupper, og fem projekter har ingen deltagere i snævrere forstand. I de indtil begyndelsen af 1994 adspurgte projekter fandtes der på undersøgelsestidspunktet 3 379 deltagere, fordelt på de enkelte målgrupper som følger: (Tabel 2)

To tredjedele af deltagerne er mænd. Blandt de ugunstigt stillede personer er andelen af kvinder med 25% den laveste,

“(...) recession(en) har yderligere vanskeliggjort indslusningen af sociale problemgrupper på arbejdsmarkedet.”

“(...) den rivende teknologiske udvikling (...) genererer (hele tiden) nye kvalifikationskrav. (...) For alle personer med præstationsproblemer, for beskæftigede med handicap eller andre hindringer, der gør, at de ikke kan leve op til kravene, betyder dette en væsentlig forringelse af chancen for at få en arbejdsplads.”

“I Forbundsrepublikken Tyskland (...) er ledighedskvoten blandt de handicappede ca. to gange større end i hele befolkningen i gennemsnit. Endvidere ligger ledighedens varighed for handicappede og andre ugunstigt stillede personers vedkommende væsentligt over gennemsnittet.”



“(...) HORIZON-initiativet (sætter) ligeledes fokus på de socialpolitiske problemer, der er konstitutive for den sociale marginalisering af programmets målgrupper.”

(En) “evaluering af HORIZON-initiativet i Forbundsrepublikken Tyskland” viser (følgende): “En af programmets vigtige målsætninger, en talmæssigt ligelig deltagelse af begge køn, er med andre ord ikke opnået. (...) HORIZON-deltagernes gennemsnitlige skole- og erhvervs-mæssige kvalifikations-niveau ligger lavt (...) i alle (...) målgrupper. (...) Næsten halvdelen af HORIZON-deltagerne har aldrig været i arbejde.”

blandt migranterne har kvinder med 43% den største andel. En af programmets vigtige målsætninger, en talmæssigt ligelig deltagelse af begge køn, er med andre ord ikke opnået.

HORIZON-deltagernes gennemsnitlige skole- og erhvervs-mæssige kvalifikations-niveau ligger lavt for alles vedkommende og i alle tre målgrupper:

- over to tredjedele af deltagerne har ingen erhvervs-mæssigt forberedende uddannelse
- over 40% af de unge deltagere har ingen afgangseksamen fra skolen
- andre 45% har kun folkeskolens afgangsprøve
- blandt de ugunstigt stillede unge har hele 54% ingen afgangseksamen overhovedet

Næsten halvdelen af HORIZON-deltagerne har aldrig været i arbejde. Den af deltagerne hyppigst anførte årsag til den hidtidige ledighed er, at de ingen erhvervsuddannelse har. Men derudover har mange HORIZON-deltagere subjektive sociale problemer:

- 40% af alle deltagerne har boligproblemer
- en tredjedel har problemer med at være ensomme og alene
- en fjerdedel slås med gældsproblemer
- alkohol- og stofproblemer spiller derimod - efter eget udsagn - kun en rolle for mindre end en tiendedel

De handicappede er lidt underrepræsenterede i forhold til de ugunstigt stillede personer. På den anden side har man blandt de handicappede fået kontakt med personer, der i forbindelse med andre støtteforanstaltninger hidtil kun har nydt utilstrækkeligt fremme. For eksempel er 8% af deltagerne åndeligt handicappede, 14% er psykisk handicappede. I mange

tilfælde, der ligger over gennemsnittet, kommer disse deltagere fra værksteder for handicappede. Med integrationen i beskæftigelser på en virksomhed slår man samtidig ind på nye veje for at støtte dem i et erhverv. Fysisk og sindshandicappede er med en deltagerandel på henholdsvis 5% og 3% stærkt underrepræsenterede.

Blandt de ugunstigt stillede personer er det med HORIZON lykkedes at nå frem til målgrupper, der på grund af objektive og subjektive deficiitter er stærkt forfordelte på arbejdsmarkedet, frem for alt arbejdsløse unge uden afgangseksamen og udenlandske unge piger.

3.2 Gennemførte foranstaltninger

Takket være midlerne fra HORIZON-programmet er først og fremmest den psykosociale hjælp til deltagerne i projekterne blevet væsentligt forstærket, med en kvalitativ forbedring af de erhvervsfremmende foranstaltninger til fordel for de berørte målgrupper til følge.

Den erhvervsrettede kvalificering foregår hovedsagelig inden for metal- og træområdet, inden for handel og kontor samt diverse servicesektorer. Målrettede regionale arbejdsmarkedsanalyser som grundlag for de erhvervskvalificerende foranstaltningers faglige indhold er derimod noget af en sjældenhed i forbindelse med de støttede projekter.

Kun i knap en fjerdedel af projekterne gennemføres regulære uddannelser med erhvervskvalificerende afslutningsprøver. I flertallet af projekterne uddeles kun ukvalificerede deltagelsesbeviser, hvis værdi på arbejdsmarkedet ikke turde være særlig høj.

3.3 Transnationalitet

Transnationalt samarbejde er et af programmets vilkår for støtte, men de indgåede partnerskaber udviser ikke altid en optimal samordning. Den største grad af overensstemmelse findes som regel på målgruppeniveau, mens samordningen er meget mindre tilfredsstillende, når det gælder uddannelsesforanstaltningernes mål og indhold.

Inhold og form i det transnationale samarbejde er ofte endnu forholdsvis ufor-

Tabel 2
HORIZON-deltagere i Forbundsrepublikken Tyskland

Handicappede	1 520 personer	(45%)
Ugunstigt stillede	506 personer	(15%)
Migranter	1 353 personer	(40%)
<hr/>		
Deltagere i alt	3 379 personer	100%



bindende. Der mangler klare forestillinger om fælles mål - kun 40% af projekterne har fælles arbejdsplaner med deres partnere. Den allerede nævnte manglende synkronisering af programmets tidsmæssige forløb (s.o.) forkorter endvidere den transnationale samarbejdsperiode og beskærer dermed de opnåelige mål ganske betragteligt.

Højeste prioritet har den forholdsvis uforbindende udveksling af pædagogiske oplæg, mens den konkrete udveksling af læremidler eller læseplaner kun tilstræbes af ca. halvdelen af projekterne og en udveksling af produkter og procedurer kun gennemføres af et mindre antal projekter, der opererer i nær kontakt med markedet.

Mange projekter går i stå efter udvekslingen af generelle informationer; det er kun sjældent, at man går i gang med det egentligt typiske i en Kooperation, nemlig udarbejdelsen af et fælles formål eller udvekslingen af konkrete produkter og materialer.

Udvekslingen af deltagere har forholdsvis ringe betydning, selv om der findes målgruppenspecifikke forskelle. Hvad angår indholdet, overvejer den kulturelle dimension; fagligt set turde resultatet af den transnationale udveksling på dette plan holde sig inden for snævre grænser.

Indsatsen i forbindelse med organisation og gennemførelse af transnationale aktiviteter er af de fleste projektansvarlige blevet betydeligt undervurderet. Også dette er et tegn på, at området som helhed behøver mere omhyggelig planlægning.

4. Konklusioner med henblik på fremtidige fællesskabsinitiativer

På baggrund af de i forrige afsnit fremførte resultater af programevalueringen kan der drages nogle foreløbige konklusioner for fremtidige programmer, som følger.

4.1 Uddannelsesforanstaltningernes kvalitet

Alt i alt tilbydes der i de af HORIZON-programmet støttede projekter et spek-

trum af erhvervsuddannelsesforanstaltninger, der tager deltagernes situation som udgangspunkt. Men uddannelsesforanstaltningernes faglige kvalitet kunne blive væsentligt bedre. I øvrigt kan følgende tiltag anbefales:

□ Under planlægningsprocessen for erhvervsrettede kvalificeringsforanstaltninger bør tages større hensyn til eventuelle beskæftigelsesmæssige perspektiver, som deltagerne har på det regionale arbejdsmarked.

□ Det er absolut nødvendigt at gøre sig flere overvejelser og anstrengelser for at forbedre den for nærværende utilstrækkelige og utilfredsstillende certificeringspraksis. Deltagerne bør have mulighed for at tage mere kvalificerede, erhvervsrelaterede afgangseksamener.

□ I mange projekter orienteres deltagerne mod en efterfølgende beskæftigelse, men hjælpen til at finde en arbejdsplads bør være langt mere udstrakt og lede helt frem til arbejdsverdenen og virksomhederne.

4.2 Transnationalitet

For at forbedre den transnationale udvekslings faglige kvalitet kunne følgende punkter tages op til overvejelse:

□ Samordning af partnerprojekter bør optimeres. I denne forbindelse kan følgende holdepunkter være nyttige:

- Målgruppen, inklusive en differentiering efter arten af handicap eller social forfordeling
- Deltagernes alder, kvalifikationsniveau og grad af handicap
- Projektforanstaltningernes målsætninger og anvendte instrumenter til virkeliggørelsen af disse mål

□ Projektpartnerne bør på medarbejderniveau råde over den sproglige kompetence til transnationalt samarbejde. Samarbejdet mellem partnerne bør sikres formelt, et fælles mål bør defineres og operationaliseres i arbejdsplaner.

□ Der bør fastlægges et fælles indholdsmæssigt hovedområde (f.eks. udarbejdelse af en læseplan eller et undervisningsmodul, udarbejdelse af et driftsøkonomisk grundlag eller et evaluationskoncept) for

“Blandt de ugunstigt stillede personer er det med HORIZON lykkedes at nå frem til målgrupper, der på grund af objektive og subjektive mangler er stærkt forfordelte på arbejdsmarkedet, (...)”

men

“Kun i knap en fjerdedel af projekterne gennemføres regulære uddannelser med erhvervs-kvalificerende afslutningsprøver.”

“Inhold og form i det transnationale samarbejde er ofte endnu forholdsvis uforbindende. Der mangler klare forestillinger om fælles mål (...)”

“Indsatsen i forbindelse med organisation og gennemførelse af transnationale aktiviteter er af de fleste projektansvarlige blevet betydeligt undervurderet.”

“Alt i alt tilbydes der i de af HORIZON-programmet støttede projekter et spektrum af erhvervsuddannelsesforanstaltninger, der tager deltagernes situation som udgangspunkt. Men uddannelsesforanstaltningernes faglige kvalitet kunne blive væsentligt bedre.”



Med henblik på at forbedre kvaliteten af den transnationale udveksling (...) er certificeringen af de kvalifikationer, som deltagerne opnår i det europæiske partnerprojekt, (et yderst vigtigt aspekt)."

"Det må endvidere påregnes, at kvalitetsforbedrende aktioner af denne art i forbindelse med fællesskabsinitiativet "BESKÆFTIGELSE" vil kunne befordre den nødvendige generelle modernisering af erhvervsuddannelsen i Europa."

"På fællesskabsplan anses frem for alt en forstærket udveksling mellem fællesskabsinitiativet "BESKÆFTIGELSE" og de nye europæiske erhvervsuddannelsesprogrammer som LEONARDO og SOCRATES for passende."

"I centrum for de faglige diskussioner bør stå (...) etableringen af et europæisk erhvervsuddannelsesmiljø. Det er CEDEFOP, der i første række forekommer at være prædestineret til disse spørgsmål, idet udviklingen af erhvervsuddannelsen i Europa hører blandt CEDEFOP's primære opgaver."

samarbejdet, og de specifikke bidrag, som skal leveres af projektets partnere til de definerede mål, bør fordeles.

□ De transnationale aktiviteter skal bidrage indholdsmæssigt til en forbedring af deltagernes erhvervsrelaterede kvalifikationer og/eller integration i beskæftigelse.

□ En udveksling af deltagere bør omfatte en faglig kvalificering og praktisk medvirken i det europæiske partnerprojekt. For at opnå faglige resultater, skal opholdet have en rimelig længde (mindst to uger). Endvidere forudsætter deltagernes faglige indsats i partnerprojektet en nøjagtig planlægning og præcis forberedelse fra projektmedarbejdernes side.

□ Et yderst vigtigt aspekt er certificeringen af de kvalifikationer, som deltagerne opnår i det europæiske partnerprojekt. På denne måde formuleres målsætninger og standarder, der kan kontrolleres af enhver og som i øvrigt også er en måde at opvurdere deltagernes afslutningsbeviser på.

5. Programmets overordnede krav

Skal man følge resultaterne af HORIZON-programmets evaluering i Forbundsrepublikken Tyskland, så kan det anbefales, at man i det nye fællesskabsinitiativ "BESKÆFTIGELSE" i særdeleshed forbedrer den faglige kvalitet, når det gælder den erhvervsrettede støtte til ugunstigt stillede grupper på arbejdsmarkedet. For at gøre det muligt også for denne kreds af personer at opnå en afsluttet erhvervsuddannelse, bør videreudviklingen af organisatoriske, curriculumrelaterede og metodisk-didaktiske uddannelseskoncepter nyde eftertrykkelig fremme. Fleksibel adgang til erhvervsuddannelse bør kunne tilbydes i stigende omfang, nye modeller for

trinvis uddannelse bør afprøves, og der bør være større tidsmargener til rådighed til individuel støtte. Det må endvidere påregnes, at kvalitetsforbedrende aktioner af denne art i forbindelse med fællesskabsinitiativet "BESKÆFTIGELSE" vil kunne befordre den nødvendige generelle modernisering af erhvervsuddannelsen i Europa.

Som et led i det transnationale samarbejde kunne der udvikles og afprøves nye modulære kvalificeringsmodeller, der så vidt muligt bør føre frem til erhvervsqualificerende afslutningsprøver. Dette er dog ret så ambitiøse mål, der næppe kan realiseres af de projektansvarlige alene. På medlemsstatsniveau må hensigter af denne art som regel flankeres af tilsvarende aftaler mellem arbejdsmarkedets parter samt erhvervsorganisationer og brancheforeninger. Men selvfølgelig er det også et europæisk tema. På fællesskabsplan anses frem for alt en forstærket udveksling mellem fællesskabsinitiativet "BESKÆFTIGELSE" og de nye europæiske erhvervsuddannelsesprogrammer som LEONARDO og SOCRATES for tilrådelig. I centrum for de faglige diskussioner bør stå både de aktuelle modaliteter og de fremtidige udviklinger med certificering af uddannelse og efteruddannelse samt – i denne forbindelse – etableringen af et europæisk erhvervsuddannelsesmiljø. Det er CEDEFOP, der i første række forekommer at være prædestineret for disse spørgsmål, idet udviklingen af erhvervsuddannelsen i Europa hører blandt CEDEFOP's primære opgaver.

En forbedring af kvaliteten i fællesskabsinitiativerne "HUMANRESSOURCER" kunne endelig også opnås, hvis der blev ydet målrettet støtte til en fælles videreudvikling af de transnationale partnerprojekter ved tredjemand. Her ligger et yderligere vigtigt opgaveområde både for Europa-Kommissionen og for CEDEFOP, men også for de nationale koordinatorene i medlemsstaterne.

Litteratur:

Seyfried, E.: Erste Bilanz der Gemeinschaftsinitiativen HUMANRESSOURCEN - HORIZON. Eine Synthese der nationalen Studien. Forschungsrapport på vegne af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, GD V, Bruxelles 1992.

Seyfried, E., Bühler, A., Gmelin, A og Schütte, F.: Zwischenbericht: Evaluation der Gemeinschaftsinitiative HORIZON in der Bundesrepublik Deutschland. Forschungsrapport på vegne af Forbundsministeriet for Arbejds- og Socialanliggender, Bonn 1994.



Uddannelserne i Europa nærmer sig hinanden

Projekter under PETRA- programmet afsluttet med godt resultat

Den Europæiske Unions hidtil største program til fremme af unges erhvervsuddannelse og deres forberedelse til voksen- og arbejdslivet har været PETRA. Programmet blev indført i 1988. Anden fase startede i 1992 og sluttede ved udgangen af 1994. Med dette program nød forskellige foranstaltninger og initiativer fremme, bl.a. uddannelsessøgendes og unge arbejdstageres ophold i udlandet eller praktik i virksomheder i en anden medlemsstat, men også det internationale samarbejde på områder som erhvervsvejledning og erhvervsuddannelse blev tilgodeset. Et af programmets delområder tager sigte på opbygningen af et europæisk net af uddannelsespartnerskaber (ENTP). I dette net drejer det sig om en fælles udvikling af uddannelsesenheder til erhvervsuddannelse af unge samt en fælles uddannelse og efteruddannelse af undervisere. Fra 1988 til 1993 er 820 projekter blevet optaget i netværket af uddannelsespartnerskaber (jf. tabel). To af disse vedrørte medlemsstaterne Tyskland, Spanien, Italien og Danmark.

PETRA-programmet giver mange muligheder for initiativer inden for uddannelses- og informationsudveksling. Forskningsafdelingen under Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft e.V. i Frankfurt påbegyndte i 1991 et projekt med sigte på at frembringe et produkt i et samarbejde mellem flere tyske og udenlandske uddannelsesværksteder, omfattende informationsmøder og udveksling af undervisere og unge under uddannelse, der deltog i projektet. Målet for hele projektet var at lære de andre europæiske landes uddannelsessystemer at kende,

fremme samarbejdet mellem uddannelsessøgende i forskellige erhvervsuddannelser og opnå større forståelse for de andre landes kulturer.

Projekt "Recycling-maskine"

I det første projekt deltog de tyske virksomheder Carl Schenck AG i Darmstadt, Leica i Weilburg, VDO Adolf Schindling AG i Frankfurt og Babenhausen samt det spanske Instituto de Maquina Herramienta (IMH) i Elgoibar og det private uddannelsesinstitut En. A.I.P. i Bologna/Italien. Det vil sige, at Kooperationen ikke alene omfattede forskellige lande, men også forskellige institutioner. Mens det i Tyskland var virksomheder, der deltog, var det i Spanien en institution, der dækkede mange virksomheder, og i Italien en uafhængig erhvervsuddannelsesinstitution.

De tyske virksomheder satte elever på 2. og 3. uddannelsesår på projektet. På dette punkt i deres uddannelse råder de over de nødvendige grundlæggende kundskaber i deres fag, og de første fagkundskaber er allerede formidlet. Samtidig kunne man være sikker på, at eleverne var under uddannelse i hele projektets løbetid.

Til samarbejdet under uddannelsen skulle findes et egnet produkt. Uddannelseslederne i de tyske virksomheder blev som det første af projektlederen, hr. Calchera (Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft), sat til at udvikle ideer. Disse forslag blev præsenteret i september 1991 og diskute-



Uwe Lorenzen

Ansvarlig for
uddannelse og
efteruddannelse
hos VDO Adolf
Schindling AG,
Babenhausen

Europa-Kommissionens vigtigste instrument til fremme af erhvervsuddannelse i medlemsstaterne er uddannelsesprogrammerne. Blandt programmerne for erhvervsuddannelse har PETRA-programmet været det mest omfattende (1988-1994). En del af dette omfattende program udgjordes af det grænseoverskridende samarbejde mellem nyskabende projekter. I det følgende beretter uddannelsesleder civilingeniør Uwe Lorenzen om udviklingen af to projekter, som unge og deres undervisere har gennemført fra 1991 til 1994 på uddannelsesværksteder i Forbundsrepublikken Tyskland, Spanien, Italien og Danmark.



På et møde i Italien "lærte projektets partnere hinanden at kende. Samtidig fandt de indledende drøftelser sted om forløbet, med information om by, land og uddannelsessystemer. (...) En vis skepsis kunne dog mærkes for det tilfælde, at det duale system skulle implementeres i Italien."

Ved "(...) de første koordineringsmøder for alle elever og ansvarlige, der var med i projektet fra Tyskland, Italien og Spanien (...)" viste det sig imidlertid, at der var vanskeligheder med forståelsen.

ret for og imod, hvorefter man besluttede sig for **et recycling-system for elektroniske printkort.**

Nu skulle de udenlandske partnere vindes for dette projekt. Efter at også denne opgave var klar, mødtes man med de ansvarlige uddannelsesledere og undervisere i Bologna. Her lærte projektets partnere hinanden at kende. Samtidig fandt de indledende drøftelser sted om forløbet, med information om by, land og uddannelsessystemer. Under mødet præsenterede italienerne uddannelsen på deres institut meget praksisnært. Endvidere præsenteredes uddannelsessystemerne i Spanien og Tyskland på Bologna universitet. Et foredrag ved denne artikels forfatter om det duale system i Tyskland efterfulgtes af meget interesserede spørgsmål. En vis skepsis kunne dog mærkes for det tilfælde, at det duale system skulle implementeres i Italien.

Ved mødets afslutning vedtog deltagerne et groft udkast til en automat til genvinding af elektroniske komponenter fra printkort. Efter fastlæggelsen af anlæggets enkelte dele tog hver uddannelsesgruppe sin opgave med hjem, idet projektets realisering skulle planlægges sammen med de uddannelsessøgende.

På baggrund af denne aftale gik man i de forskellige uddannelsesværksteder i gang med planlægning, første konstruktionsforsøg og realiseringer af projektet. Uddannelsesafdelingen hos VDO i Babenhausen havde fået til opgave at udvikle delprojektet til adskillelse af de elektroniske komponenter fra printkortet. Der dukkede større vanskeligheder op hen ad vejen, end man i begyndelsen havde regnet med. Efter diverse overvejelser og forsøg blev det vedtaget, at afskæring var den eneste mulighed, der kunne komme på tale. Den første samordning mellem de tyske uddannelsesvirksomheder skete på et møde i Bildungswerk.

I maj og juni 1992 gennemførtes i Elgoibar de første koordineringsmøder for alle elever og ansvarlige, der var med i projektet fra Tyskland, Italien og Spanien. Den venlige modtagelse, som eleverne fik i de spanske værtsfamilier, gavnede det fortsatte samarbejde. Men der var vanskeligheder med forståelsen. Når de engelske sprogkundskaber ikke slog til under projektdiskussionerne eller hos værtsfamilierne, måtte kropssproget tages til hjælp. Som eleverne bagefter bemærkede, forstår de nu betydningen af et fælles sprog og ser på engelskundervisningen med andre øjne. Under det andet ophold deltog de tyske elever i uddannelsen på det spanske institut. De tog således mange nye indtryk af kulturen og uddannelsessystemet med sig fra Spanien. Efter hjemkomsten blev projektet effektivt bearbejdet af de motiverede elever, således at man i august 1992 i Italien kunne diskutere monteringen af hele projektet.

I den såkaldte PETRA-uge, som Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft organiserede i november 1992 som en europæisk projektuge, nåede man så til vejs ende: De mekaniske enkeltdele blev fremskaffet fra de involverede lande og monteret af alle elever og unge arbejdstagere hos VDO i Frankfurt (se evt. foto: **Recycling-system under monteringen**). Der var fortsat problemer, der skulle løses, indtil alt virkelig passede sammen. Blandt andet manglede den pneumatisk og elektronisk styring. Den blev i foråret 1993 leveret fra Italien og tilsluttet. Under stort bifald fra alle implicerede ansvarlige, undervisere og elever kunne hele anlægget derefter sættes i drift for første gang. Ar-

PETRA: Fordeling af udlandsophold og -projekter på medlemsstaterne

Medlemsstater	Aktion	Udlandsophold	ENTP-projekter	Ungdomsinitiativprojekter	Informations- og vejledningscentre
B		1015	56	106	3
DK		852	42	71	1
D		7430	96	151	10
GR		1134	57	96	1
E		4585	100	109	0
F		5723	89	129	4
IRL		552	51	83	2
I		5501	92	112	2
L		219	33	16	1
NL		1682	53	53	1
P		1232	59	73	2
UK		5506	92	130	1
Total UE		35431	820	1129	28

Kilde: Task Force for Menneskelige Ressourcer 1994



bejdet var så vellykket, at anlægget blev udstillet på messer, konferencer og i alle involverede virksomheder.

Projekt "Mobil vejrstation"

Under PETRA-ugen arrangerede Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft også en Europa dag. Nye partnere fra Nederlandene og Danmark stødte til. Sammen med dem skulle man planlægge og gennemføre det næste projekt. Inden for Europa-dagens rammer præsenterede de ansvarlige fra de pågældende virksomheder deres uddannelsessystemer og arbejdet på projektet for de tilstedeværende erhvervs-pædagoger, uddannelsesledere og repræsentanter fra andre uddannelsesinstitutioner.

Under medvirkning af Aalborg tekniske skole i Danmark indledtes i foråret 1993 arbejdet på det andet projekt, en vejrstation. Dette projekt blev ligeledes opdelt i flere afsnit:

- ❑ Uddannelsesværkstedet hos VDO Babenhausen overtog udviklingen af sensorerne med evalueringselektronikken.
- ❑ VDO Frankfurt udviklede grænsefladen mellem målesignalgiver og computer.
- ❑ EnAIP Bologna udarbejdede et meteor-modtageanlæg med evaluering af de modtagne data.
- ❑ IMH Elgoibar udviklede satellitantennens follow up-system, mens
- ❑ TS Aalborg overtog den grafiske fremstilling på PC.

Endelig konstruerede uddannelsesværkstedet hos firma Schenck, Darmstadt, et vindhjul til elproduktion for at kunne drive vejrstationen i terræn eller på skib, uafhængigt af energiforsyningen.

I forbindelse med dette projekt blev der ligeledes afholdt koordineringsmøder og foretaget informationsrejser til Danmark og de allerede kendte lande. Projektet forløb effektivt. Begyndelsesvanskelighederne, der som regel opstår ved et så kompleks anlæg, var allerede blevet eli-

mineret i det første projekt. Komponenterne fra de tyske virksomheder blev samlet af eleverne på frit terræn i Odenwald den 23. september 1994. Af-læsningen skete på en analog-indikator, som de selv havde udviklet.

Vurdering

Når man ser tilbage, var disse projekter, der gennemførtes som et led i PETRA-programmet, meget værdifulde for alle deltagerne. Denne enestående kombination af den praktiske gennemførelse af et stykke arbejde med udvekslingen af informationer om de forskellige uddannelsessystemer og kulturer bragte deltagerne, uddannelsesværkstederne og landene tættere på hinanden.

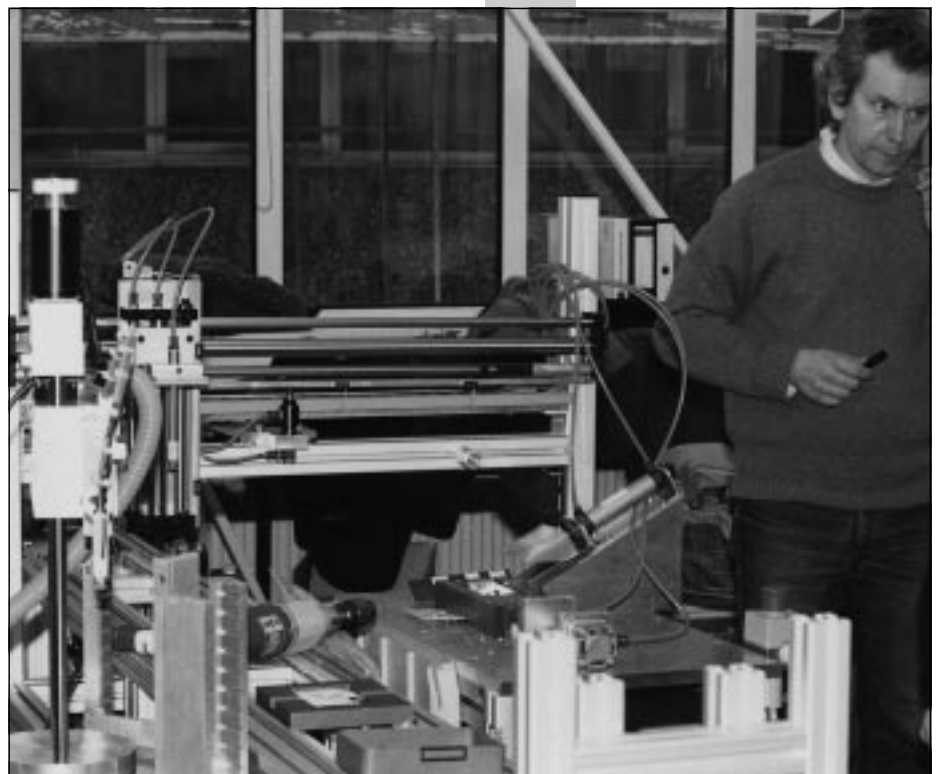
Denne generelle positive vurdering af projektarbejderne var ikke givet fra begyndelsen. Det var nemlig forskellige lande, der deltog i projekterne, med forskellige uddannelsessystemer. Der var også forskel på faciliteterne i de involverede institutioner og på den pædagogiske praksis. Men der var også fællesnævner, der bødede på disse forskelle: dels var det teknikken, dels opdelingen

Eleverne "forstår (...) betydningen af et fælles sprog og ser på engelsk-undervisningen med andre øjne."

"Denne enestående kombination af den praktiske gennemførelse af et stykke arbejde med udvekslingen af informationer om de forskellige uddannelsessystemer og kulturer bragte deltagerne, uddannelsesværkstederne og landene tættere på hinanden."

Denne generelle positive vurdering af projektarbejdet var ikke givet fra begyndelsen."

Recycling-system for elektroniske printkort





“I virksomhederne fremmes nøglekvalifikationer gennem forskellige projektarbejder.”

“Denne form for samarbejde og den herved vundne forståelse for andre kulturer bidrager til, at Europa vokser sammen.”

af projekterne i forskellige komponenter. Ved denne teknikorientering samt den kortfristede opgavefordeling kunne forskellene i de deltagende unges og unge voksnes kvalifikationsniveau overvindes.

Underviserne og de uddannelsessøgende fra de forskellige lande var meget motiverede og begejstrede. De bearbejdede og løste de delopgaver, som de havde fået overdraget, på egen hånd i deres respektive virksomheder. De mekaniske såvel som de elektroniske grænseflader blev afklaret under projektmøderne, der hovedsagelig tilrettelagdes af de involverede unge. På denne måde kunne alle vanskeligheder og problemer ryddes af vejen.

I virksomhederne fremmes nøglekvalifikationer gennem forskellige projekt-

arbejder. De her omtalte projekter krævede stor kreativitet af de unge og gavnede både den faglige, den metodiske og den sociale kompetence. Det regionale og overregionale teamarbejde må betegnes som meget vellykket.

Hos VDO i Babenhausen er vigtigheden af et fælles sprog i arbejdsverdenen forlængst erkendt. Alle uddannelsessøgende får tilbudt engelskundervisning i form af ekstrauddannelse. Dette var en fordel for eleverne under projektdiskussionerne med de udenlandske partnere.

De kulturelle og sociale programmer var til megen glæde for alle implicerede. Denne form for samarbejde og den herved vundne forståelse for andre kulturer bidrager til, at Europa vokser sammen.

Litteraturhenvisninger:

Calchera, F. (Udg.): Projektarbeit auf europäisch, Die Erfahrungen des Ariadne-Projekts, Frankfurt 1994 (udgivet af Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft)

Müller-Solger, H.: Europäische Förderprogramme für die Aus- und Weiterbildung. I: W. Schlaffke

(Udg.): Qualifizierter Nachwuchs für Europa, Köln, s. 70-81

Wiegand, U.: PETRA - Das war's. I: Der Arbeitgeber, 46. årg., 1994, D. 765/766



Binational uddannelse af udenlandske unge

Behovet for faglært arbejdskraft, der ikke kun råder over en velfunderet erhvervsuddannelse, men også behersker fremmedsprog, kender til andre landes arbejdsvaner og mentalitet og derfor kan agere inden for internationalt orienterede arbejdsområder, vil være stigende i de nærmeste år. For at tilgodese dette behov for solidt uddannet faglært arbejdskraft i fremtiden må samarbejdet mellem de nationale uddannelsessystemer forstærkes.

På denne baggrund har Institut der deutschen Wirtschaft Köln (IW) siden 1988 med støtte fra Forbundsministeriet for Arbejds- og Socialanliggender og Den Europæiske Socialfond gennemført binationale modelprojekter til erhvervsuddannelse af udenlandske unge.

Det første modelprojekt af denne art etableredes i 1988 for græske unge, efterfulgt i 1991 af et lignende program for unge spaniere, i 1993 for italienske og tyrkiske unge samt i 1994 af et tysk-portugisisk uddannelsesprogram. Mens det tysk-græske program efter modelprojektfasens afslutning i juni 1992 er overtaget af Bildungswerk der Hessischen Wirtschaft i Frankfurt, er det IW, der er ansvarligt for koordineringen og den videnskabelige ledsagelse af de andre binationale foranstaltninger.

Baggrund

Baggrunden for modelprojekterne er følgende:

1) Udviklingen af kvalifikationskravene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde understreger betydningen af en velfunderet erhvervsuddannelse til sikring af den enkeltes chancer for at opnå beskæftigelse og erhvervmæssige udvik-

lingsmuligheder. Arbejdspladser for ukvalificeret arbejdskraft bliver der færre og færre af.

2) De hidtil næsten helt og holdent nationale arbejdsmarkeder i Europa viser en tendens til at vokse sammen til ét stort EF-arbejdsmarked.

3) Som følge af markedernes tiltagende internationalisering og globalisering forandres kravene til de faglærtes kvalifikationer, både hvad angår omfang og art.

4) Udenlandske unge, der bor i Forbundsrepublikken Tyskland, er tydeligt underrepræsenterede i det tyske erhvervsuddannelsessystem. Mens over 70% af de tyske unge gennemgår en erhvervsuddannelse, udgør andelen af udenlandske unge for tiden kun ca. 40%.

5) En særlig styrke, som udenlandske unge har, er at de som regel er tosprogede. Såfremt det lykkes at integrere denne kompetence i erhvervsuddannelsen og fremme den i relation til faget, vil de få yderligere chancer på arbejdsmarkedet.

6) Sidst, men ikke mindst spiller forsøget på gennem et specifikt kvalificeringsindhold at sikre en af den enkelte tilstræbt erhvervmæssig mobilitet mellem nationer i sig selv en væsentlig rolle.

Konception

Udgangspunkt for etableringen af modelprojekterne var en undersøgelse, som IW havde foretaget i 1986 sammen med et græsk partnerinstitut (IOBE, Athen) på vegne af Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse (CEDEFOP) (jf. Holl, Uwe/Lenske, Werner/Hassid,



Werner Lenke

Leder af afdelingen for kvalifikationsforskning og projektgruppen "Binationale

uddannelsesforanstaltninger" i Institut der deutschen Wirtschaft Köln

Siden 1988 har Institut der deutschen Wirtschaft Köln (IW) gennemført binationale modelprojekter til erhvervsuddannelse af udenlandske unge. Baggrunden for disse projekter er dels den ringe deltagelse af udenlandske unge i erhvervsuddannelse i Tyskland, dels udviklingen af kvalifikationskravene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde. Som følge af disse udviklinger og tendensen til en yderligere internationalisering og globalisering af markederne opstår der et stigende behov for faglært arbejdskraft, som ikke kun råder over en velfunderet erhvervsuddannelse, men også har et erhvervsrelateret kendskab til fremmedsprog samt til arbejdsmiljø og mentalitet i andre lande.



Udgangspunkt for modelprojekterne var en undersøgelse foretaget på vegne af CEDEFOP.

“En af de mest krævende opgaver i begyndelsen af hvert modelprojekt var udvælgelsen af, hvilke uddannelsesfag (projekt-fag), der kunne komme på tale.”

I forbindelse med udvælgelsesproceduren er man gået ud fra “(...) beskæftigelsesprofiler inden for områder, som der ifølge foretagne sonderinger var fremtid i.”

“Resultatet (...) var “binationale kvalifikationsprofiler” (...). Derefter “(...) blev det bestemt, hvilke (uddannelses)fag i landenes uddannelsessystemer der svarede bedst til de “binationale kvalifikationsprofiler” (...)

Joseph/Kioulafas, Kyriakos: Berufsbildung der zweiten Generation griechischer Wanderarbeitnehmer in der Bundesrepublik Deutschland - Griechenland. Berlin 1987). På basis af en analyse af græske migranternes uddannelsessituation og kvalifikationsprofiler i Tyskland samt den erhvervmæssige integrationsproces af remigranter i Grækenland påvistes nødvendigheden af at etablere uddannelsesstilbud, der tager højde for udviklingen på arbejdsmarkedet i to EU-medlemsstater og vandrende arbejdstageres uddannelsesmotivationer og kvalifikationsbehov.

Det konceptionelle grundlag for sådanne uddannelsesforanstaltninger defineredes som følger:

1) Til støtte for arbejdstageres erhvervmæssige mobilitet mellem de to EU-stater Grækenland og Tyskland, og for at gøre migrationen til en kalkulerbar risiko for den enkelte, skal der etableres tilbud til erhvervmæssig kvalificering, der på en gang forbereder på de erhvervmæssige krav i begge stater.

2) Ved udvælgelsen af tilsvarende tilbud til binational erhvervmæssig kvalificering er det nødvendigt at tage hensyn til de økonomiske udviklinger og behovet for faglært arbejdskraft på mellemlang sigt i begge lande.

3) For at sikre beskæftigelsesmulighederne på længere sigt skal der ved udformningen af de binationale erhvervsuddannelsesstilbud tages højde for de generelle tendenser i begge lande for så vidt angår udviklingen af kvalifikationsbehov og kvalifikationskrav.

4) Kvalificeringsforanstaltningerne skal derfor lægges inden for erhvervs- eller beskæftigelsesområder, der i begge lande ikke kun i dag, men også i fremtiden vil udvise et stigende behov for faglært arbejdskraft. Til den konkrete udvælgelse af uddannelsesforanstaltninger kræves med andre ord en række tilbud inden for henholdsvis fag og beskæftigelser, der dels på grund af de økonomiske og teknologiske udviklinger i begge lande vil blive efterspurgt med stigende tendens, dels for så vidt angår kvalifikationsprofilen er mere eller mindre ens i landene.

En af de mest krævende opgaver i begyndelsen af hvert modelprojekt var udvælgelsen af, hvilke uddannelsesfag (projekt-fag), der kunne komme på tale.

Da erhvervsuddannelsessystemerne helt klart afviger fra hinanden i de pågældende lande, hvorfor selv fag med samme betegnelse kan være yderst forskellige, indholdsmæssigt set, er man i forbindelse med udvælgelsesproceduren for “projekt-fagene” i første omgang gået ud fra henholdsvis erhvervsområder og “typiske” beskæftigelsesprofiler inden for områder, som der ifølge foretagne sonderinger var fremtid i. Resultatet af denne fremgangsmåde var “binationale kvalifikationsprofiler”, der genspejlede de fælles krav til faglært arbejdskraft i begge lande inden for de pågældende erhvervsområder/job. I næste fase blev det bestemt, hvilke (uddannelses)fag i landenes uddannelsessystemer der svarede bedst til de “binationale kvalifikationsprofiler” på en sådan måde, at størstedelen af de for begge lande gældende karakteristika var repræsenterede. Listen over “europæiske fag” blev hver gang defineret i nært samarbejde med de kompetente nationale arbejdsforvaltninger og arbejdsministerier.

For alle binationale uddannelsesforanstaltningers vedkommende pegede udvælgelsesproceduren for projektfagene i sidste ende på tre store, overordnede erhvervsområder:

- 1) Handels- og kontor-fag
- 2) Metaltekniske fag
- 3) Elektrotekniske fag

Ifølge alle ved udvælgelsesproceduren implicerede eksperternes vurdering ses inden for disse områder de største fremtidschancer for vækst og beskæftigelse samt et stigende behov for binationalt kvalificeret faglært arbejdskraft i de lande, der her er tale om.

Forløb

Udvælgelsen af mulige uddannelsesfag er en nødvendig, men ingenlunde tilstrækkelig forudsætning for at nå målet, som er en *binational uddannelse* indebærende en *forbedring af deltagernes chancer på*



arbejdsmarkedet i begge lande. En specifik opgavestilling for modelprojekterne går ud på, at eleverne under uddannelsen i Tyskland samtidig forberedes til *konkrete erhvervsmæssige krav i det pågældende partnerland.*

På denne baggrund er følgende rammebetingelser, der i henhold til CEDEFOP-studiens resultater var en nødvendig forudsætning, blevet realiseret:

Uddannelse i det duale system

Grundlaget for projektuddannelserne er en uddannelse af de unge i det tyske duale system. Derved skal den første målsætning nås, som går ud på at forbedre beskæftigelsesmulighederne i Tyskland.

Ekstraundervisning

Sideløbende med uddannelsen i et anerkendt uddannelsesfag i Tyskland modtager de unge erhvervsrelevant fagundervisning på deres modersmål ("ekstraundervisning"). Ved dette tilbud om ekstraundervisning skal opnås, at der tages højde for de faglige kvalifikationskrav i begge lande under erhvervsuddannelsen i Tyskland. Herudover indrages og fremmes de unges specifikke tosprogede kompetence aktivt i uddannelsen. Ekstraundervisningen finder sted tre timer om ugen under hele uddannelsesperioden, dvs. i tre til fire år, alt efter uddannelsesfag. Den indholdsmæssige udformning af ekstraundervisningen ledsages af binationale ekspertgrupper, omfattende erfarne erhvervsuddannelsesfolk/praktikere fra de pågældende lande.

Virksomhedspraktik

Foruden ekstraundervisningen gennemføres et praktikophold af flere ugers varighed på en virksomhed i de pågældende partnerlande. Den primære målsætning for disse praktikophold er at udvide den i ekstraundervisningen formidlede teoretiske viden og så vidt muligt give de unge et realistisk indblik i fagets krav og vilkår i partnerlandene. En anden (ekstra) funktion ved praktikopholdene er at støtte den binationale informationsudveksling om

forskelle og ligheder i erhvervsuddannelsen samt om erhvervsprofiler, krav, arbejdsorganisation, be skæftigelsesstrukturer m.v. mellem Tyskland og partnerlandene.

Certificering

For at gøre de under uddannelsen i projekterne opnåede specifikke (binationale) kvalifikationer brugbare for de unges senere adgang til arbejdsmarkedet, udvikles der af de i Tyskland og i de pågældende partnerlande implicerede institutioner certificeringsprocedurer, der dokumenterer de unges erhvervede fagkundskaber. Det er i denne forbindelse ikke aspekterne ved en gensidig politisk anerkendelse af uddannelsesbeviser mellem de implicerede stater, men først og fremmest en klar og forståelig dokumentation for de af de unge erhvervede grundlæggende og ekstra kundskaber samt beskrivelsen af mulige erhvervsmæssige arbejdsområder, der står i forgrunden.

Erfaringer

Siden 1988 har alt i alt ca. 800 unge besluttet sig for dette uddannelsesstilbud (**se fig.**). Ca. en fjerdedel har indtil dato gennemført uddannelserne med succes, og 92% af dimittenderne er gået over i erhvervsarbejde i Tyskland.

Fra 243 deltagere foreligger der nu rundspørgeresultater vedrørende deres erfaringer med modelforanstaltningerne.

I forbindelse med motiverne til at deltage i projektet står en vurdering af, at de ekstra uddannelsesstilbud vil kunne berige erhvervsuddannelsen ("videreuddannelse"), i forgrunden (94% af deltagere). Lige så mange deltagere opfatter projektet som et godt grundlag for senere engang at kunne arbejde i deres såkaldte hjemland. Ikke mindre end 87% tror, at de gennem projektet vil få bedre beskæftigelsesmuligheder i deres oprindelsesland, og godt og vel hver anden (53%) ser på basis af de erhvervede ekstrakvalifikationer også bedre chancer for sig selv på arbejdsmarkedet i Forbundsrepublikken Tyskland samt større erhvervsmæssige karrieremuligheder på længere sigt (55%).

"Udvælgelsen af mulige uddannelsesfag er (...) ingenlunde tilstrækkelig forudsætning for at nå målet, som er en binational uddannelse indebærende en forbedring af deltagernes chancer på arbejdsmarkedet i begge lande."

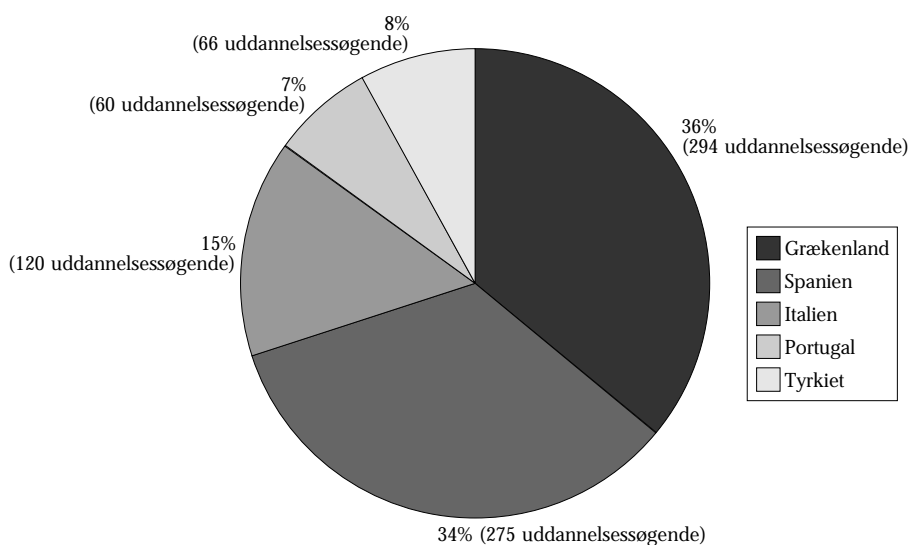
"For at gøre de (...) opnåede specifikke (binationale) kvalifikationer brugbare for de unges senere adgang til arbejdsmarkedet, udvikles der af de (...) i de pågældende partnerlande implicerede institutioner certificeringsprocedurer, (...)"

94% af deltagerne "(...) opfatter projektet som et godt grundlag for senere engang at kunne arbejde i deres såkaldte hjemland."

"Praktikopholdene i virksomheder i oprindelseslandene har bidraget til at konkretisere de unges forestillinger om erhvervs- og arbejdsverdenen i deres hjemlande."



Deltagere i binationale projekter (i alt 815)



tikopholdet. Det er interessant, at 70% af de uddannelsessøgende oplyser, at praktikerfaringerne havde været vigtige og nyttige for det fortsatte uddannelsesforløb i Forbundsrepublikken Tyskland. Åbenbart har uddannelsesafsnittet i de involverede lande øget de unges motivation til uddannelse yderligere, sådan at forstå, at deres individuelle fremtidsplaner falder mere og mere sammen med de uddannelsesmål, der skal nås. Ikke mindre end 60% kunne nemlig i princippet godt tænke sig at arbejde i deres oprindelsesland på et senere tidspunkt, hver femte har oven i købet konkrete hensigter i denne retning, og kun 2% af deltagerne udelukker et sådant skridt for deres eget vedkommende.

For en del af de tyske virksomheder, der siden 1988 har deltaget i de binationale modelprojekter, har muligheden for at kunne uddanne unge på to sprog været en vigtig grund til at støtte disse programmer. Navnlig de virksomheder, der har forretningsforbindelser til firmaer i de pågældende partnerlande eller planlægger noget sådant, eller har datterselskaber i landene, ser et stigende behov for tosproget kvalificeret arbejdskraft og hilser derfor sådanne uddannelsesinitiativer velkommen.

Den overvejende del af de deltagende tyske oplæringsvirksomheder udtaler, at faglært arbejdskraft med ekstra kvalifikationer af denne art vil få voksende betydning i fremtiden, og går i øvrigt ind for, at lignende uddannelsesforanstaltninger også tilbydes tyske unge.

Godt og vel hver tredje virksomhed ser på grund af udviklingen af EF's indre marked et stigende behov for faglært arbejdskraft, der råder over kundskaber inden for erhvervsspecifikke arbejdsområder og arbejdsprocesser i andre EU-stater samt har et erhvervsrelateret kendskab til fremmedsprog. Hver femte virksomhed har til hensigt i fremtiden at beskæftige deltagere i modelprojekterne inden for områder, hvor der er rimelig og særlig brug for de erhvervede ekstra kundskaber.

“For en del af de tyske virksomheder, (...) har muligheden for at kunne uddanne unge på to sprog været en vigtig grund til at støtte disse programmer.”

“Godt og vel hver tredje virksomhed ser på grund af udviklingen af EF's indre marked et stigende behov for faglært arbejdskraft, der råder over kundskaber inden for erhvervsspecifikke arbejdsområder og arbejdsprocesser i andre EU-stater samt har et erhvervsrelateret kendskab til fremmedsprog.”

Det er interessant, at ca. hver syvende af de unge (14%) har deltaget i projektet på grund af uddannelsesvirksomhedens udtrykkelige ønske, og at 8% principielt ville have givet afkald på en erhvervsuddannelse, hvis de specifikke tilbud ikke havde eksisteret.

På spørgsmålet, om de på grund af deres egne erfaringer ville anbefale andre unge at deltage i sådanne uddannelsesforanstaltninger, svarede 96% med et uindskrænket "ja", mens 95% i dag, hvis de skulle vælge endnu en gang, ville deltage i projektet igen.

Praktikopholdene i virksomheder i oprindelseslandene har bidraget til at konkretisere de unges forestillinger om erhvervs- og arbejdsverdenen i deres hjemlande. Disse forestillinger havde hidtil - om i det hele taget - kun eksisteret på baggrund af ferieophold. F.eks. udtaler en fjerdedel af de uddannelsessøgende, at deres forestillinger om arbejdsverdenen i deres hjemlande har ændret sig meget eller særdeles meget, 61% beretter om "delvise" eller "små" ændringer, og kun hver syvende (14,6%) er ikke kommet frem til nye erkendelser under prak-



Europæiske kommuners interaktive netværk om etniske mindretalsproblemer

Det Europæiske Center for Arbejde og Samfund (ECWS) i Maastricht (Nederlandene) påbegyndte i 1990 opbygningen af ELAINE-nettet, der siden den 1. januar 1993 har fået tilskud fra Europa-Kommis-sionens Generaldirektorat V. Nettet har i den forløbne tid udviklet sig til et fagligt kompetent net vedrørende etniske mindretalsspørgsmål på lokalt (by)plan¹. ELAINE omfatter primært lokale foranstaltninger, da det er på dette niveau, at de etniske mindretals behov viser sig. Følgelig ligger de kommunale myndigheder i spidsen, når der skal findes nyskabende løsninger på de etniske mindretals marginaliseringsproblemer.

Da ECWS er et anerkendt kommunalpolitisk orienteret forskningscenter med omfattende erfaringer inden for erhvervsuddannelse, arbejde med interaktive net, projektvurdering og -kontrol, multikulturelle aktiviteter og gennemførelse af ændringer på alle områder, er det i stand til at forsyne ELAINE-nettet med den ekspertise, som de tilsluttede kommunale instanser har brug for at kunne sammenholde etniske mindretalsproblemer på trods af forskellig historisk, politisk, social eller kulturel baggrund.

Det er en af hovedtankerne med nettet, at kommuner skal lære af hinandens erfaringer. Processen lettes ved at det kommunale personale får praktiske muligheder for at drøfte fælles problemer, udveksle synspunkter og berette om, hvorledes problemerne løses rundt omkring i medlemsstaterne. Nettets hurtige udvikling til at omfatte over 25 aktivt deltagende større byer viser klart, at disses forvaltninger erkender fordelene ved udveksling af praktiske erfaringer på det multikulturelle område. Nettets succes hviler på den stedse stigende kvalitet af formel

og uformel udveksling mellem byerne og på de gjorde fremskridt med hensyn til gensidig udnyttelse af parternes erfaringer og viden. Udvekslingens øgede kvalitet siger meget om ELAINE's værdi.

Nettets arbejdsstruktur består af koordineringsgruppen, medlemskommunerne og styringsgruppen. ELAINE's koordineringsgruppe (der befinder sig hos ECWS i Holland) står for koordinering, planlægning og organisation af nettets program. Den virker som bindeled mellem kommunerne og benytter ekspertisen fra kommunerne og fra supplerende forskningsarbejde til at supplere informationsudvekslingen. Medlemskommunernes væsentligste rolle er at levere oplysninger om den faglige viden, som de selv har indhøstet gennem projekter og erfaringer. Udvekslingen af ekspertise sker gennem ELAINE's aktiviteter og tjenesteydelser (diskussioner om bestemte emner, undersøgelsesarbejde, ELAINE's faxnyheder (Newsfax), informationscentral (Infobank), mødedeltagelse samt repræsentation af nettet på eksterne konferencer). Styringsgruppen udgøres af kontaktpersoner (hovedsagelig fra ELAINE's medlemskommuner), der løbende forsyner koordineringsgruppen med råd og støtte.

Erfaringen viser, at det ikke er nok at udsende dokumenter, der blot sammenligner kommunernes problemer og løsningsmetoder. Informationerne skal være af praktisk værdi for medlemskommunerne uanset disses størrelse, beliggenhed eller historiske baggrund, og de skal være udformet under hensyntagen til kommunernes særlige behov. De kan enten gives i form af forslag, aktiv deltagelse i arbejds møder med projektbesøg eller arbejdsgrupperapporter. Alle



Maria José Freitas

har været forsker i European Centre for Work and Society (ECWS) siden 1993. I øjeblikket har hun

især ansvaret for koordineringen af ELAINE-netværket (European Local Authority Interactive Network on Ethnic Minority Policies).

ELAINE er et program, som gennemføres af ECWS med støtte fra Europa-Kommis-sionen og har til formål at fremme samarbejde og gensidig udveksling af know-how mellem de ansatte ved lokale myndigheder i europæiske byer, som beskæftiger sig med spørgsmål vedrørende etniske mindretal. Blandt disse spørgsmål er (erhvervs)uddannelse for etniske mindretal og de lokale myndigheders rolle i denne forbindelse. Der gives eksempler på lokale initiativer, og selv om erfaringerne fra en by ikke som helhed kan overføres til en anden, har ELAINE skabt et vellykket forum med mulighed for at sammenligne lokale initiativer og udveksle fagkundskab på europæisk plan.

1) "Etnisk mindretal" er ELAINE's arbejdsbetegnelse på personer af anden etnisk oprindelse end det hjemmehørende befolkningsflertal. Da ELAINE benytter flere sprog, kan betegnelsen variere efter lokal sproglig praksis.



“I tidens løb har ELAINE’s medlemskommuner opøvet evnen til at udlede fælles træk, der kan være nyttige i forbindelse med deres egen udvikling af nye former for metoder og praksis.”

disse former for information er lige vigtige bestanddele af medlemskommunernes tilegnelsesproces.

Selv om de forskellige metoder ikke umiddelbart kan overføres til en anden by eller et andet land uden hensyntagen til de varierende forhold, der hersker på stedet, er det vigtigt at være opmærksom på, at de videregivne ideer og henvisninger efter lang tids intensiv udveksling måske vil give sig udtryk i mere tidssvarende foranstaltninger og politik. I tidens løb har ELAINE’s medlemskommuner opøvet evnen til at udlede fælles træk, der kan være nyttige i forbindelse med deres egen udvikling af nye former for metoder og praksis. De kommuner, der har været tilsluttet ELAINE siden 1990, har konstant gjort fremskridt på dette punkt.

På grundlag af en gentagelsespræget proces mellem de implicerede parter foregår den i projektets hovedprincip forankrede evaluering ved tilbagemeldinger fra kommuner, styringsudvalg og Europa-Kommissionens GDV. Et enkelt eksempel herpå er, at der under ELAINE-konferencer kan afholdes arbejdsgruppemøder om specielle emner, fordi nogle kommuner ønsker yderligere tilbunds-gående drøftelse af bestemte (under)emner. Det er interessant at lægge mærke til, at kommunernes anmodninger i tidens løb er blevet mere detaljerede og spidsfindige. Det må betragtes som et fremskridt og falder helt i tråd med ELAINE’s dynamiske tilegnelsesproces.

Erhvervsuddannelse

I vore dages samfund bør erhvervsuddannelsernes betydning ikke undervurderes, da de ikke længere udelukkende benyttes som reaktion på forandringer (reaktiv rolle), men også til at styre forandringerne og til at overvåge disses forløb samt til at forberede publikum til efterfølgende eller livslang uddannelse (proaktiv rolle)³. Arbejdsmarkedet karakteriseres nu af en hurtigt skiftende nøglekvalifikationsorienteret arbejdskraft, der uanset niveau skal være i besiddelse af kvalifikationer som fleksibilitet, alsidighed og social kompetence.

For etniske mindretal er erhvervsuddannelse særlig vigtig, fordi deres stilling i samfundet og deres trivsel i høj grad afhænger af deres muligheder for at finde varigt arbejde. Herudover forbedrer erhvervsuddannelsen kendskabet til opholdslandets sprog og fremmer kontakten med omgivelserne.

Erhvervsuddannelse for etniske mindretal skal også omfatte kursus for unge og kvinder. Adgang til og deltagelse i erhvervsuddannelse er to specielle hindringer, som hyppigt skyldes utilstrækkelige uddannelsesmuligheder, mangelfulde oplysninger og de etniske mindretals manglende sprogkundskaber. Svigtende støtte fra familiemedlemmer er også en medvirkende faktor.

I det følgende skal vi se lidt på nogle erfaringer, der er indhøstet i forskellige medlemsstater i forbindelse med lokale (erhvervs)uddannelsesforanstaltninger for etniske mindretal på basis af ELAINE-nettets muligheder.

Uddannelsesforanstaltninger i Antwerpen (B)

Antwerpen tillægger det ganske særlig betydning at forbedre kommunikationen i skoler med mange indvandrerbørn som følge af mangelen på kommunikation mellem skoleledelse og lærerpersonale på den ene side og etniske mindretalsbørn og disses forældre på den anden side. Vanskelighederne skyldes ikke kun sproglige forskelle, men også de vidt forskellige erfaringer, som elever og forældre har

3) CLEO-projektet (Cases in Learning oriented) Organisation, ECWS, 1992.

Pragmatisk metodedrøftelse i ELAINE-nettet viser, at

- der er større sandsynlighed for at konstatere ligheder i kommuner, som står over for de samme problemer, end i kommuner, der ligger i det samme land.
- Som oftest er det lokale græsrodsinitiativer, der stimulerer udviklingen hen imod etniske mindretals integration².
- Med henblik på udvikling af en selvstændig model for kommunal metode og praksis er det nyttigt at udlede fælles træk fra forskellige kommuners modeller.
- Kommunale myndigheder bliver initiativtagere på områder, hvor der ikke findes nogen national politik.

2) Ved integration forstås gensidig tilpasning mellem samfundets medlemmer.



gjort med skoleordninger. Der ansættes derfor "interkulturelt" personale, som skal danne bindeled mellem forældre, lærerpersonale og elever for derved at forbedre situationen for elever, der tilhører de etniske mindretal. Et andet forsøg på at slå bro over kommunikationskløften er afholdelse af særlig sprogkursus for indvandrede mødre med utilstrækkeligt kendskab til det lokale sprog. De manglende sprogkundskaber hindrer mødrene i at følge og støtte deres børn under skolegangen. Moderens manglende evne til at klare sig i en given situation betragtes som negativ for barnet.

Foranstaltninger for unge, der tilhører de etniske mindretal, omfatter tillige hjælp til at finde arbejde og til at motivere deltids elever. Arbejdsløse unge, der får deltidsundervisning, har brug for særlig hjælp, som kan motivere dem til at gå ud på arbejdsmarkedet. Behovet herfor øges yderligere af, at erhvervslivet ikke er særligt interesseret i at beskæftige deltids elever, og da slet ikke fra de etniske mindretal. Der ydes speciel social og psykologisk støtte til unge indvandrere for således at hjælpe dem situationer med demotiverende virkning.

Den private sektor i Antwerpen tilbyder også uddannelser for indvandrerungdom i form af et samarbejde mellem private arrangører under betegnelsen "Vitamin W", der oprindeligt oprettedes for at hjælpe dårligt uddannede, langtidsledige, flygtninge, indvandrere og andre, der havde svært ved at finde arbejde. Deltidsuddannelsessøgende indvandrerungdom inddrages i kommunale projekter, der kan give dem praktisk arbejds erfaring, bl.a. ved ombygning af en gammel skolebygning til forsamlingshus og ombygning af en tidligere badeanstalt til møde- og fritidscenter. Deltagelse i disse projekter giver de unge en erfaring, der kommer dem til gavn, når de skal søge lignende beskæftigelse.

Uddannelsesordninger i Den Haag (NL)

Den Haag kommune retter i øjeblikket sine bestræbelser mod en forbedring af den grundlæggende voksenundervisnings kvalitet og resultater. Planen omfatter intensivering og centralisering af undervis-

ningen i hele byen. Derved reduceres undervisningens frivillige karakter selvfølgelig, og deltagere, der af sociale grunde påbegyndte grundlæggende voksenundervisning, risikerer nu at blive udelukket derfra. Kommunen derfor særlig vægt på sprogundervisning for etniske mindretal og for særlige dele af denne målgruppe.

I år oprettedes der et ikke-intensivt (2 - 5 ugentlige timer), fleksibelt (flere steder) og midlertidigt (maks. 1 år) forberedelseskursus for udlændinge med ringe eller slet ingen uddannelse. Formålet hermed er at give deltagerne forudsætninger for overflytning til mere intensiv undervisning i nederlandsk som fremmedsprog. Målgruppen består af personer, for hvilke springet til normal voksenundervisning stadig er for stort, og folk som endnu ikke ved, om grundlæggende voksenundervisning er den form for undervisning, der er bedst egnet for dem. Potentielle deltagere får på forberedelsesholdet en introduktion til voksenundervisning og får her lejlighed til under pædagogisk tilsyn at redegøre for deres uddannelsesbehov og evner. Forberedelsesholdet tjener altså som en slags udvidet optagelsesprøve. Viser det sig, at grundlæggende voksenundervisning ikke er den mest velegnede undervisningsform, kan eleven overflyttes til anden undervisning.

En anden opgave for forberedelsesholdet er imødekommelse af ønsker fra forskellige institutioner (f.eks. skoler for grundlæggende voksenundervisning, kulturhuse, moskeer) om at få afholdt grundlæggende voksenundervisning i deres egne lokaler. Kvindehold kommer i første række. Almindelig grundlæggende voksenundervisning er dog ikke altid lige nem at gennemføre uden for de egentlige voksenundervisningsinstitutioner. Det er også vanskeligt at sammensætte homogene hold og at samle tilstrækkeligt mange deltagere til at danne et hold. Hertil kommer visse organisationers ønske om at få gjort et grundlæggende voksenuddannelseskursus mere tiltrækkende for bestemte målgrupper.

Forberedelsesgrupperne befinder sig stadig i en forsøgsfase. Man er ved at indgå aftaler med *modtagerorganisationer* om kursusvarigheden, overførsel til almindelig grundlæggende voksenundervisning og eventuelle former for kulturelt arbejde,

"Antwerpen tillægger det ganske særlig betydning at forbedre kommunikationen i skoler med mange indvandrerbørn som følge af mangelen på kommunikation mellem skoleledelse og lærerpersonale på den ene side og etniske mindretalsbørn og disses forældre på den anden side."

"Den private sektor i Antwerpen tilbyder også uddannelser for indvandrerungdom i form af et samarbejde mellem private arrangører under betegnelsen "Vitamin W", der oprindeligt oprettedes for at hjælpe dårligt uddannede, langtidsledige, flygtninge, indvandrere og andre, der havde svært ved at finde arbejde."

"Kommunen (Den Haag) lægger derfor særlig vægt på sprogundervisning for etniske mindretal og for særlige dele af denne målgruppe."



“I 1995 vil man i Den Haag forsøgsvis give grundlæggende voksenundervisning på skoler, der normalt er lukket om lørdagen (...)”

“En særlig introduktionsaktion skal inddrage udenlandske kvinder og mødre i grundlæggende voksenundervisning.”

børnepasning og elevantal. Den nuværende finansiering giver mulighed for afholdelse af 12 hold à 5 ugentlige timer, og elever der ønsker at fortsætte med almindelig grundlæggende voksenundervisning får forrang.

I 1995 vil man i Den Haag forsøgsvis give grundlæggende voksenundervisning på skoler, der normalt er lukket om lørdagen, som ofte er den eneste dag, hvor voksne med beskæftigelse kan deltage i undervisningen. Etniske mindretal, der på deres arbejdsplads har deltaget i kursus i nederlandsk, vil således om lørdagen kunne forberede sig til en prøve (NT 2) i nederlandsk for udlændinge.

I øjeblikket er skolerne ikke særligt villige til at give undervisning om lørdagen som følge af de ekstra udgifter, det medfører at åbne skolerne og at betale lærerpersonalets overtimer. Det omtalte projekt skulle give mulighed for at finde ud af, om lørdagsåbning af skolerne vil opfylde et reelt behov. Til at begynde med vil man gøre et forsøg med to hold. Hvis forsøget falder heldigt ud, vil lørdagsundervisning komme til at indgå i skolerne normale program.

Etniske mindretals kvinder udgør en særlig målgruppe i Den Haag, og kommunen finansierer en organisation ved navn *Ontmoeting met Buitenlandse Vrouwen* (Møde med udenlandske kvinder), der giver isolerede udenlandske kvinder undervisning i hjemmet. Organisationens målgruppe er ude af stand til frit at deltage i undervisning eller gøre brug af andre muligheder. Man håber, at disse kvinder efter en række lektioner i hjemmene vil få mulighed for at fortsætte i grundlæggende undervisning på et hold.

En særlig introduktionsaktion skal inddrage udenlandske kvinder og mødre i grundlæggende voksenundervisning. Fra 1. januar 1993 har en projektmedarbejder opsøgt isolerede udenlandske kvinder og mødre for at tilrettelægge møder om gennemførelse af holdundervisning i samarbejde med skoler, der giver grundlæggende voksenundervisning. Det er en vanskelig opgave, da det rent faktisk er meget svært at komme i kontakt med disse kvinder. Det er ofte nødvendigt at opsøge kvinderne i hjemmene, og omfattende rådgivning er også tit påkrævet, da

oplysningsmaterialet om projektet ikke altid forstås. De skoler, der giver grundlæggende voksenundervisning, kunne varetage en vigtig rolle som mellemed, men mangler tit muligheder for at tale med mødre. Mangelen på egnede klasselokaler til gruppetimer volder også vanskeligheder.

Udenlandske kvinders overgang fra hjemmetimer til holdtimer på en skole er noget af en opgave. Målgruppen skal tit have ekstra rådgivning og opmærksomhed, og det kan skolerne ikke give. Følgelig er der mange udenlandske kvinder, der holder op med at deltage i undervisningen. Særlige bevillinger har for nylig gjort det muligt at gøre en indsats for at forbedre overflytningsprocenten. Voksenundervisningsinstitutionerne har nu indgået en aftale med indvandrerorganisationen, hvori opgaver og pligter i forbindelse med overgangen fra hjemmeundervisning til holdundervisning er fastlagt. Der er udarbejdet et særligt registreringssystem for målgruppen, og institutionerne kan henvende sig til organisationen, hvis der er fare for, at nyttilkomne elever vil holde op med at deltage i undervisningen.

En gruppe, som ofte bliver glemt, er de etniske mindretals ældre, der har svært ved at blive gamle i et fremmed land, hvor de kun har meget begrænset kontakt med omverdenen og ikke kender meget hverken til deres rettigheder eller til forhåndenværende plejemuligheder⁴. For ældre af udenlandsk oprindelse oprettede Den Haag i 1993 studiekredse, som ikke blot bidrager til at holde de gamle uden for plejesystemet så længe som muligt, men også giver dem en tydeligere fornemmelse af at tilhøre samfundet. Studiekredsens metodik går ud på, at de ældre selv skal engagere sig i arbejdet og udvikle sig; det kan rettes mod alle uddannelsesniveauer (primært gennem universitetet). I princippet er en studiekreds en gruppe ældre (der almindeligvis ikke længere arbejder), som sammen beskæftiger sig med et emne af fælles interesse. I denne proces gøres deres brug af deltagernes viden og erfaring, og undervisningsaspektet er lige så vigtigt som den menneskelige kontakt. Det er interessant at konstatere, at der er stor interesse for studiekredse for etniske mindretals gamle, idet der findes ikke mindre end tretten studiekredse, hver med

4) Beretning fra ELAINE's arbejdsgruppemøde den 26.-28. maj 1994 om kommunale foranstaltninger for ældre medlemmer af etniske mindretal.



ti til femten deltagere, og det ser ud til, at der yderligere vil blive dannet femten hold. Alle holdlederne kommer fra målgruppen selv.

ELAINE's workshop i Mannheim (D) om erhvervsuddannelse

Kommunernes rolle og deltagelse i erhvervsuddannelserne er voksende. Det viser eksemplerne på de igangværende aktiviteter i ELAINE's medlemsbyer og de foranstaltninger, der blev berettet om på ELAINE's workshop om erhvervsuddannelse for etniske mindretal i Mannheim i december 1992. Deltagerne besøgte nogle lokale projekter, herunder en skole med særklasser for etniske mindretal og et rådgivningskontor, der bistår vanskeligt stillede med at klare overgangen fra skole til erhvervsarbejde. Kombinationen af undervisning i et klasseværelse og praktisk arbejds erfaring er en fast bestanddel af det tyske duale erhvervsuddannelses-system.

Adskillige interessante uddannelser⁵ for etniske mindretal var allerede i gang på tidspunktet for Mannheim-mødet, og under drøftelserne bemærkedes det, at udviklingen går i retning af mere decentraliserede metoder inden for erhvervsuddannelserne (som følge af de snævrere bånd mellem de lokale og regionale arbejdsmarkeder), hvilket giver de kommunale myndigheder mulighed for at tage initiativ og udvikle forskellige former for samarbejde på dette felt.

De tyske forsøg vakte stor interesse blandt de britiske deltagere, fordi erhvervsuddannelserne for etniske mindretal i Tyskland afslørede en tendens til institutionalisering, medens de tilsvarende uddannelser i Storbritannien er mindre strukturerede og snarere organiseres af de interesserede parter selv (sædvanligvis af de etniske mindretals egne organisationer). De hollandske deltagere, der også er vant til et mindre institutionaliseret system, fandt på afgørende punkter en række ligheder med det duale tyske system, som f.eks. fremskaffelse af mere velegnede kursuslokaler, koordineret projektsamarbejde med lokale uddannelsesinstitutioner, sociale forsorgsorganisationer, etniske mindretals-

organisationer og det stedlige erhvervsliv (som i væsentlig grad bidrager til uddannelsens gennemførelse).

Selv om samtlige kommuner på Mannheim-mødet redegjorde for de samme mål, varierede de valgte metoder i henhold til givne omstændigheder og kompetenceområder. Men muligheden for at se, hvorledes de andre kommuner pragmatisk løste opgaverne, gav de tilstedeværende kommunale tjenestemænd mulighed for at vende hjem med nye indtryk og større perspektiver med hensyn til aktioner, som måske vil kunne føre til udvikling af politikker, som i højere grad imødekommer de etniske mindretals behov i deres respektive hjemkommuner.

Afsluttende bemærkninger

Opbygning af et interaktivt net i Europa er ikke blot et omfattende forehavende, men også en langsigtet proces. Ikke desto mindre står ELAINE's mål om at garantere tilbunds-gående, gensidig udveksling af kommunalfolks praktiske erfaringer stadig i midtpunktet af ELAINE's aktiviteter.

ELAINE's bestræbelser på at lette adgangen til information, etableringen af kontakt mellem mennesker og kendskabet til europæiske programmer for etniske mindretal har allerede ført til bilateralt samarbejde mellem ELAINE's medlemskommuner (også om andet end etniske mindretalsproblemer). Ekstrafordelen ved byer og kommuners samarbejde på eget initiativ ud over netværket er en integrerende del af ELAINE-nettet og af bestræbelserne på at skabe samarbejde mellem medlemsstaterne. På denne måde øges muligheden for at overføre og udnytte gode ideer og takket være koordineret indsats gøres sagkundskab på alle områder lettere tilgængelig.

Nærmere oplysninger fås ved henvendelse til
 Maria José Freitas
 ECWS
 ELAINE Coordination Unit
 Postbus 3073
 6202 NB Maastricht
 Nederlandene

“For ældre af udenlandsk oprindelse oprettede Den Haag i 1993 studiekredse, (...)”

“Adskillige interessante uddannelser for etniske mindretal var allerede i gang på tidspunktet for Mannheim-mødet, og under drøftelserne bemærkedes det, at udviklingen går i retning af mere decentraliserede metoder inden for erhvervsuddannelserne (...)”

5) Konkrete eksempler på de drøftede uddannelseskursus var et rådgivningscenter for arbejdsløse indvandrere i Genk (B), som kombinerer sprogundervisning, teoriundervisning og praktisk erfaring på virksomheder; fagskoler med specialhold for unge tyske og udenlandske deltagere med sproglige og tilegnelsesmæssige vanskeligheder i Stuttgart (D) og endelig etableringskursus for farvede og etniske mindretal på iværksætter- og uddannelsescentre i Sheffield (GB).



Arndt Sorge

Siden 1992 professor i organisations- og sociologi ved socialvidenskabeligt fakultet, Humboldt Universitat Berlin.



Reformen af teknisk uddannelse i Storbritannien

Et eksempel pa institutionelle erfaringer pa grundlag af en sammenligning i Europa

De konklusioner, som forfatteren drager med hensyn til anvendelsen af resultater fra sammenlignende international forskning i forbindelse med reformen af et nationalt teknisk uddannelsessystem, som han selv har medvirket ved, viser grenserne for og nodvendigheden af mekanismer og metoder for udveksling mellem videnskab, politisk beslutningstagning og politisk implementering. Alligevel kommer han til det resultat, at en sammenlignende metode og en udveksling som beskrevet er vigtig for at forsta, hvad Europa betyder. Forfatteren foreslar, at der gøres yderligere overvejelser om, hvorledes en sadan udveksling kan bidrage til samfundspraksis.

Indledning

Det europaiske tidsskrift bevager sig i spændingsfeltet mellem videnskab og praksis. Noget af det vigtigste i mit arbejdsliv har varet at arbejde i dette spændingsfelt og iagttagelse, hvordan videnskabelige resultater som led i en international sammenligning indgar i videreudviklingen af et nationalt teknisk uddannelsessystem. Det er min hypotese, at denne form for institutionelle erfaringer pa tidsskriftets omrade er yderst vigtige, og at disse erfaringer sandsynligvis hostes oftere, end det er dokumenteret. Disse erfaringsfaser kan indeholde internationale elementer, men bevage sig uden for de formelle internationale programmer for erhvervsmassig uddannelse i Europa. Netop derfor er det pa sin plads at redegøre for dem. Muligvis er de endog vigtigere end den strom af henstillinger, direktiver, programmer og pilotprojekter, der findes pa EU-plan. De vedrører nemlig i sidste instans medlemslandenes erhvervsuddannelsespolitik, som efter narhedsprincippet sikkert vil bevare sin betydning. Derfor tillader jeg mig her at systematisere mine egne erfaringer. Erfaringerne vedrører frem for alt folgende omrader:

- Hvilke ledemotiver er af betydning for udviklingen af erhvervsuddannelsen i Europa?
- Hvordan og hvad kan man lære af en sammenligning mellem forskellige erhvervsuddannelsessystemer?
- Hvordan skal berøringsfladen mellem videnskab og politik - eller offentlig udformning - ses?

Oprettelse og sammensetning et reformværksted

I 1975 tiltradte jeg en stilling som Research Fellow ved St. Antony's College i Oxford. Kort forinden havde jeg via min vejleder ved arbejdet med min doktordisputats i Munster lært nogle besøgende fra England at kende, som var interesserede i den situation, som tyske ingeniører, ledende medarbejdere og arbejdsgivere befandt sig i. De var interesserede i sporgsmålet om, hvordan den britiske industris produktivitet kunne forbedres med udgangspunkt i erfaringer og praksis i forbindelse med virksomhedsledelse og uddannelse af teknikere og ingeniører i andre lande.

Det umiddelbare mal med mit eget arbejde i Storbritannien var den britiske del af en sammenligning mellem organisation, erhvervsuddannelse og forholdet mellem arbejdsmarkedets parter, der skulle indga i en allerede foretaget sammenligning mellem Frankrig og Tyskland. I denne forbindelse drejede det sig snarere om 'grundforskning'. Projektet var udarbejdet inden for rammerne af den 'samfundsmassige effekt' inden for arbejde, organisation og forholdet mellem arbejdsmarkedets parter, som blev udviklet i forskningen pa Laboratoire d'conomie et de sociologie du travail i Aix-en-Provence (Maurice et al. 1982).

Selv om det her drejede som om et tværfagligt akademisk tiltag, var impulsen til det sammenlignende forskningsarbejde blevet givet af en fransk regeringsmyndighed, der ønskede at fa at vide, hvorfor de hierarkiske lønforskelle var



klart større i Frankrig end i Tyskland. Det drejede sig således om en blanding af kontrakt- og grundforskning. I tråd hermed var jeg også interesseret i at følge anvendelsen heraf i praksis. Derfor havde jeg allerede i Münster samtaler med de nævnte kontakter. Blandt disse var Michael Fores fra Department of Industry, Peter Lawrence, som ved Department of Mechanical Engineering på universitetet i Southampton netop havde indledt et projekt vedrørende tyske ingeniører for industriministeriet, samt Liam Hudson, professor i psykologi i Edinburgh.

Efter tiltrædelse af min stilling i Oxford videreførte jeg disse kontakter i England. De vigtigste kontakter var i form af en række møder i industriministeriet, hvor der regelmæssigt blev behandlet emner inden for området 'ingeniører og ledende medarbejdere i industrien - socialisationsmønstre, funktioner, arbejdsorganisation, organisationstrukturer, forholdet mellem arbejdsmarkedets parter' i en international sammenligning. I disse møder deltog personer med meget forskellig baggrund: industrifolk, embedsmænd fra ministerier, videnskabsfolk, journalister, repræsentanter for politik og arbejdsmarkedets parter. Diskussionstilen var usædvanlig åben og afslappet og på ingen måde begrænset af formalia. Der herskede en værkstedsatmosfære. Michael Fores som organisator virkede som provokerende impuls-giver og sørgede med meget personligt prægede indbydelser og forberedelsesmateriale på en humoristisk måde for at skabe stemning og engagement.

Møderne havde alt efter emne forskellige deltagere. Hurtigt trådte der imidlertid tydeligt en kerne frem, som var til stede mere eller mindre permanent og også ofte mødtes indimellem. Denne kerne præsenteres kort her:

(1) Michael Fores som organisator var uddannet bygningsingeniør med en mangeårig erfaring navnlig inden for brobygning i forskellige lande (Grækenland, Tyrkiet, Australien o.a.). Han var derpå kommet ind i et mere akademisk miljø, hvilket ikke lå ham så fjernt efter at have studeret i Cambridge, som hans praktikerhabitus i skjorteærmer lod formode. Han beskæftigede sig med spørgsmål om ingeniørhvervene og teknikken ud fra et historisk, filosofisk og økonomisk synspunkt. På

denne måde fik han også den nævnte stilling som 'internal consultant' i ministeriet.

(2) Peter Lawrence havde studeret historie og var så kommet til sociologien. Han forlod en tidsbegrænset docentstilling i organisation ved Strathclyde universitet (Glasgow) for at arbejde på det tidsmæssigt begrænsede projekt vedrørende tyske ingeniører. Kendskab til Tyskland havde han fra sin militærtjeneste, som han også havde anvendt til at tilegne sig sproget og studere landet.

(3) Ian Glover var sociolog og arbejdede på en promotion om teorier og forskningsresultater vedrørende ledelsesadfærd. Han havde en udpræget evne til at komprimere utroligt meget materiale i utroligt omfattende bundter og alligevel få udarbejdet en klar central tese. I dag afspejles kredsens til dels kontante argumentationsmåde, som dengang hørte til god tone blandt os, bedst i hans offentliggørelser [se f.eks. Glover (1992)].

(4) Selv bidrog jeg med mit projekt i diskussionskredsen og følte mig gennem diskussionerne om teknik, teknikere og virksomhedsledelse berørt på to forskellige måder. For det første blev netop de ting, som under arbejdet i Münster allerede var relativt vigtige, anskuet ud fra et andet synspunkt. For det andet fik mine personlige interesser inden for flyvning og militærtjeneste en chance.

Denne mindre kreds mødtes også jævnligt i skiftende sammensætninger privat, og arbejds møderne i industriministeriet endte i reglen på en nærliggende pub. Både Ian Glover og Peter Lawrence havde forskningsopgaver for ministeriet; det havde jeg ikke selv. Men samhørigheden på grundlag af forskningsopgave og finansiering udgjorde alligevel kun en lille del af fællesskabet. Vigtigere var den efterhånden opståede overbevisning om, at vi var i gang med et samarbejde om et spændende anliggende og havde meget at sige hinanden. Selv om kredsens kerne bestod af videnskabsfolk eller forskere, var vi alle overbeviste om, at gængse videnskabelige opfattelser og akademiske aktiviteter førte ind i en blindgyde. Klarest gav Michael Fores udtryk for dette.

Derudover kom der i kredsen også dengang 'etablerede' personer, såsom Liam

Denne form for institutionelle erfaringer er vigtigere end "(...) den strøm af henstillinger, direktiver, programmer og pilotprojekter, der findes på EU-plan."

Udgangspunkt er forfatterens arbejde på den britiske del af "(...) en sammenligning mellem organisation, erhvervsuddannelse og forholdet mellem arbejdsmarkedets parter, der skulle indgå i en allerede foretaget sammenligning mellem Frankrig og Tyskland."

De vigtigste kontakter var i form af en række møder i industriministeriet. "I disse møder deltog personer med meget forskellig baggrund: industrifolk, embedsmænd fra ministerier, videnskabsfolk, journalister, repræsentanter for politik og arbejdsmarkedets parter."



Behandlet blev "emner inden for området 'ingeniører og ledende medarbejdere i industrien - socialisationsmønstre, funktioner, arbejdsorganisation, organisationsstrukturer, forholdet mellem arbejdsmarkedets parter' i en international sammenligning."

En kreds af videnskabsfolk og forskere fandt sammen. De var alle "overbeviste om, at gængse videnskabelige opfattelser og akademiske aktiviteter førte ind i en blindgyde."

Hudson, som beskæftigede sig med perceptionsstrukturer blandt teknikere og videnskabsfolk, den mangeårige psykolog ved Tavistock-instituttet Alistair Mant, der netop var ved at affatte en provokerende bog om britiske erhvervsledere, militærhistorikeren Correlli Barnett og senere også organisations- og managementforskeren John Child. Et afgørende forberedende arbejde var leveret fra Tyskland af Brigitte May for ministeriet med en udmærket oversigt over managementforskning (maj 1974). Yderligere bidrag kom fra Peter Lawrences ingeniørprojekt (Hutton et al. 1977; Hutton & Lawrence 1982) og fra mit projekt (Maurice et al. 1980; Sorge & Warner 1986). Vi affattede også i skiftende sammensætninger indlæg til tidsskrifter.

En stor del af materialet forblev imidlertid såkaldt 'grå litteratur' eller blev kun skrevet til 'intern brug'. Alt i alt førte den større kreds frem for alt diskussioner, der gik langt ud over rammerne for disponible og underbyggede rapporter eller afhandlinger. I den forbindelse blev der altid næsten i forbigående opstillet en lang række hypoteser, som de enkelte så kunne være opmærksomme på i deres hverdagsarbejde.

Den snævrere kreds gav Michael Fores engang betegnelsen 'barbershop' på grund af dens relative stabilitet, interesse-sammenfald og tematiske harmoni. En 'barbershop' er i England en lille, flerstemmig sanggruppe. Udtrykket stammer fra skikken i mange frisørsaloner, hvor frisørerne sang under arbejdet til morskab for sig selv og kunderne.

Ledemotiver for udviklingen af erhvervsuddannelsen

Denne barbershop havde efter et år sunget sig ind på et relativt klart ledemotiv, som stod fast indtil slutningen af 1976. Det kan skitseres på følgende måde:

(1) Britiske industrivirksomheders produktivitet hæmmes af teknikkens og de tekniske erhvervs lave anseelse i samfundsordenen, i uddannelsessystemet og virksomheders organisation.

(2) Teknik og tekniske erhverv tiltrækker i Storbritannien klart mindre velkvalifice-

rede dimittender, og de fører i virksomheder snarere ind i blindgyder i forbindelse med karriereudviklingen (Bayer & Lawrence 1977). Erhvervsmæssigt advancement er snarere forbundet med en generalistisk managementorientering.

(3) Praktiske kvalifikationer, detailviden, faglighed og stabilitet i erhvervspositionen nedvurderes såvel af omverdenen som af formelle strukturer (personalepolitik, arbejdsmarked). For så vidt er nedvurderingen af teknikken en del af et generelt kulturelt og institutionelt syndrom. Mere ansete positioner og uddannelser lægger vægt på fagskift, despecialisering og hyppige stillingskift.

(4) Virksomhedsstrategier lægger overordentlig stor vægt på finansielle, regnskabsmæssige, kommercielle og politiske kriterier. Den stadig mindre teknisering og faglighed i ledelsesfunktionen lader således teknisk innovation og en forbedring af effektiviteten komme til kort.

(5) Praktisk erfaring, erhvervsuddannelse og akademisk uddannelse har i samfundet udviklet en så stærk egenlogik, at handlingskompetence alt for ofte hæmmes i organiserede strukturer. Handlingskompetence forekommer i Storbritannien meget mere end andre steder at være et individuelt begrundet, ikke certificeret eller prøvet resultat af en uddannelsesproces, som i sin helhed ikke kan reguleres. En speciel uddannelsesinstitutions status overvurderes i forhold til praktisk-faglige aspekter.

(6) Billedet af ingeniøren og teknikeren i samfundet er alt for opsplittet i enkeltområder med hver sine aktiviteter, erhvervssammenslutninger og social status. Det rækker lige fra den lavt ansete 'håndværker' til 'teknologen', som søger at kompensere for mindreværds-komplekset over for videnskabsfolk ved ansete universiteter gennem en udpræget videnskabelighed og dermed risikerer at blive teoretisk.

(7) På samme måde er virksomheders organisation opsplittet i undergrupper, som er defineret på grundlag af erhverv, funktion eller status. Dette forhindrer en fælles orientering. Navnlig teknik viser sig ikke som et potentielt bindeled, der rækker ud over disse gruppegrænser.



(8) Den britiske kultur- og institutionsverden lader teknikken falde i et hul, som opstår mellem 'arts' og 'science', eller teknik bliver ensidigt betragtet som en del af 'science', mens nord- og kontinental-europæiske synsmåder snarere tildeler teknik en ligeværdig og mere præcist fastsat position ved siden af kunst og videnskab.

Desuden fremsatte vi en heftig kritik af universalistisk-normative managementteorier. Her var bl.a. Hartmann retningsgivende. Han havde allerede i 1959 gjort opmærksom på managementdoktrinernes kulturelle og samfundsmæssige relativitet. Indtil slutningen af 70'erne blev den tyske managementpraksis imidlertid anset for at være forældet, navnlig sammenlignet med den amerikanske. Hartmann fremsatte vel som den første en eftertrykkelig kritik af denne synsmåde. I 1973 havde konsulentfirmaet Booz, Allen & Hamilton i en rapport, der var bestilt på højt officielt plan, påtalt, at tysk management og tysk organisation var forældet. De nævnte herunder svage tendenser i dannelsen af 'divisions', en ringe adskillelse mellem stabs- og linjefunktioner, en for løs vurdering af projekters rentabilitet, personalistisk ledelsesstil og lignende mangler ud fra den managementpraksis, der var mest fremherskende på det tidspunkt. Hartmann understregede derimod, at en sådan kritik ikke kunne støttes på påvisningen af funktionelle mangler; der var et islæt af kulturimperialisme deri (Lawrence 1992, s. 94 f.).

Vi tænkte ikke videre over delløsninger på snævert definerede problemer, såsom produktivitet, konkurrenceevne, erhvervsuddannelse eller ledelsespraksis, men førte en omfattende sammenlignende kultur- og institutionskritisk diskussion. I den forbindelse søgte vi fortløbende krydsreferencer mellem uddannelsessystem, forholdet mellem arbejdsmarkedets parter, virksomhedsorganisation, socialhistorie, social lagdeling, teknikkens status og driftsøkonomi.

Videregivelse af budskabet

Organisatoren af vor barbershop og udviklede arbejds møder, Michael Fores, etablerede nu et net af personligheder, som var modtagelige for budskabet. Budskabet trængte ind i ministeriets mere operative

afdelinger, blev dér taget op, bearbejdet og stillet i forgrunden i mere synlige møder. Ministeriets parlamentariske vice-minister engagerede sig, og i december 1976 blev der arrangeret et møde under den siddende viceministers ledelse (Peter Carey) og med deltagelse af Michael Edwardes (dengang 'chairman' i British Leyland). Bidragene blev offentliggjort af Statens trykningskontor (Fores & Glover 1978). Desuden var der i ministeriet udarbejdet et arbejdsdokument, som vandt støtte under mødet; i dokumentet blev der sammenfattet centrale resultater og draget handlingsmæssige konklusioner.

Budskabet blev med absolut velvilje og engagement taget op i de førende aviser. Kritik af britiske forhold blev på daværende tidspunkt også godtaget velvilligt af læserne. Man kunne slet ikke skælde nok ud på de såkaldte 'professions', generalistisk management, forsømmelse af teknik og overholdelse af tidsplanen og andre ting. Som udlænding blev jeg i reglen bange under sådanne diskussioner. For det første ville jeg som gæstearbejder i et land ikke tillade mig nogen tirader. For det andet viser en sådan form for kritik i første række usikkerhed med hensyn til realistiske handlemuligheder og risikerer i den følelsesmæssige udmattelse efter tiradernes aftagen jo kun at gøre det bestående permanent. Flere gange lod man mig desuden forstå, at det jo var forståeligt og dejligt, at jeg var anglofil, men at jeg for en gangs skyld burde udtrykke mig i kraftige vendinger, som det hører sig til for en tysker.

Selv om vort budskab omfattede en vidtgående kultur- og institutionskritik, tvang presset til at præcisere operationelle handlingsområder os til mere målrettet at fremhæve delkonklusioner. Disse handlingsområder så man i meget høj grad på området uddannelsessystemets udformning, navnlig det tekniske uddannelsesområde, og systemet i forbindelse med ingeniørers erhvervs sammenslutninger. Dette var naturligvis i strid med vor orientering mod 'samfundsanalyse'. Det var ikke netop fordi vi i barbershoppen især var en kreds af sociologer, at denne interesse var udpræget. Netop den i kredsen, der lagde mest vægt på den politiske diskussions rolle, var vor erfarne brokonstruktør Michael Fores, som gang på gang gjorde opmærksom på, at det var

“Vi tænkte ikke videre over delløsninger på snævert definerede problemer, såsom produktivitet, konkurrenceevne, erhvervsuddannelse eller ledelsespraksis, men (...) søgte (...) fortløbende krydsreferencer mellem uddannelsessystem, forholdet mellem arbejdsmarkedets parter, virksomhedsorganisation, socialhistorie, social lagdeling, teknikkens status og driftsøkonomi.”

Gennem et “net af personligheder” trængte budskabet ind i ministeriets mere operative afdelinger.”

“Kritik af britiske forhold blev på daværende tidspunkt også godtaget velvilligt af læserne. Man kunne slet ikke skælde nok ud på de såkaldte ‘professions’, generalistisk management, forsømmelse af teknik og overholdelse af tidsplanen og andre ting.”



Presset om operationalisering førte fra kultur og institutionskritik til præcisering af handlingsområder "på området uddannelsessystemets udformning, navnlig det tekniske uddannelsesområde, og systemet i forbindelse med ingeniørers erhvervs-sammenslutninger."

"Social handling på et differentieret delområde af samfundet er via interdependenskæder altid forbundet til dette på alle andre delområder."

Det, man kunne lære af en international sammenligning, fik et særligt islæt, for så vidt som forhold i Forbundsrepublikken Tyskland blev beskrevet som forbilledlige til britiske formål."

"Med henblik på en vedvarende samfundsmæssig ændring efter tysk mønster tænkte Fores imidlertid netop ikke på en kopi af tyske forhold."

nødvendigt med en parallel og koordineret udvikling på differentierede delområder af samfundet.

På bemærkelsesværdig vis kom han på grundlag af praktisk indsigt frem til nøjagtigt de samme konklusioner, som også stod i forgrunden inden for rammerne af den 'samfundsmæssige effekt' efter Maurice et al. (1982): Social handling på et differentieret delområde af samfundet er via interdependenskæder altid forbundet til dette på alle andre delområder. Via disse interdependenskæder forbliver handling altid samfundsimmanent, og dette gælder også i den sociale forandring. I overensstemmelse hermed kan gennemgribende ændringer kun opstå, ved at man koncentreret tager fat på dem ud over delområder. Disse forbindelser mellem Fores og Maurice stod endnu ikke klart for mig på daværende tidspunkt. I et tilbageblik træder de dog så meget desto stærkere frem og viser en komplementaritet af videnskabelig grundorientering og forbindelse til praksis.

Det, man kunne lære af en international sammenligning, fik et særligt islæt, for så vidt som forhold i Forbundsrepublikken Tyskland blev beskrevet som forbilledlige til britiske formål. Denne stilisering foruroligede mig. Men det forholdt sig netop sådan, at tysk erhvervsuddannelse, sammenblanding af tekniske opgaver og virksomhedsledelse, teknikens og ingeniørernes anseelse i Tyskland samt de faglærte arbejderes centrale rolle i tyske virksomheder blev genstand for en usædvanlig stor interesse. Denne interesse er siden dengang (1975-77) snarere steget mærkbart. Selv om jeg er medansvarlig for det, har jeg det ikke altid godt med det. Der opstod med tiden en tendens til en plat, propagandistisk stilisering af den 'tyske model', som var præget af manglende kendskab til de samfundsmæssige omgivelser og enkelthederne, og som for øjeblikket sandsynligvis slår om til en lige så plat kritik.

Med henblik på en vedvarende samfundsmæssig ændring efter tysk mønster tænkte Fores imidlertid netop ikke på en kopi af tyske forhold. For ham drejede det sig om et 'Society for Manufacturing', som en slags social bevægelse blandt differentierede funktionseliter. Denne skulle have til opgave at fremme de tekniske erhvervs

status, attraktivitet og kohærens inden for uddannelsessystem, forvaltning såvel som erhvervsliv. At give stødet til en social bevægelse går dog langt ud over et ministeriums egne grænser. Ministeriet som apparat havde således vanskeligheder med en sådan målsætning. Dog tog det relativt velvilligt imod impulsen til at gøre noget for ingeniørernes status og uddannelse. Dette var ikke let, fordi man dermed berørte helt andre ministeriers og meget autonome forvaltningsorganers handlingsområder. Netop i Storbritannien ligger kompetencer på uddannelsesområdet på usædvanlig måde hos erhvervs-sammenslutninger, universiteter og lokale uddannelsesmyndigheder.

Som det næste fulgte nedsættelsen af en kommission, helt i overensstemmelse med britisk praksis, med henblik på at lade udarbejde vigtige reformanliggender i en 'royal commission' af uafhængige medlemmer (funktionseliter på højt plan og honoratiores). Denne kommission blev konstitueret med Monty Finniston som formand, den mangeårige tidligere chairman i British Steel. På dette tidspunkt kom dens arbejde ud af mit umiddelbare synsfelt, da jeg afsluttede mit projekt i Oxford og vendte tilbage til Tyskland. Kontakten til barbershopen fortsatte imidlertid med at være meget intens og blev navnlig styrket via Michael Fores' gæstophold ved Wissenschaftszentrum Berlin (mit nye arbejdssted).

Der skete imidlertid netop på det tidspunkt (1978), hvor det forberedende arbejde begyndte at bære afgørende frugter, en mærkbar paradoksal udvikling. Mens Finniston Commission arbejdede, mistede den afgørende organisator af og impulsgiver til anlægget, dvs. Michael Fores, mere og mere motivationen for sit arbejde. En afgørende årsag var meningsforskelle mellem ham og hans nye direkte overordnede. Denne spurgte hele tiden efter yderligere instrumentelle handlingsmæssige konklusioner, mens Fores så det presserende arbejde i gennem et vedvarende intellektuelt incitament at fremme en social bevægelse med den beskrevne orientering. Den uddannede bygningsingeniør var således ikke i stand til at holde fast ved en teknokratisk eller instrumentalistisk synsmåde. Han havde den absolut realistiske indsigt, at delløsninger, som havde relation til de eksisterende institu-



tioner, var meningsløse. De måtte nødvendigvis knuse reformanliggendet i netop det maskineri, som blev gjort ansvarligt for de konstaterede mangler.

Et pessimistisk, men realistisk synspunkt blev forstærket hos ham, nemlig at anliggendet ikke var gennemførligt under de fremherskende omstændigheder. Disse vanskeligheder forekom således absolut at være politisk og samfundsmæssigt betingede. Det vil dog ikke sige, at modsætningerne frem for alt havde noget at gøre med partipolitikken på det tidspunkt. Efter Thatcher-regeringernes tiltrædelse håbede man på et afgørende omslag med hensyn til økonomisk-styringspolitiske foranstaltninger og en styrkelse af det økonomiske motiv. En fremme af teknik, ingeniørernes forhold og deres betydning for virksomhedsledelsen syntes derimod at komme i anden række.

Det mål, som barbershopen styrede mod, var så at sige anbragt i tomrummet mellem to politiske stole. Den konservative regering engagerede sig ikke særligt preserende i det, efter at Labour-regeringerne ligeledes havde defineret prioriteringerne anderledes. De havde også satset på den økonomiske politik, omend ud fra et andet, keynesiansk og subventionistisk synspunkt. Med andre ord havde Fores og barbershopen vel det rigtige koncept, men det forkerte samfund til at kunne gennemføre det.

Det er således forståeligt, at Michael Fores opsagde sit arbejdsforhold i ministeriet netop på det tidspunkt, hvor hans hovedanliggende bar de tydeligste frugter. Han helligede sig siden den autonome og magre funktion som freelancer (se f.eks. Fores 1979) og kommentator. Som ingeniør med flair for virkeligheden kom han ikke uden om følgende kendsgerning: Forfølgelsen af det større anliggende var ikke instrumentalistisk tænkelig, og som følge af de fremherskende samfundsmæssige, politisk-aktuelle og personlige omstændigheder forekom et instrumentalistisk tiltag at være meningsløst. Han blev imidlertid tvunget til netop en intrumentalistisk habitus. Stillet subjektivt over for valget mellem nytten af sit eget arbejde i hierarkiets øjne og sandfærdighed, besluttede han sig for sidstnævnte. For ikke at blive teknokrat blev fuldblods-teknikeren freelancer.

Resultater af reformer

Et af de første resultater af reformerne byggede på henvisninger i undersøgelsen af Lawrence (Hutton et al. 1977). Disse forfattere havde redegjort for, at kategorien teknikumingeniør som en i den tekniske hverdagspraksis erfaring, men samtidig godt uddannet fagmand var for svagt repræsenteret og ikke tilstrækkeligt socialt anerkendt i Storbritannien. Derved blev en vigtig formidlingsfunktion mellem værksted og fabrik på den ene side og udvikling, planlægning og ledelse på den anden side begrænset. Teknikumingeniører var desuden fremragende produktionsledere, dvs. de arbejdede i en funktion, hvor formidlingen var særlig nødvendig. Deres teknikumstatus lå ikke for langt væk fra en civilingeniørs status. Den ringe forskel bidrog til at hæve produktionens vægt og anseelse i virksomheden. I parentes kan det nævnes, at lederen af projektet, Stan Hutton, var professor i maskinkonstruktion med praktisk erfaring i England og Tyskland.

Incitamentet blev i praksis taget op på følgende måde. På forskellige britiske højere læreanstalter blev der i 1976-77 oprettet uddannelsesforløb, som skulle frembringe højt kvalificerede og respekterede produktionsledere. Uddannelsesforløbene var imidlertid meget mere teknisk-generalistiske end det tyske forbillede, idet erhvervspraktik og studium var blandet ('sandwich courses'). De universiteter, som udbød disse uddannelsesforløb, var snarere de selektive og elitære institutioner (Cambridge, UMIST, Imperial College, Brunel/Henley Management College osv.).

Dette var et fornuftigt skridt til at hæve produktionsingeniørernes status. Men det bestod i at oprette en elitær, ny type produktionslederuddannelse. Man undlod at etablere en kvantitativ vigtig kategori, der byggede bro mellem akademiske ingeniører og arbejdere eller teknisk personale på lavere niveau. Navnlig var den nye uddannelsestype ikke egnet til små og mellemstore virksomheder i samme grad som den tyske teknikumingeniør. I betragtning af den status, som de institutioner, der udbød uddannelsesforløbet, havde, var den heller ikke egnet til faglærte arbejdere eller teknikere. For så vidt lå den nye institution absolut i de bestændes kølvand. Der indtrådte ikke nogen afgørende vending.

Ministeriet "(...) tog (...) relativt velvilligt imod impulsen til at gøre noget for ingeniørernes status og uddannelse."

Der opstod en spænding mellem spørgsmålet "(...) efter (...) instrumentelle handlingsmæssige konklusioner" og overbevisningen om, at det er nødvendigt "(...) gennem et vedvarende intellektuelt incitament at fremme en social bevægelse (...)"

Den realistiske indsigt, at "(...) delløsninger, som havde relation til de eksisterende institutioner, var meningsløse. De måtte nødvendigvis knuse reformanliggendet i netop det maskineri, som blev gjort ansvarligt for de konstaterede mangler."

"Med andre ord (havde vi) vel det rigtige koncept, men det forkerte samfund til at kunne gennemføre det."



“Incitamentet blev i praksis taget op på følgende måde. På forskellige britiske højere læreanstalter blev der i 1976-77 oprettet uddannelsesforløb, som skulle frembringe højt kvalificerede og respekterede produktionsledere.”

“Dette var et fornuftigt skridt til at hæve produktionsingeniørernes status.” Men “Der indtrådte ikke nogen afgørende vending.”

“(…) iværksættelsen af en praksisrettet specialisering i læreplanerne, efter tysk forbillede, (havde) en negativ virkning (...)”

Noget helt lignende viste sig som resultat af Finniston Commission. Jeg holder mig her til fremstillingen af Lee & Smith (1992: 193-195). En vurdering af arbejdet i Finniston Commission ud fra barbershopens synspunkt findes hos Glover & Kelly (1991). I overensstemmelse med kommissionens anbefalinger blev der nedsat et Engineering Council som paraplyorganisation for de forskellige splittede ingeniørsammenslutninger. Det trådte i stedet for det tidligere Council of Engineering Institutions (CEI), som havde en yderst svag position og ikke blev taget alvorligt. Dette skyldtes i øvrigt ikke dets symbolske udstyr og velkvalificerede personale.

Den daværende formand for Council of Engineering Institutions var hertugen af Edinburgh, der som tidligere marineofficer og krigsdeltager absolut ikke kun havde et kongeligt præget forhold til teknik. Hos Michael Fores fik jeg et indblik i korrespondancen mellem ham selv og prins Philip. Denne udtalte sig meget prægnant og sagkyndigt og kunne bedre end de fleste briter sætte sig ind i de tysk-britiske sammenligninger som kulturel hybridplante med et grundigt kendskab til Tyskland, men var hverken som medlem af den kongelige familie eller i betragtning af CEI's svage position i stand til at optræde på anden måde end ceremonielt eller forsigtigt.

Nedsættelsen ved kongelig anordning blev nu også CEI's efterfølgere, Engineerings Councils, skæbne. Det blev dermed etableret uden for den normale lov- og forordningsprocedure. Gennem denne ceremonielle stilisering var der ifølge Lee & Smith også sørget for, at dets kompetencer forblev begrænsede. Alligevel lykkedes det Engineering Council at gennemføre en skeletagtig systematisering af ingeniørgrader efter niveau. I systematikken af Chartered Engineer (C.Eng.), Incorporated Engineer (I.Eng.), og Engineering Technician (Eng.Tech.) findes der en inddeling, der minder meget om den kendte tyske med Dipl.-Ing., Dipl.-Ing. (FH) og tekniker. Disse certifikater sammenførte skolemæssig-akademisk uddannelse og praktisk erfaring og attesterede denne kombination mere prægnant end de tidligere opstillinger af etiketter.

Endvidere arbejdede Engineering Council meget på at hverve studerende til inge-

nioruddannelserne og at finde talentreserver til faget, navnlig kvinder. Alligevel er ansøgerkvoten til disse studier ved de højere læreanstalter mellem 1982 og 1990 faldet fra 13% til 8% af en årgang. Desuden er overordentlig mange studerende i disse fag ved britiske universiteter udlændinge. Lee & Smith (1992: 194) anfører, at de tekniske uddannelser i denne periode blev endnu mere upopulære. På den ene side skyldtes dette de tendenser til deindustrialisering, der var kendetegnende for tiåret. På den anden side kunne andre studier med større held og mere troværdigt give indtryk af at være klart strukturerede og medføre indbringende og ansete fremtidige erhvervs muligheder. Yderligere havde iværksættelsen af en praksisrettet specialisering i læreplanerne, efter tysk forbillede, en negativ virkning: Der opstod herved en overlæsning af studierne, som sammenlignet med den tyske studietid i forvejen er meget korte (3-4 år), hvilket skadede deres popularitet. Som en konsekvens heraf overvejer man i dag igen at gøre den højere tekniske uddannelse mere generalistisk og forbeholde de supplerende studier eller erhvervspraktikken den praksisrettede specialisering.

Man tog således fat på problemerne med absolut bemærkelsesværdige foranstaltninger. Derved fik man imidlertid ikke principielt løst det grundlæggende problem, men derimod reproduceret det så at sige innovativt på et højere niveau. Der er vel næppe sket nogen afgørende ændring med hensyn til undervurderingen af ingeniører, for så vidt angår social prestige, aflønning, karrieremuligheder, arvtagerens uddannelsesmæssige kaliber samt betydning i virksomheden. Tydelige fremskridt i England er der dog blevet gjort i virksomheder, som har en teknisk høj kvalitet, navnlig i omegnen af Cambridge og i Themsen-dalen nordvest for London. Den traditionelle industri er derimod i foruroligende grad forsvundet. Heri afspejles splittelsen mellem ingeniører og industristruktur i England, mellem gammel industri og teknik på den ene side og 'high tech' på den anden. Denne forskel løber parallelt med de regionale skel i forbindelse med forskellen mellem nord og syd og med lagdelingsstrukturen.

På det tidspunkt, hvor vore resultater blev kendt uden for barbershoppen, reagerede



S.J. Prais fra National Institute of Economic and Social Research og viste stor interesse. Han var selv dengang ved at igangsætte en række kontraktforskningsprojekter, som vedrørte sammenhængen mellem erhvervsuddannelse og produktivitet. Også her kunne det klart ses, at tiøren også var faldet hos regeringsorganer som følge af aktiviteten i barbershopen og dens projekter. Erhvervsuddannelsen gennem 'det duale system' i Tyskland optrådte nu igen, som også allerede tidligere på bestemte tidspunkter i England, som bidrag til også at løse økonomiske problemer.

I løbet af årene kunne Prais og kolleger i en lang række sammenligninger af erhvervsuddannelsen og produktiviteten i virksomhedspar i England og Tyskland på usædvanligt overbevisende måde påvise, hvorvidt situationen i de to samfund i detaljer adskiller sig fra hinanden, hvordan dette varierer alt efter branche og erhverv, og hvordan sammenhængene skal ses. Som eksempler kan nævnes studierne af Prais et al. (1989) og af Steedman & Wagner (1987; 1989). Her blev den påbegyndte forsknings- og argumentationslinje i væsentlig grad fremmet såvel fra den økonomiske som fra den erhvervs-pædagogiske side.

Som udløber af disse projekter blev der i Storbritannien indledt en ny meget bred diskussion om en erhvervsuddannelsesreform. Resultatet er nu synligt og kan ikke beskrives og diskuteres her i enkeltheder (jf. imidlertid dette tidsskrift nr. 1, 1994). Det er igen påfaldende, at trods gennemgribende institutionelle ændringer viste de tendenser, der opstod under Thatcher-regeringerne, sig også her: Arbejdsmarkedets parters korporative ansvarlighed i Industrial Training Boards blev reduceret i stedet for effektiviseret. Der fandt ganske vist en regionalisering af beføjelserne sted efter tysk mønster, men erhverv, der har tilstrækkelig kvalitet og er anerkendt af flere virksomheder, er efter mit indtryk ikke blevet bredt forankrede. Det er min prognose, at det nye system i praksis vil medføre en vis formalisering og konsolidering af 'company skills', som i løbet af tiåret 1980 efterhånden har bevæget sig mellem 'craft skills' og rene 'semi-skills'. De hovedansvarlige for systemet er vel de individuelt arbejdende virksomheder, i det

mindste hvad angår kvalifikationer under tekniker-planet.

Men desuden blev der taget absolut betydelige initiativer til forbedring af de uddannelsesmæssige, almindelige grundlag for erhvervsuddannelsen gennem tilvejebringelse af et 'national curriculum'. Tidligere fandtes der i britiske skoler ingen obligatoriske fag og ingen fastsatte standpunktsmål i forbindelse med afgangseksamen fra sekundærtrinnet. Nu bliver præstationsindividualismen, som er typisk for det britiske samfund, og hvorefter enhver er sin egen lykkes smed, sikkert ændret. Derfor kan det måske forventes, at erhvervsuddannelsen på lang sigt kommer ud af sin uheldige rolle, nemlig enten at kompensere for manglende almindelse eller at mislykkes som følge heraf. Også denne problematik var blevet behandlet af os i barbershopen.

Samlet status

Vor samlede status er ambivalent. Den er en blanding af på den ene side tilfredshed med vedvarende institutionelle bevægelser og kontinuerlige, vellykkede forskningsbestræbelser og på den anden side desillusionering i forbindelse med udvandingen af virkningerne. Følgende særlige oplysning er vigtig: Erhvervsuddannelsen i Storbritannien har ændret sig overordentlig meget ifølge sammenligningen med andre uddannelsessystemer i Europa, navnlig i Tyskland. Dette betød dog kun på overfladen en tilnærmelse af uddannelser og afgangseksaminer. I en længere proces var resultatet af de institutionelle erfaringer i Storbritannien helt anderledes end det forbillede, der var hentet i Tyskland. Man kan således lære overordentlig meget af sammenligningen, uden at landene med hensyn til deres institutionelle mønstre tilnærmer sig hinanden. For så vidt foreligger der her en form for erfaringer, som kun er ufuldkommen ved første blik. Den er efter min fornemmelse fuldstændig europæisk i den forstand, at en international sammenligning fører til lokalt og nationalt forskellige resultater. Det, europæerne har til fælles, er bevidstheden om og kendskabet til, at lignende problemer kun er de samme ved første blik, og at de også derfor løses på en anden måde andre steder. Til trods for problemernes kun delvise lig-

“Man tog således fat på problemerne med absolut bemærkelsesværdige foranstaltninger. Derved fik man imidlertid ikke principielt løst det grundlæggende problem, men derimod reproduceret det så at sige innovativt på et højere niveau.”

En “(...) række sammenligninger af erhvervsuddannelsen og produktiviteten i virksomhedspar i England og Tyskland på usædvanligt overbevisende måde påvise, hvorvidt situationen i de to samfund i detaljer adskiller sig fra hinanden, hvordan dette varierer alt efter branche og erhverv, og hvordan sammenhængene skal ses.”

“Som udløber af disse projekter blev der i Storbritannien indledt en ny meget bred diskussion om en erhvervsuddannelsesreform. Resultatet er nu synligt (...)”

“Vor samlede status er ambivalent. Den er en blanding af på den ene side tilfredshed med vedvarende institutionelle bevægelser og kontinuerlige, vellykkede forskningsbestræbelser og på den anden side desillusionering i forbindelse med udvandingen af virkningerne.”



“Det, europæerne har til fælles, er bevidstheden om og kendskabet til, at lignende problemer kun er de samme ved første blik, og at de også derfor løses på en anden måde andre steder. (...) Europæisk fællesskab omfatter således også forskellighed og forskellighed.”

“Europæiske erfaringer bygger på sammenligning, og denne sammenligning bør have et videnskabeligt grundlag. På den anden side betyder sådanne erfaringer for praktiske formål imidlertid også, at institutioner, ideologier, magtfaktorer og interesser, der er forbundet med praksis, kommer til deres ret.”

“De tydelige virkninger af (vor) (...) indsats, beror (...) ikke på adskillelsen mellem anvendt forskning og grundforskning.” Denne slags anvendelsesorienterede forskning følger “en pragmatisk model med politisk diskussion”, som “(...) forudsætter en afslappet dialog mellem samfundsaktører og forskere.”

hed og forskelligheden med hensyn til institutionelle forudsætninger kan man imidlertid lære af andre europæere. Europæisk fællesskab omfatter således også forskellighed og forskellighed.

Denne status kræver en nærmere betragtning af erfaringerne ved berøringsfladen mellem videnskabelig forskning og offentlig handling. Europæiske erfaringer bygger på sammenligning, og denne sammenligning bør have et videnskabeligt grundlag. På den anden side betyder sådanne erfaringer for praktiske formål imidlertid også, at institutioner, ideologier, magtfaktorer og interesser, der er forbundet med praksis, kommer til deres ret. Ved en betragtning af berøringsfladen mellem videnskab og praksis i vor barbershop er det påfaldende, at det er af underordnet betydning, hvilken form opgaverne har i forbindelse med denne berøringsflade. At vore aktiviteter var relevante, viste sig ved, at interaktionen i barbershoppen og dens omgivelser var meget tæt og afslappet. I denne interaktion kunne man slet ikke længere differentiere rollerne med hensyn til videnskab, grundforskning, anvendt forskning og praktisk udformning.

Men det kan også ses, at denne differentiering med tiden blev større og større. Dette kan man sikkert ikke forestille sig anderledes under omstændigheder præget af instrumentalistiske forvaltnings-handlinger, i betragtning af den vægt, som værdirationelle og traditionelle institutionelle mønstre har, samt når der tages hensyn til etablerede grupperinger og politiske strømninger. For så vidt viser det sig på den anden side, at praktisk handling på afgørende måde præges af værdiholdninger, tradition og etablerede interesser. Denne prægning ophæves ikke, men underbygges i sidste instans af videnskabeliggørelse og forskning.

De tydelige virkninger af den indsats, der i fællesskab blev gjort i barbershoppen, beror nu, som det kunne ses, ikke på adskillelsen mellem anvendt forskning og grundforskning. I overensstemmelse med andre erfaringer havde den anvendte forsknings art, som følger en ‘oplysningsmodel’ (‘enlightenment model’), videregående konsekvenser; dette fordi den også er orienteret mod grundforskning. Den bygger på åben dialog, er med hensyn til målsætning og metodik ikke stift

begrænset og tillader, at de fortløbende tilpasses. Trods enhver orientering mod grundforskning i videnskabelig henseende følger den imidlertid en pragmatisk model med politisk diskussion. Sådanne erfaringer fremstilles af Bulmer (1978) i enkeltheder. En pragmatisk diskussion forudsætter en afslappet dialog mellem samfundsaktører og forskere. Netop det havde vi i overmål i barbershoppen, og briternes skik med omgang mellem differentierede eliter inden for uformelle vennekredse begunstigede efter min opfattelse denne diskussionsmodel yderst stærkt. Det har jeg netop som tysker lært i Storbritannien.

Forholdene i vor barbershop og dens omkreds kan man ganske vist helt passende karakterisere med henvisning til forestillingen om en ‘refleksiv modernisering’ (Beck 1986): Den modernisering, vi deltog i, indeholdt faktisk en betydelig andel refleksiv, videnskabelig overvejelse over egne muligheder og betingelser. I løbet af den videre udvikling frigjorde den samfundsmæssige praksis sig imidlertid fra de relationer, der var etableret gennem en videnskabeliggørelse, og fulgte traditionelle veje, også i form af innovativitet. I sidste instans kunne den heller ikke gøre andet. På den ene side havde, som allerede nævnt, opretholdelsen af en refleksiv modernisering krævet en slags social bevægelse ud over differentierede delområder.

Hertil kunne betingelserne næppe nogen steder være værre end i Storbritannien. Alt det, vi ved om korporatistisk samarbejde i Storbritannien, beviser den svækkelse af enhver korporatisme, der i lang tid har været typisk i dette samfund, over for en yderst stabil og stigende virksomhedsindividualisme. Måske havde Thatcher-regeringerne netop meget mere fundamentalt ret, end vi dengang mente. Denne satsede meget enkelt på at styrke alt det, der også var indarbejdet og derfor bedre kun opnås i det britiske samfund.

Dette halvresignerede syn på tingene havde vi allerede udviklet i barbershoppen. Denne vurdering af teknisk arbejde og alle andre former for arbejde havde klart beskyttet os mod overdrevne opfattelser med hensyn til en videnskabeliggørelse (Fores & Sorge 1978). Heraf opstod også en lang vedvarende kritik af tankestrøm-



ninger, som identificerede professionaliseret erhvervsarbejde ved, at det videnskabelige grundlag er mere afgørende deri. Denne ideologi anså vi for at være medansvarlig for splittelsen og nedvurderingen af teknisk arbejde. Hvis videnskabelighed **erstatter** erfaringsbaseret viden, fremtræder erhvervspraksis som en slags tjenestepige for videnskaben (Child et al. 1983).

Mod denne opfattelse mente vi, at en ny videnskabeligt funderet viden også giver plads til ny erfaringsbaseret viden. Praksis er altid også en transcendering af videnskabelig eller på anden måde formelt fikseret viden (Sorge 1985). Anvendelse af viden sigter mod transcendering af viden. Stadig mere forskning på det arbejds-sociologiske område henviser til sådanne transcenderinger. I et samfund, hvor videnskabelighed har fået en stor almenbetydning, er det netop dem, der transcenderer de videnskabelige resultater, der er værdsatte, mægtige og effektive. Dette gør forskning imidlertid nøjagtigt lige som enhver anden tænkelig praksis.

Denne dialektik mellem videnskabeliggørelse på den ene side og 'praktificering', traditionalisering og kulturel autonomise-

ring på den anden side anså vi allerede dengang for at være konstitutiv for vest-erlandske udvikling, og det i alt væsentligt uafbrudt gennem skelsættende vendepunkter. Over for disse - fra middelalderen til den nye tid, og angiveligt fra den enkle til den reflektive nye tid - havde vi udviklet og tilkendegivet en behørig skepsis. Denne er efter min fornemmelse på bedste måde blevet bekræftet af alle de tendenser, man siden da har kunnet konstatere - reelle tendenser og tendenser i samfundsdialogen.

Således kan også vor samlede status sammenfattes. Vi havde arbejdet under fremragende betingelser, hvad angår graden af interaktion inden for og ud over barbershopens rammer. Som hovedsagelig videnskabeligt beskæftigede blev vi imidlertid indhentet af eksisterende traditioner, institutioner og magtfaktorer. Vort arbejde havde absolut vidtrækkende konsekvenser, men med hensyn til praksis i samfundet dog netop andre, end vi kunne forudse. Dette er i overensstemmelse med den nævnte oplysningsmodel med diskussion. Oplysning fremmer emancipation, men det, de emanciperede gør, er desværre eller gudskelov fri for indvirkning fra dem, der står for denne oplysning.

"Hvis videnskabelighed erstatter erfaringsbaseret viden, fremtræder erhvervspraksis som en slags tjenestepige for videnskaben."

"I et samfund, hvor videnskabelighed har fået en stor almenbetydning, er det netop dem, der transcenderer de videnskabelige resultater, der er værdsatte, mægtige og effektive. Dette gør forskning imidlertid nøjagtigt lige som enhver anden tænkelig praksis."

"Oplysning fremmer emancipation, men det, de emanciperede gør, er desværre eller gudskelov fri for indvirkning fra dem, der står for denne oplysning."

Litteratur

Bayer, H. & P. Lawrence, 1977 'Engineering, education and the status of industry'. *European Journal of Engineering Education*, no. 2.

Beck, U., 1986 *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt a.M.: Campus.

Bulmer, M., 1978 'The prospects for applied sociology'. *British Journal of Sociology* 29, s. 128-135.

Child, J., M. Fores, I. Glover & P. Lawrence, 1983 'A price to pay? Professionalism and work organization in Britain and West Germany'. *Sociology* 17, s. 63-78.

Fores, M., 1979 The myth of technology and industrial science. Berlin: Internationales Institut für Management und Verwaltung, discussion paper 79-49.

Fores, M. & I. Glover (udg.), 1978 *Manufacturing and management*. London: HMSO.

Fores, M. & A. Sorge, 1978 The rational fallacy. Berlin: Internationales Institut für Management und Verwaltung, discussion paper 78-84.

Glover, I., 1992 'Wheels within wheels: predicting and accounting for fashionable alternatives to engineering', i Lee & Smith (1992), s. 20-40.

Glover, I. & M.P. Kelly, 1991 'Engineering better management: Sociology and the Finniston Report', i G. Payne & M. Cross (udg.), *Sociology in action*. Basingstoke: Macmillan.

Hutton, S.P. & P.L. Lawrence, 1981 *German engineers. The anatomy of a profession*.

Hutton, S.P., P.L. Lawrence & J.H. Smith, 1977 *The recruitment, deployment and status of the mechanical engineer in the German Federal Republic*. London: Department of Industry, forskningsrapport.

Lawrence, P., 1992 'Engineering and management in West Germany: a study in consistency?', i Lee & Smith (1992), s. 72-99.

Lee, G.L. & C. Smith, 1992 'British engineers in context', i Lee & Smith (1992), s. 184-203.

Lee, G.L. & C. Smith (udg.), 1992 *Engineers and management. International comparisons*. London og New York: Routledge.

Maurice, M., F. Sellier & J.-J. Silvestre, 1982 *Politique d'éducation et organisation industrielle en France et en Allemagne. Essai d'analyse sociétale*. Paris: Presses Universitaires de France.

Maurice, M., A. Sorge & M. Warner, 1980 'Societal differences in organizing manufacturing units. A

comparison of France, West Germany and Great Britain.' *Organization Studies* 1, s. 59-86.

May, B., 1974 *Social, educational and professional background of German management. A review of the literature*. London: Department of Industry, forskningsrapport.

Prais, S.J., V. Jarvis & K. Wagner, 1989 'Productivity and vocational skills in services in Britain and Germany: Hotels'. *National Institute Economic Review* 89/4, s. 52-74.

Sorge, A., 1985 *Informationstechnik und Arbeit im sozialen Prozeß. Arbeitsorganisation, Qualifikation und Produktivkraftentwicklung*. Frankfurt a.M.: Campus.

Sorge, A. & M. Warner, 1986 *Comparative factory organisation. An Anglo-German comparison of management and manpower in manufacturing*. Aldershot: Gower.

Steedman, H. & K. Wagner, 1987 'A second look at productivity, machinery and skills in Britain and Germany'. *National Institute Economic Review* 87/4, s. 84-95.

Steedman, H. & K. Wagner, 1989 'Productivity, machinery and skills: Clothing manufacture in Britain and West Germany.' *National Institute Economic Review* 89/2, s. 41-57.

Anbefalet læktur

Denne rubrik er udarbejdet af

Maryse Peschel
og CEDEFOP's dokumentationstjeneste med støtte fra dokumentationsnettet (jf. sidste side i rubrikken)

Rubrikken "Udvalgt litteratur" giver en oversigt over de seneste, mest signifikante publikationer vedrørende udviklingen inden for erhvervsuddannelse og kvalifikationer på europæisk og nationalt plan. Vægten lægges især på sammenlignelige værker, men rubrikken indeholder også nationale undersøgelser foretaget som led i europæiske og internationale programmer, analyser af fællesskabsaktioners udvirkning i medlemsstaterne samt betragtninger af et land foretaget udefra. Rubrikken "Fra medlemsstaterne" indeholder et udvalg af vigtige nationale publikationer



CEDEFOP

Udvalgt litteratur

På europæisk og internationalt plan

Informationer, studier og sammenlignende undersøgelser

Competitiveness, equity and skills. Særnummer

Singh A., Campbell D., Capelli P., m.fl.
Det Internationale Arbejdsbureau (ILO bureau)
i: Revue internationale du travail, vol. 133 (2), Genève, ILO bureau, 1994, s. 179-333
ISSN 0378-5599 (fr)
EN, FR

Dette særnummer, der beskæftiger sig med forholdet mellem konkurrenceevne, fairness og kvalifikationer, er udarbejdet på baggrund af en refleksionsworkshop om nye tendenser i landenes erhvervsuddannelsespolitikker, som ILO bureau afholdt i 1993. Det er dog snævrere definitioner, forfatterne anvender til behandling af en række konkrete og præcise spørgsmål. A. Singh, der skriver om økonomiske vækstmodeller og produktivitet i industri- og udviklingslande, understreger den afgørende rolle, som kvalifikationer på højt niveau spiller for udviklingen af det enkelte lands tekniske potentiale og for udligningen af skævhederne mellem Nord og Syd. D. Campbell, der skriver om multinationale virksomheders strategi, redegør for de disponible kvalifikationsreservers indflydelse på beslutningerne om investeringer i udlandet og dermed på fordelingen af arbejdspladser på internationalt plan. P. Cappelli og N. Rogovski redegør for, hvilke kvalifikationskrav arbejdstagerne stilles overfor i de højproduktive produktionssystemer, der er resultatet af de nye former for arbejdstilrettelæggelse og anvendelsen af avanceret teknologi. M. Carnoy foreslår ud fra den betragtning, at adgangen til teknisk uddannelse og erhvervsfaglig uddannelse er ulige fordelt på sociale klasser, køn og etniske grupper, en metode til at evaluere effektiviteten og balancen i de offentlige udgifter til disse uddannelser. Endelig belyser F. Caillods forskelle og ligheder mellem landenes tekniske og erhvervsfaglige uddannelser.

Training for change: new approach to instruction and learning in working life

Engeström Y.
Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO)
Genève, ILO, 1994, 149 s.
ISBN 92-9016-104-3
EN

En vejledning for ansvarlige for uddannelsesplanlægning og undervisning af unge og voksne i forskellige organisationer. Vejledningen er skrevet med særligt henblik på udviklingen af de menneskelige ressourcer og personaleuddannelse. Der anlægges et kognitivt syn på indlæring og undervisning, og der gives konkrete retningslinjer og praktiske eksempler med henblik på udformning af kognitive undervisningsmål, tilrettelæggelse af undervisningsindhold, udvælgelse af undervisningsmetoder og udarbejdelse af uddannelsesplaner. Bogen er nyttig for enhver, der er interesseret i at gøre arbejdspladser til lærende organisationer. Særlig opmærksomhed vies undervisningens indhold og kvalitet.

Creating economic opportunities. The role of labour standards in industrial restructuring

Sengenberger W., Campbell D.
International Institute for Labour Studies
Genève, Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO), 1994, 439 s.
ISBN 92-9014-529-3
EN

Forandring er et permanent træk ved markedsøkonomier. Det nye i dag er hastigheden, bredden og dybden af de økonomiske forandringer og den heraf følgende industrielle omstrukturingsproces. Kapitlerne i dette bind indeholder undersøgelser af den industrielle omstrukturingsproces i virksomheder og sektorer på regionalt, nationalt og internationalt plan, herunder detaljerede case studies fra Tyskland, Sverige, Frankrig, Italien, USA, Canada og Australien. Fastlæggelse af standarder for arbejdsvilkår er af vital betydning for de økonomiske



udviklingsmuligheder, og denne betydning belyses i andre kapitler, hvori der redegøres for forskellige koncepter vedrørende standarder for arbejdsvilkår, opstilles sammenlignende oversigter over disses indvirkning og tegnes et rids af udviklingen med hensyn til fastsættelsen af sådanne standarder på fællesskabsplan og i den internationale økonomi.

Paths towards the informational society: Employment structure in G-7 countries, 1920-90

Castells M., Aoyama Y.

Det Internationale Arbejdsbureau (ILO bureau)

i: Revue internationale du travail, vol. 133 (1), 1994, s. 5-36

ISSN 0378-5599 (fr)

EN, FR

Med udgangspunkt i en empirisk undersøgelse af beskæftigelsen og erhvervsstrukturen i G-7-landene (Tyskland, Canada, USA, Frankrig, Italien, Japan og Det Forenede Kongerige) sætter forfatterne spørgsmålstegn ved tesen om, at det postindustrielle samfund er karakteriseret ved en generel og ensartet tendens til, at servicesektoren tegner sig for en stadig større andel af beskæftigelsen. Efter forfatternes opfattelse viser erfaringen snarere, at de forskellige landes udvikling hen imod det postindustrielle samfund følger mærkbart forskellige veje med forskellige former for produktionsmodeller med et stærkt vidensindhold (serviceøkonomi eller info-industri), som afspejler deres kulturelle og institutionelle forskellighed. Forfatterne foreslår derfor at anvende begrebet "informativisering", et sammenlignende instrument, der har en større forklarings effekt og bedre kan redegøre for de strukturelle ændringers fysiologi.

OECD employment outlook

Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)

Paris, OECD, 1994, 197 s.

ISBN 92-64-14166-9 (en)

FR, EN

I denne 1994-udgave forudses det, at arbejdsløsheden på kort sigt fortsat vil berøre et rekordhøjt antal arbejdstagere, skønt det cykliske økonomiske opsving vil medføre en vis stigning i beskæftigelse.

På mellemlang sigt vil stigningen i beskæftigelsen efter al sandsynlighed fortsætte, navnlig til fordel for kvinder og ældre arbejdstagere, og efterspørgslen efter faglært arbejdskraft vil stige, men også lavere kvalificerede vil stadig tegne sig for en væsentlig del af den samlede stigning i beskæftigelsen. Endvidere diskuteres problemet vedrørende den generelt store personaleudskiftning og de innovative og små virksomheders betydning for jobskabelsen samt de kollektive forhandlings status i forhold til fagforeningernes dækningsgrad.

Education 1960-1990.

The OECD perspective

Papadopoulos, G. S.

Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)

Paris, OECD, 1994, 203 s.

ISBN 92-64-14190-1 (en)

EN, FR

OECD-landene vil blive konfronteret med betydelige uddannelsesmæssige udfordringer i det 21. århundrede. I denne bog gives en historisk oversigt over udviklingen på uddannelsesområdet i disse lande fra slutningen af 1950'erne til begyndelsen af 1990'erne, en udvikling, der er vigtig for at forstå udfordringernes karakter. Forfatteren relaterer udviklingen inden for almen uddannelse og erhvervmæssig uddannelse til bredere sociale og økonomiske politikker. Han giver således et bredt overblik over udviklingen på uddannelsesområdet i OECD-landene og giver detaljerede henvisninger til OECD's betydelige bidrag på dette område.

The curriculum redefined: schooling for the 21st century

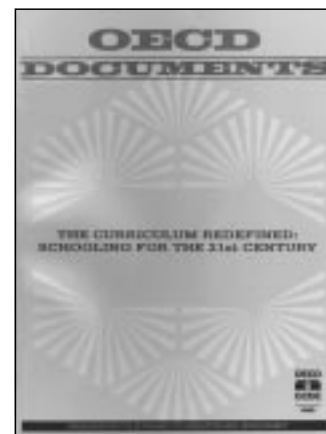
Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)

Paris, OECD, 1994, 230 s.

ISBN 92-64-14183-9 (en)

EN, FR

I denne rapport gives en omfattende oversigt over studieordningsreformer i det sidste årti, baseret ikke alene på konferenceindlæg, men på et stort korpus af CERI's arbejde (Centre for Educational Research and Innovation). Debatten om studieordningsreformer vil aldrig stoppe, og det ser ud til, at forskellige delemler - læse-





plan, undervisningsprogrammer og undervisningsmetoder, bedømmelse - igen er genstand for debat i mange OECD-medlemslande. Problemet består ikke alene i at undervise de bedst begavede, som kan overleve en hvilken som helst studieordning, men også i at appellere til resten, navnlig de 20% mindre egnede, der finder fagene og arbejdsmetoderne i skolen lidet relevante. Det er måske denne gruppe, der har mest brug for nyskabende ideer og metoder for at øge deres chancer for at få et relevant og tilfredsstillende arbejdsliv og mindske risikoen for lange arbejdsløshedsperioder.

Women and Structural Change.

New perspectives

Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)
Paris, OECD, 1994, 200 s.
ISBN 92-64-14111-1
EN

Denne publikation præsenterer en ekspertgruppes rapport til OECD's generalsekretær om forholdet mellem strukturel tilpasning og kvinders integration på arbejdsmarkedet i OECD-landene i 1990'erne. Den beskriver tiltag på områderne forening af arbejde og familieliv, det kønsopdelte arbejdsmarked og fleksibilitet i beskæftigelsen. I en teknisk rapport undersøges de strukturelle ændrings indvirkning på kvindernes beskæftigelse, navnlig udbredelsen af deltidsarbejde og tendenser i servicefagene og den offentlige sektor, og effektiviteten af de eksisterende ligestillingspolitikker i en situation, hvor forholdene hele tiden ændrer sig, vurderes.

School: a Matter of Choice

Centre for Educational Research and Innovation (CERI)
Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)
Paris, OECD, 1994, 161 s.
ISBN 92-64-14087-5
EN

De seneste erfaringer viser, at indførelse af frit skolevalg indebærer negative såvel som positive perspektiver. Rapporten ser på, hvordan sådanne skolepolitikker har fungeret i praksis, navnlig i Australien, Nederlandene, New Zealand, Sverige, Det

Forenede Kongerige og USA. Konkurrencen gør det muligt for succesrige skoler at vælge deres elever snarere end omvendt. Det frie skolevalg kan derfor siges at fungere bedst i situationer, hvor studenter ikke kappes om pladser på samme institution, og hvor forskellige skoler står for forskellige uddannelsesfilosofier eller tilbyder specialiserede fagområder. Det kan derfor være hensigtsmæssigt, at skolepolitikken i lige så høj grad tilskynder til differentiering som til frit skolevalg.

Information dossiers on the structures of the education systems in the European Community 1993:

The Netherlands

van der Noordt N., van Dorp A.
Zoetermeer, Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, directie Voorlichting, Bibliotheek en Internationale Betrekingen EURYDICE, 1993, 125 s.
EN, NL

Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Nationale dienst van Eurydice, Postbus 25000, NL-2700 LZ Zoetermeer

Denne publikation indeholder en beskrivelse af undervisningssystemet, herunder styrelse og politisk ramme. Medtaget er også statistiske og bibliografiske oplysninger. Endvidere gives der et kort overblik over den politiske udvikling.

Les Etats de la Communauté européenne, différentes approches en matière d'aides publiques à la formation des salariés en entreprise

Pol A.

i: Actualité de la formation permanente (125), Paris, 1993, s. 118-121
ISSN 0397-331-X
FR

Gennemgang af forskellige former for offentlig støtte til efter- og videreuddannelse af lønmodtagere i medlemsstaterne og betragtninger over, hvorledes debatten om uddannelsesinvesteringer udmøntes i politiske retningslinjer.

Apprenticeship, Alternance, Dual System: Dead Ends or Highways to the Future?

Bertrand O., Durand Drohin, M., Romani, C.
Centre d'Etudes et de Recherches sur les





Qualifications (CEREQ); Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD)

i: Training and Employment, 16, Marseille, CEREQ, 1994, 4 s. EN

CEREQ, 10 place de la Joliette, F-13474 marseille cedex 02

På baggrund af den kroniske ungdomsarbejdsløshed sætter beslutningstagere i mange lande for tiden spørgsmålstegn ved effektiviteten af en vekslen mellem skolebaseret erhvervsuddannelse og virksomhedspraktik. Uanset historisk og institutionel baggrund stilles der nu en række grundlæggende spørgsmål til denne ordning både i europæiske og ikke-europæiske lande. Hvilken betydning har en sådan vekselluddannelse for unges mulighed for at få adgang til arbejdsmarkedet og for muligheden for at skabe større sammenhæng mellem uddannelse og beskæftigelse? Hvilke økonomiske, organisatoriske og pædagogiske krav skal være opfyldt for at få et godt resultat af vekselluddannelse? Hvilken rolle skal de sociale aktører spille med hensyn til udformning og gennemførelse af vekselluddannelsesprogrammer? Sådanne spørgsmål drøftedes af beslutningstagere og eksperter fra 23 OECD-lande på et seminar i Marseille den 12.-14. april 1994, som var organiseret af OECD og CEREQ i fællesskab. Konferencepapirerne kan i begrænset omfang fås ved henvendelse til OECD, Paris.

L'Europe et l'insertion par l'économie. Mythe ou réalité? Actes du IV^{ème} Congrès national des Entreprises d'Insertion

(Lyon-Bron, november 1993)
Comité National des Entreprises d'Insertion (CNEI)
Paris, CNEI, 1994, 150 s.
ISBN 2-909932-22-2
FR

Indslusningsvirksomhederne, der har til opgave at finde metoder til at bekæmpe udstødelse, forsøger at finde ud af, hvad der er årsag til udstødelse. I november 1993 mødtes eksperter og praktisk arbejdende på et kollokvium med det formål at afklare koncepter og udveksle erfaringer. Denne samling akter fra kollokviet indeholder et referat fra rundbords-

konferencen om Europa, udstødelse og fremme af integration gennem økonomiske tilskudsordninger, samt teksten fra tre workshops om metoder til integration via økonomiske tilskudsordninger i Den Europæiske Unions medlemsstater, om indslusningsvirksomhederne i Frankrig og vigtigheden af partnerskab med det traditionelle erhvervsliv. Samlingen indeholder endvidere en sammenfatning af fem workshops.

Le marché communautaire de l'emploi

Anne Meyer, Michel Mopin
Paris, La Documentation Française, Problèmes politiques et sociaux, nr. 698, 1993, 69 s.
ISSN: 0015-9743
FR

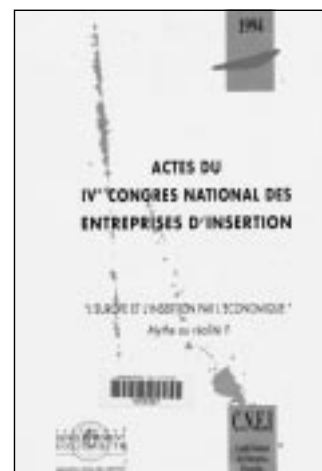
Nu da det indre marked er trådt i kraft kan man måle, hvilke fremskridt der er gjort siden undertegnelsen af Romtraktaten, hvorfra tanken om fri bevægelighed for arbejdstagere i Fællesskabet hidrører. Fællesskabsinstitutionerne har konstant arbejdet på at udvide dette princip til at omfatte navnlig arbejdssøgende, pensionister og unge under erhvervsuddannelse. Oprettelsen af Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde vil udvide det geografiske område for arbejdstagernes mobilitet. Trods denne udvidelse er migrationsstrømmene i Fællesskabet forblevet af beskeden omfang som følge af beskæftigelsessituationen. Endelig har det indre markeds sociale dimension, om end den er udtrykkeligt anført i traktaterne, svært ved at trænge igennem på grund af den omsiggribende deregulering.

LEARNTEC 93. Europäischer Kongreß für Bildungstechnologie und betriebliche Bildung. Kongressrapport

Beck U.; Sommer W.;
Karlsruhe, Springer-Verlag, 1994,
XII + 667 s.
DE

Karlsruher Kongreß und Ausstellungs GmbH, Postfach 1208, D-76002 Karlsruhe

Denne rapport indeholder de væsentligste indlæg fra LearnTec 1993, som blev afholdt i Karlsruhe fra 3.-5. november 1993. Bidragene er koncentreret om anvendelsen af moderne informations- og undervisningsmedier på forskellige





erhvervsuddannelsesområder. Opmærksomheden rettes især mod praktikvirksomhedernes kompetence i denne henseende. Som specielt emne behandles den uddannelsesteknologiske situation i Canada. Dette emnes samlede spændingsfelt dækkes af 12 indlæg. Et andet vigtigt tema "LearnTec Special" behandles under "Sprachen lernen mit modernen Medien".

Post basic physiotherapy education in the European Community. Continuing Education. Postgraduate Education

Standing Liaison Committee of Physiotherapists within the EC (SLCP)

West Midlands, SLCP, 1994, 109 s.

ISBN 972-96016-0-7 (en)

EN, FR

*SLCP General Secretary J. Botteley,
24 High Street, Henley in Arden,
UK-West Midlands B95 5AN*

Rapporten indeholder oplysninger om udviklingen inden for efter- og videreuddannelse af fysioterapeuter og mulighederne for postgraduate studier i EF-lande. Rapporten er inddelt i fire hovedafsnit: bidrag fra 17 europæiske fysioterapeut-sammenslutninger; beskrivelse af videregående fysioterapeutuddannelser inden for de nationale uddannelsessystemer; oversigt over områder af faglig interesse, herunder særlige interessegrupper; guide til videregående erhvervsuddannelser og postgraduate studier.

Orientation professionnelle en Allemagne et en France, utopie et réalité

Eckert H.

Paris, L'Harmattan, 1994, 310 s.

ISBN 2-7384-2053-2

FR

En sammenligning af tyske og franske studie- og erhvervsvejledningsordninger. Præsentationen er inddelt i tre hovedafsnit: en oversigt over erhvervsvejledningens historiske udvikling, anvendelsen af psykoteknik og endelig nuværende udviklingstendenser, der i højere grad fokuserer på erhvervsinformation.

L'évolution de la formation en apprentissage. Une comparaison anglo-saxonne

Gospel H.C.

Centre d'Etudes et de Recherches sur les Qualifications (CEREQ)

i: Formation emploi, nr. 46, Paris, La Documentation Française, 1994, s. 3-8

ISSN 0759-6340

FR

Storbritannien, USA og Australien havde oprindeligt samme lærlingeuddannelses-system, som dernæst har udviklet sig i forskellig retning. I størstedelen af erhvervssektorerne har lærlingesystemet på et ret tidligt tidspunkt mistet sin betydning i USA, medens det siden 1980'erne har fået stadig mindre betydning i Storbritannien og nu er truet i Australien. Artiklen undersøger årsagerne til denne tilbagegang, der efter alt at dømme skyldes institutionelle faktorer, og drøfter følgerne heraf.

Réforme de la formation professionnelle des jeunes britanniques. Une première évaluation

Steedman, H., Hawkins, J.

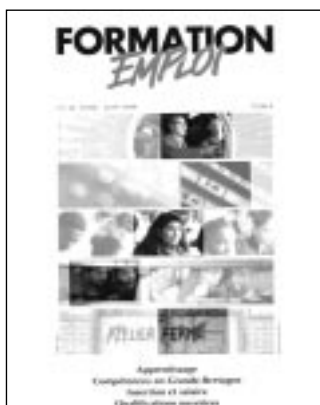
Centre d'Etudes et de Recherches sur les Qualifications (CEREQ)

i: Formation emploi, nr. 46, Paris, La Documentation Française, 1994, s. 9-21

ISSN 0759-6340

FR

Artiklen undersøger følgerne af indførelsen af *National Vocational Qualifications* (NVQ) i vekselluddannelserne for unge (*Youth Training*) på de unges beskæftigelse og på niveauet i den generelle uddannelse inden for byggefagene i Storbritannien. Konklusionen er, at hverken indholdet af dette referenceinstrument, evalueringsformen eller finansieringsformen bidrager til at skabe større social retfærdighed eller til at afhjælpe unge briters kvalifikationsunderskud i forhold til andre europæiske lande. Teksten efterfølges af en kommentar af Vincent Merle og dernæst af et referat fra det seminar, der afholdtes af tidsskriftet Formation emploi vedrørende debatten omkring *National Vocational Qualifications*.





Regional-level development initiatives in Germany

Anglo German Foundation
Poole, 1994, upagineret
EN

Anglo German Foundation Book Sales, BEBC, 15 Albion Close, Parkstone, Poole, UK-Dorset BH12 3LL

Denne rapport, der er udarbejdet af Anglo-German Foundation, ser på, hvordan statens ansvar for udviklingsstøtte til små og mellemstore virksomheder (SMV) kan decentraliseres og udvikles. På baggrund af den stigende tendens til udlægning af ansvaret for regionale og industrielle politikker fra centraladministrationen til regionale myndigheder og organer drøfter rapporten, hvorledes Det Forenede Kongerige, og navnlig Skotland, kan drage nytte af de erfaringer, der i Tyskland er gjort med udlægningen af ansvaret for økonomiske udviklingsinitiativer i regionalt regi. Under hensyntagen til de forskelligartede politiske, forfatningsmæssige, økonomiske og kulturelle særtræk i de to lande, kan rapporten ikke anbefale en direkte og uformidlet overførsel af den tyske erfaring til Det Forenede Kongerige. Den understreger imidlertid, at den tyske erfaring er et stærkt argument for i så vid udstrækning som muligt at lægge ansvaret for den økonomiske udvikling ud i regionalt og lokalt regi, navnlig for så vidt angår fremme af udviklingen af små og mellemstore virksomheder.

Den Europæiske Union: politikker, programmer, aktører

Europæisk Social- og Arbejdsmarkeds-politik. En vej frem for Unionen. Hvid-bog

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber
KOM(94) 333 endelig udg., 27.07.1994, 68 s. + 348 s. (del B)
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
ISBN 92-77-72192-3, 92-77-72201-0 (del B)
ISSN 0254-1459
DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

Med udgangspunkt i den konstatering, at Europa har behov for en solid, nyska-

bende og fremadskuende social- og arbejdsmarkedspolitik afstikker hvidbogen rammerne for Unionens indsats i de kommende år. Hvidbogen tager sigte på at konsolidere og bygge videre på de resultater, der hidtil er opnået, specielt på områderne arbejdsmarkedslovgivning, arbejdsmiljø, fri bevægelighed og ligestilling mellem kønnene. Desuden kommer den med nye forslag til, hvordan der på disse områder kan tilskyndes til en dynamisk udvikling. Del B er en sammenfatning af de kommentarer, Kommissionen har modtaget som svar på den anmodning om at komme med bidrag, der rettes til offentligheden i grønbogen om europæisk socialpolitik: Unionens valgmuligheder.

Erhvervsuddannelse i Det Europæiske Fællesskab: indsats og perspektiv. Opfølgning af Kommissionens memorandum om erhvervsuddannelse i Det Europæiske Fællesskab i 90'erne

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber: Task Force for Menneskelige Resourcer, Uddannelse og Ungdomsanliggender
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, Undersøgelser, nr. 3, 1994, 77 s.
ISBN 92-826-7016-3
DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT
Task Force for Menneskelige Ressourcer, Uddannelse og Ungdomsanliggender, Rue de la Loi, 200, B-1049 Bruxelles

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har fremkaldt en bred debat i medlemsstaterne med offentliggørelsen i 1991 af memorandummet om erhvervsuddannelse i Det Europæiske Fællesskab i 90'erne. Ovennævnte rapport er en sammenfatning af de nationale bidrag, hvis sammenfaldende og afvigende synspunkter fremhæves. Blandt de fælles tendenser er understregningen af behovet for en bedre forudgribelse af ændringerne i kvalifikationsbehovene, opfordringen til virksomhederne om at udvikle mere langsigtede uddannelsesplaner, betoningen af socialt partnerskab, tendensen til decentralisering, vigtigheden af at stimulere den personlige motivation og udvikle effektive vejledningstjenester. Med hensyn til spørgsmålet om gensidig anerkendelse af kvalifikationer inden for rammerne af en styrket europæisk mobilitet, som alle fin-





der vigtig, aftegner der sig en flertalsholdning til fordel for krav om større gennemsigtighed, uden at der dog ytres ønske om at tage yderligere skridt hen imod en formel anerkendelse. Der fremsættes forslag om indførelse på frivillig basis af en erhvervsoversigt, der gør det muligt for indehaveren at dokumentere sine kvalifikationer, herunder arbejds-erfaringer.

Die Berufsbildungspolitik der Gemeinschaft für die 90er Jahre

Lipsmeier A.; Münk D.

Bundesministerium für Bildung und Wissenschaft (BMBW)

in: Schriftenreihe Studien zu Bildung und Wissenschaft (Band 114), Bad Honnef, Bock Verlag, 1994, XII + 255 s.

ISBN 3-87066-725-7

DE

Den foreliggende publikation er en sammenfatning af EU-medlemsstaternes udtalelser om Kommissionens memorandum "Erhvervsuddannelse i Det Europæiske Fællesskab i 90'erne". Inden for rammerne af vigtige erhvervsuddannelsespolitiske områder gives der en sammenfattende oversigt over de forskellige udtalelser om memorandummet, navnlig den tyske. De tolv medlemsstaters udtalelser viser, at der er bred enighed om principperne vedrørende en moderne og fremtidsorienteret erhvervsuddannelse i Europa, og bekræfter den væsentlige rolle, som erhvervsuddannelserne indtager i forbindelse med økonomiske, teknologiske, samfundsmæssige og politiske forandringer.

Kommissionens direktiv 94/38/EF af 26. juli 1994 om ændring af bilag C og D til Rådets direktiv 92/51/EØF om anden generelle ordning for anerkendelse af erhvervsuddannelser til supplerings af direktiv 89/48/EØF

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber

De Europæiske Fællesskabers Tidende, L 217, 37. årgang, 23.08. 1994, 10 s.

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
ISSN 0378-6994

DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

Almen uddannelse og erhvervsuddannelse i Central- og Østeuropa

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber: Task Force for Menneskelige Ressourcer, Uddannelse og Ungdomsanliggender

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, Undersøgelser nr. 4, 1994, 55 s.

ISBN 92-826-7193-3

EN, FR, DE, DA, IT, ES, GR, NL, PT

Task Force for Menneskelige Ressourcer, Uddannelse og Ungdomsanliggender, rue de la Loi, 200, B-1049 Bruxelles

Kommissionens Task Force for Menneskelige Ressourcer, Uddannelse og Ungdomsanliggender bestilte i efteråret 1992 denne rapport hos en gruppe bestående af otte eksperter fra forskellige medlemsstater. De heri indeholdte analyser og de fingerpeg, de måtte give, er rettet til Kommissionen og EU-medlemsstaterne. De er tænkt som et bidrag til at udstikke retningslinjer for de første beslutningsprocesser i Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstitut, når det træder i funktion. Rapporten omhandler grundlæggende erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse i de tidligere folkedemokratier og de baltiske lande; landene fra det tidligere Sovjetunionen er ikke omfattet. Rapporten redegør for den nuværende situation på erhvervsuddannelsesområdet i de ovennævnte lande og for den hjælp, de har modtaget udefra. Derefter går den over til at diskutere de problemer, der er forbundet med at fastlægge en erhvervsuddannelsesstrategi og etablere et institutionelt og politisk system, der kan følge en sådan strategi op og gennemføre den. Til sidst skitseres retningslinjer for internationalt samarbejde og for Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstituts bidrag.

Europa og det globale informations-samfund. Anbefalinger til Det Europæiske Råd

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber

Bruxelles, Generaldirektorat XIII, 1994, 36 s.

DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, GD XIII,





200, rue de la Loi,
B-1049 Bruxelles

Baggrunden for denne rapport er en anmodning fra Det Europæiske Råd om anbefaling af særlige foranstaltninger fra Fællesskabets og medlemsstaternes side med hensyn til infrastrukturer inden for information. Forfatterne, en gruppe eksperter, opfordrer Den Europæiske Union til at tage skridt til at fjerne de stivheder, der sætter Europa i en ugunstig konkurrencesituation. To af de foreslåede initiativer omhandler forsøgsordninger med henblik på udvikling af distancearbejde og fjernundervisning.

Forslag til Rådets afgørelse om videudvikling af HANDYNET-systemet inden for rammerne af Rådets afgørelse 93/136/EØF om fastlæggelse af Fællesskabets tredje handlingsprogram til fordel for handicappede (HELIOS II 1993-1996) (forelagt af Kommissionen). **Kommissionens rapport til Europa-Parlamentet, Rådet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg. Genemførelse af det edb-baserede informations- og dokumentationssystem HANDYNET**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber

KOM(94) 303 endelig udg., 12.07.1994, 94/0168 (CNS), 62 s.

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
ISBN 92-77-71847-1

ISSN 0254-1459

DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

European training for new and advanced technologies

MacNeill S., Eva C.

Birmingham, University of Birmingham/
Welsh Development Agency, 1994, 12 s.
*Research Support and Industrial Liaison,
University of Birmingham, Edgbaston,
UK-Birmingham B15 2TT*

Dette fagtidsskrift beskæftiger sig med videregående teknologisk uddannelse, og der fremsættes anbefalinger vedrørende fremtidige EF-programmer. Europæiske programmer for erhvervsuddannelse og overførsel af teknologi, som COMETT, FORCE og SPRINT, har åbnet nye veje og vist værdien af europæiske erhvervs-

uddannelsestiltag. De behov, der kunne fastslås, da programmerne udarbejdedes, er lige så reelle i dag, og derfor bør der fortsat gives støtte til teknologiske uddannelser på europæisk plan. Der argumenteres for, at fremtidige aktioner bør fokusere på en mere strategisk fremgangsmåde med integrerede projekter og et tilstrækkeligt finansieringsniveau.

ERASMUS-programmet. Beretning fra Kommissionen. Årsrapport 1993

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber

KOM(94) 281 endelig udg.,

06.07.1994, 43 s.

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
ISBN 92-77-71297-X

ISSN 0254-1459

DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

FORCE-programmet:

• **Confrontation entre les systèmes de formation continue en Italie, France, Espagne, Grèce et Portugal**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber; CONFINDUSTRIA, Conseil National du Patronal Français (CNPF)

Rom, Servizio Italiano Pubblicazioni Internazionali (SIPI), 1993, 337 s.

EN, FR

SIPI,

Viale Pasteur 6,

I-00144 Roma (under genudgivelse)

Dette kollektive værk er udarbejdet af arbejdsmarkedets parter i fem lande inden for rammerne af FORCE-programmet.

Første del præsenterer de generelle rammer på erhvervsuddannelsesområdet i det enkelte land. Anden del sammenholder de fem systemer i forhold til følgende emner: udvikling og organisation af efter- og videreuddannelse, virksomhedernes tilkendegivelse af behov og uddannelsesplaner, erhvervmæssig grunduddannelse, vekseluddannelse og lærlinguddannelse, decentralisering og lokal forvaltning, finansiering og kontrol, validering og anerkendelse af resultater, individuel uddannelsesorlov, erhvervsuddannelsesudbud.



• **Efter- og videreuddannelse inden for detailhandelen:**

- **Belgiens rapport**
- **Frankrigs rapport**
- **Irlands rapport**
- **Italiens rapport**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, FORCE
Udarbejdet af CEDEFOP
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1994

Denne række af rapporter, der er udgivet på engelsk af CEDEFOP, er led i en række nationale undersøgelser inden for rammerne af FORCE-programmet om uddannelsespraksis i detailhandelen.

De nationale rapporter på originalsproget kan fås ved henvendelse til de nationale FORCE-kontorer.

• **Efter- og videreuddannelse inden for detailhandelen. En undersøgelse under FORCE-programmet. Europæisk rapport**

Kruse, W., Bertrand, O., Homs O., m.fl.
Udgivet af CEDEFOP
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1994, 91 s.
ISBN 92-826-7884-9
DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

Denne rapport er udarbejdet på grundlag af 55 case studies i de nationale rapporter med henblik på at kaste lys over de forskellige strategier og løsninger, som virksomhederne vælger til imødekomme af deres uddannelsesbehov. Analysen af sektorens situation, der udgør første del af rapporten, og de case studies, der udgør anden del, viser, at en del virksomheder anser de ansattes lave kvalifikationsniveau som en hindring for at forbedre deres image, holde på kunderne og følgelig for at fastholde eller forbedre deres konkurrenceevne. Nyskabende løsninger udformes af virksomhederne, uanset størrelse.

• **Efter- og videreuddannelse i sektoren for handel med og reparation af biler**

- **Italiens rapport**
- **Luxembourgs rapport**
- **Det Forenede Kongeriges rapport**

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, FORCE
Udarbejdet af CEDEFOP
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1994

Disse første rapporter, der er udgivet af CEDEFOP, er led i en række nationale undersøgelser under FORCE-programmet om uddannelsespraksis i sektoren for handel med og reparation af biler.

De nationale rapporter på originalsproget kan fås ved henvendelse til de nationale FORCE-kontorer.

Employment and training in the automobile repair and distribution sector. Sectoral survey for the European Commission

Denys, J.
Hoger instituut voor de Arbeid (HIVA); Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB); FORCE-Agentschap Leuven, HIVA, 1993, 30 s. + bilag
NL, EN
HIVA, E. Van Evenstraat 2 E, B-3000 Leuven

Autobranschen i Danmark. En sektoranalyse under EF's FORCE-program

København, Dansk Teknologisk Institut - Arbejdsliv, 1993
ISBN 87-90021-06-1
DA
ACIU, Hesseløgade 16, DK-2100 København Ø

• **Efter- og videreuddannelse i levedsmiddelindustrien:**

Tewerkstelling en permanente beroepsopleiding in de voedings- en dranksector. Sectoriële survey in opdracht van de Europese Commissie

Desmedt, M., Arryn, P.
Researchinstituut voor Arbeid en Tewerkstelling (RIAT) vzw; Vlaamse Dienst voor



Arbejdsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB); FORCE-Agentschap Antwerpen, RIAT, 1993, 61 s. + bilag NL
RIAT, Ommeganckstraat 53, B-2018 Antwerpen

Denne sektorundersøgelse af levnedsmiddelindustrien er gennemført under FORCE-programmet og omhandler beskæftigelse, uddannelsestiltag og ansættelsespraksis i denne sektor. Den indeholder ligeledes en analyse af de enkelte områder.

Lingua-programmet

• Lingua compendium

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber: Task Force for Menneskelige Resourcer, Uddannelse og Ungdoms-anliggender

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1994, 303 s.

ISBN 92-826-7691-9

DE; EN; FR

*Bureau Lingua,
10, rue du Commerce,
B-1040 Bruxelles*

Dette kompendium klassificerer de under LINGUA-programmet støttede projekter efter land og giver oplysninger om ansøgerprofiler og om partnere opstillet efter sektor og målsprog. Projekterne omfatter de fem strenge under LINGUA-programmet, dvs. foranstaltninger til fremme af fremmedsprogsundervisning efter- og videreuddannelse, fremme af fremmedsprogsundervisning i højere uddannelsesinstitutioner, fremme af kendskabet til fremmedsprog, som anvendes fagligt og inden for erhvervslivet, fremme af udveksling af unge under faglig og teknisk uddannelse; støtte til aktiviteter gennemført af organisationer og organer på europæisk plan, der har til formål at fremme LINGUA-programmets mål.

• Rapport fra Kommissionen.

LINGUA-programmet. Aktivitetsrapport 1993

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber
KOM(94) 280 endelig udg.,
06.07.1994, 48 s.

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
ISBN 92-77-71287-2

ISSN 0254-1459

DA, DE, EN, ES, FR, GR, IT, NL, PT

Social crisis management in the coal and steel industries

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, Generaldirektorat V

Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1993, varierende sidetal

ISBN 92-826-5795-7

DE, EN, ES, FR

*Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, GD V, 200, rue de la Loi,
B-1049 Bruxelles*

Evolution de l'emploi et des qualifications dans les secteurs des banques et des assurances, undersøgelse foretaget for Det Europæiske Observationsorgan for Beskæftigelse

Belloc B.

Direction de l'Animation de la Recherche des Etudes et des Statistiques (DARES)
Paris, DARES, 1993, 64 s.

FR

*DARES, 1 Place de Fontenoy,
F-75700 Paris*

Denne undersøgelse skitserer med udgangspunkt i forskellige kilder udviklingen i beskæftigelse og kvalifikationskrav inden for bank- og forsikringssektoren i Frankrig. Den viser den stigende betydning af de forretningsmæssige arbejdsområder, specialisering og polyvalens, og den redegør endvidere for de gennemførte omstillingspolitikker og den teknologiske udvikling, der fører til gennemgribende ændringer i forvaltning, arbejdsopgaver og produktivitet.

Europe Info - Verzeichnis wichtiger Informationsquellen in der Europäischen Union/Directory of important information sources in the European Union/Répertoire des principales sources d'information dans l'Union européenne

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber: Generaldirektorat X, AV-sektoren, Information, Kommunikation og Kultur
Luxembourg, Kontoret for De Europæiske





ske Fællesskabers Officielle Publikationer,
1994, 161 s.
ISBN 92-826-2196-0
Flersproget udgave FR/EN/DE

Manuel du travailleur frontalier, Le Nord-Pas-de-Calais, la Lorraine, L'Alsace, Rhône-Alpes, l'Aquitaine

Agence nationale pour l'emploi (ANPE)/
Den offentlige arbejdsformidling

ANPE, Noisy-le-grand, 1993, 87 s. + 5 regionale bilag

FR

*ANPE, 4 rue Galilée,
F-93198 Noisy-le-Grand Cedex*

Dette dokument indeholder en beskrivelse af grænsearbejdernes situation, deres motivation, eksisterende statistikker og samarbejdet mellem grænseområder inden for rammerne af EFRU. I anden del analyseres grænsearbejderes arbejdsvilkår på baggrund af princippet om fri bevægelighed, og der gives en præsentation af EURES, det nye informationsnet vedrørende beskæftigelse. Et kapitel er viet til erhvervsuddannelse og anerkendelse af eksamensbeviser. Tredje del giver en præsentation af de lande, der modtager franske grænsearbejdere. Grænseområderne præsenteres i et bilag.



Fra medlemsstaterne

D Perspektiven der dualen Berufsausbildung

Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB),
Der Generalsekretär (Udg.)
Bielefeld, W. Bertelsmann Verlag, 1994,
111 s.
ISBN 3-7693-05200-0
DE

Sammelbindet indeholder i alt otte bidrag, som især baserer på foredrag fra det seminar, som det tyske arbejdsdirektorat "Bundesanstalt für Arbeit" gennemførte i april 1994 med titlen "Die Zukunft der dualen Berufsausbildung". De aktuelle problemer og den offentlige debat, der føres om erhvervsuddannelsessystemet i Forbundsrepublikken Tyskland, retter til dels blikket fremad. Den duale erhvervsuddannelse vil kunne bibeholde sin fremragende betydning, hvis den får støtte fra efter- og videreuddannelsesområdet, og hvis den får overført flankerende foranstaltninger fra andre dele af uddannelses- og beskæftigelsessystemet. Formålet med sammelbindet er at sætte overvejelser i gang om en forbedring af den erhvervsfaglige uddannelse.

E La realidad de la formación profesional continua en España

Alcaide M., González M.
I: Revista andaluza de trabajo y bienestar social, nr. 29, Sevilla, 1993, s. 21-52
ISSN: 0213-0750
ES

Artiklen redegør for situationen på efter- og videreuddannelsesområdet i Spanien. Den er inddelt i tre dele, hvor der i den første gives en oversigt over erhvervsuddannelsesudbuddet i Spanien (den formelle erhvervsuddannelse, de korte arbejdsmarkedsuddannelser og efter- og videreuddannelse). Der redegøres for de forskellige definitioner og koncepter og for spanske virksomheders udgifter til personaleuddannelse, oplysninger, der er baseret på to statistiske kilder - undersøgelsen af arbejdsomkostninger foretaget af Instituto Nacional de Estadística og Økonomi- og Finansministeriets beretning om resultaterne af de kollektive forhand-

linger i de store virksomheder. Anden del analyserer på grundlag af en arbejdsmarkedsundersøgelse (Encuesta de Población Activa) betydningen af erhvervs- og videreuddannelse i Spanien; undersøgelsen omfatter den erhvervsaktive befolkning, beskæftigede såvel som arbejdsløse, som deltager i uddannelsesaktiviteter med relation til en erhvervsaktivitet, uddannelsesstyper i forhold til uddannelsens mål (erhvervsforberedende uddannelse, efter- og videreuddannelse og ajourføringskurser), uddannelsesstyper i forhold til den institution, der udbyder den pågældende uddannelse, uddannelse af beskæftigede og disses erhvervs-mæssige situation samt problemer, der hindrer virksomhederne i at lade deres ansatte deltage i efter- og videreuddannelsesaktiviteter. I tredje del redegøres for regeringens syn på den landsdækkende aftale om efter- og videreuddannelse og den tresidede aftale om efter- og videreuddannelse af beskæftigede samt på spørgsmålet om støtte til finansiering af efter- og videreuddannelse.

F Savoir et pouvoir, les compétences en question

Aubret J., Gilbert P., Pigeys F.
Paris, PUF, 1993, 222 s.
ISBN 2-13-045928-5
FR

Dette værk sigter mod at afklare begreberne evaluering og faglige kompetencer. Anden del sætter kompetenceevalueringen i sammenhæng med et problem, som industrivirksomheder ofte løber ind i, nemlig spørgsmålet om de ansatte højere teknikers fremtidsudsigter. Tredje del beskriver forskellige strategier og metoder til evaluering af kompetencer.

Compétence, mythe, construction ou réalité?

Minet, F., Parlier, M., de Witte, S.
Paris, L'Harmattan, 1994, 232 s.
ISBN 2-7384-2683-2
FR

Begrebet kompetence bliver mere og mere udbredt, men samtidig udvandes





det. I de fjorten bidrag i dette værk præciseres begrebet, og det analyseres i forskellige sammenhænge. Fire hovedområder er genstand for nærmere undersøgelse: selve kompetencebegrebet, kompetence og arbejdstilrettelæggelse, kompetence og uddannelsesplanlægning og -tilrettelæggelse, kompetence og erhvervsvejledning.

Sociologie de la compétence professionnelle

Trépos J.-Y.

Nancy, Presses universitaires de Nancy, 1992, 224 s.

ISBN 2-6480-444-1

FR

Hvem er kompetent til at vurdere en andens erhvervmæssige kompetence? Det er det grundlæggende spørgsmål, der søges besvaret i dette værk gennem en diskussion af, hvorledes der etableres konsensus om, hvad "professionelt arbejde" og en "prof" er for noget. Forfatteren gør brug af en original fortolkningsmodel og viser, hvordan der i ethvert samfund finder en løbende debat sted om samfundsmedlemmernes kvalifikationer, en debat, der altid munder ud i det samme spørgsmål: er man kompetent, fordi man har et uddannelsesbevis og en titel, eller forholder det sig omvendt? Kan kompetence identificeres, når den udøves, eller skal der argumenteres til for at vise, at den findes? Forfatteren understreger endvidere et ofte overset punkt, det, han kalder "kompetencens fantasmatik": er der ikke en tendens til, at offentligheden ud fra gode eller dårlige erfaringer opfatter "den professionelle" i stereotyper?

Analyse des besoins de formation pour les personnels chargés de la réalisation de bilans de compétences. Rapport final

Gaona'ch, D.

Centre Universitaire de Formation et d'Education Permanente (CUFEP), Université de Poitiers

Poitiers, CUFEP, 1994, 112 s.

FR

CUFEP,

15 rue Guillaume VII le Troubadour,

B.P. 635,

F-86022 Poitiers cedex

Opstilling af kompetenceoversigter bliver mere og mere almindeligt i Frankrig og er nu blevet inkorporeret i bekendtgørelse om erhvervmæssig efter- og videreuddannelse. Derfor er spørgsmålet om uddannelse af de ansvarlige for opstillingen af disse oversigter så vigtigt. I denne rapport fremsættes overvejelser og forslag desangående. Første del redegør for, hvor sådanne opstillinger udarbejdes. Anden del undersøger de ansvarliges baggrund, såsom institutionel forankring, grunduddannelse, tidligere erhvervskarriere. Efter at have fremanalyseret fire kernekompetencer, der er afgørende for at varetage opgaven forsvarligt, formulerer forfatteren forslag til uddannelse af de ansvarlige for kompetenceopstillinger og diskuterer relevansen af en særlig uddannelse (på tertiærtrin). Behovet for efter- og videreuddannelse understreges, og det påpeges endvidere, at det er absolut nødvendigt, at de interinstitutionelle centre for opstilling af kompetenceoversigter (CIBC) medvirker.

Recherches en éducation et formation. Répertoire 1986-1991

Bourgeois, M.-E., Champy, P., Grégoire, C., Sebbah, E.

Centre national de la recherche scientifique (CNRS), Institut de l'information scientifique et technique (INIST)

Paris, Institut National de la Recherche Pédagogique (INRP), 1993, 352 s.

ISBN 2-7342-0367-7

FR

Denne fortegnelse indeholder en tematisk anmeldelse af 1024 forskningsprojekter inden for almen og erhvervmæssig uddannelse.

IRL The future of nurse education and training in Ireland

An Bord Altranais (The Nursing Board) Dublin, An Bord Altranais, 1994, 82 s.

ISBN 1-872-00258-8

EN

Denne rapport anbefaler en radikalt anderledes struktur for sygeplejerskeuddannelse end den eksisterende. Den opfordrer til etablering af et nationalt net af fagskoler (colleges) for sygeplejersker og jordemødre med tilknytning til uddannel-



sesinstitutioner på tertiærtrinnet, hvormed sygeplejerskers kvalifikationer ville få akademisk anerkendelse. Rapporten anbefaler endvidere, at (1) sygeplejersker under uddannelse ikke længere arbejder som hospitalsansatte, (2) uddannelsen lægger større vægt på hjemmepleje, (3) antallet af optagne tilpasses sundhedsvæsenets behov og (4) forbedring af mulighederne for efter- og videreuddannelse.

NL Feiten & cijfers/ Facts & figures 1993

Zoetermeer, Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 1993, 445 s.

ISBN 90-346-3007-2

Tosproget udgave EN/NL

Fakta og tal vedrørende de højere uddannelser og forskning i Nederlandene. Denne publikation tjener i første række som baggrundsdokumentation for den højere uddannelses- og forskningsplan (HOOP), som ministeriet for undervisning og forskning ifølge loven skal udgive hvert andet år, og hvori regeringens politik fastlægges. Følgende punkter gennemgås i nævnte rækkefølge: 1) kort beskrivelse af de højere uddannelser, 2) studenterpopulation 3) uddannelserne, 4) arbejdsmarkedet, 5) forskningsaktiviteter, 6) økonomiske data, 7) personale, 8) lokaler og udstyr, 9) internationale sammenligninger. Bilagene indeholder specifikke, detailoplysninger og en række tabeller samt en definition af de anvendte begreber og forkortelser.

P Qualificação e mercado de trabalho

Kovács, I., et al.

Instituto do Emprego e Formação Profissional (IEFP)

Lisboa, IEFP, Estudos 13, 1994, 206 s.

ISBN 972-732-081-3

PT

Denne undersøgelse omhandler arbejdsmarkedsudsigterne og navnlig arbejdsstyrernes behov med hensyn til arbejdsstyrkens størrelse, fag, kvalifikationer, uddannelse, beskæftigelsestype og virksomhedsplacering. Undersøgelsen vedrører tre områder - industri, banker og forsikring samt detailhandel og beskriver de vigtig-

ste arbejdsmarkedsaspekter, vurderer kvalifikationsbehovene og analyserer undervisningssystemets og erhvervsuddannelsernes respons herpå; endelig undersøger den arbejdskraftbehovet. I konklusionerne peges der på servicefagernes stigende betydning, en forudsigelig indskrænkning af antallet af arbejdspladser, navnlig i landbruget, tekstilindustrien, skotøjsindustrien og den offentlige forvaltning, stigning i antallet af ustabile ansættelsesforhold, kvalifikationsbehov, der peger i retning af større efterspørgsel efter højt kvalificeret personale samt sideløbende tendenser til både specialisering og polyvalens; de nye former for arbejdstilrettelæggelse har skabt et misforhold mellem de traditionelle kvalifikationer og de krav, der i dag stilles til arbejdstagerne på arbejdspladsen, og planlægning af arbejdskraftbehovet kan kun registreres i nogle enkelte store virksomheder; udbredelsen af nye kvalifikationer vil afhænge af passende tilskyndelsespolitikker og af uddannelsessystemet.

UK Quality assessed

Confederation of British Industry (CBI)

London, 1994, upagineret

EN

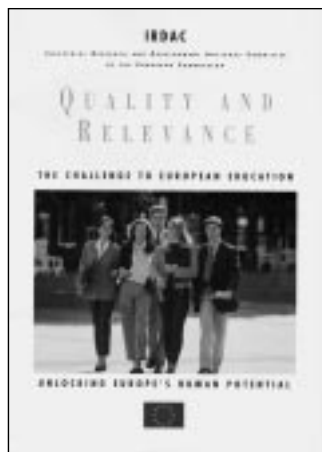
CBI Publications, Centre Point,

103 New Oxford Street,

UK-London WC1A 1DU

Der bør investeres flere ressourcer i at fastholde kvaliteten og troværdigheden af de nye National Vocational Qualifications (erhvervs-kvalifikationsstandarder), der tager sigte på at forbedre kvalifikationerne, fremhæves det i denne rapport. CBI fremsætter 68 anbefalinger til en generel reform af National Vocational Qualifications og de organer, der er ansvarlige for administrationen heraf. CBI var en af pionererne i indførelsen af den landsdækkende ordning, der er baseret på måling af den enkeltes kompetence i forhold til konkrete arbejdsopgaver. Der holdes en balance mellem uforbeholden tilslutning til NVQ og forslag til radikale ændringer. Det anbefales bl.a., at NVQ-ordningen gøres mere fleksibel, at Det Nationale Råd for Erhvervs-kvalifikationer tillægges større beføjelser, og at markedsføringen af NVQ effektiviseres.





IRDAC - Industrial Research and Development Advisory Committee of the European Communities: Quality and relevance. The challenge to European education unlocking Europe's human potential. Bruxelles 1994

Rapporten kan rekvireres på følgende adresse:
Europa-Kommissionen, Generaldirektoratet for Videnskab, Forskning og Udvikling, IRDAC-sekretariatet, Kathryn Ross, Rue de la Loi 200, B-1049 Bruxelles.

Anmeldelser

Kvalitet og relevans - parametre for en uddannelsespolitik i Europa

De europæiske nationaløkonomiers konkurrenceevne er alvorligt i fare, hvis det ikke lykkes at udnytte det store potentiel af menneskelige ressourcer på en bedre måde. Der kræves en uddannelsespolitik, der reagerer både hurtigere og mere fleksibelt på udfordringerne. Dette er udgangspunktet for den seneste rapport, som EU-Kommissionens Rådgivende Udvalg for Industriel Forskning og Udvikling (IRDAC) har fremlagt. Rapporten har den programatiske titel "Kvalitet og relevans" og formulerer henstillinger til handling for syv aktionsområder som kerne i en fremtidig uddannelsespolitik.

1. Uddannelse har efter IRDAC-medlemmernes opfattelse først og fremmest en iboende værdi som et værdifuldt og vigtigt formål i sig selv, i særdeleshed for unge mennesker. For at tilgodese det øgede behov for allround kvalificerede medarbejdere bør uddannelsesprocesser være organiserede på en sådan måde, at elever og studerende tilegner sig en bred basiskvalifikation. Med henblik på at kunne udvikle en samlet kompetence, bør alsidighed være hvermands eje. Professionalitet, og ikke specialisering, bør være reglen. Men kravet om mere kompetence, kvalitet og relevans på alle uddannelsessystemets niveauer er ingenlunde ensbetydende med længere uddannelsestider. Tværtimod - det gælder om at udnytte uddannelsestiderne mere effektivt og definere relationen mellem grunduddannelse, studium og videreuddannelse på ny.

2. Det bedste udgangspunkt for personlig udvikling behøver ikke nødvendigvis at være opnåelsen af højere eksamener, men kan fortrinsvis bestå i en aktualisering af eksisterende kvalifikationer og uddybning af evner. For at forberede den enkelte og samfundet på livslang læring, bør undervisningsprogrammer udformes som første modul i et sådant livslangt læringsforløb, individuel læring støttes af virksomhederne og de offentlige udgifter omfordeles mellem grunduddannelse, efter- og videreuddannelse.

3. Uddannelsessektoren skal efter IRDAC's opfattelse være mere bevidst og effektiv i

omkostningshåndteringen og producere mere. På alle uddannelsesområder bør der derfor systematisk indføres kvalitetskriterier i lighed med, hvad der bl.a. findes i erhvervslivet. En fokusering på kvalitet anses navnlig for at være nødvendig med hensyn til undervisningens indholdsmæssige relevans og standard, den interne organisation og management, lærerkræfternes egnethed, undervisningsmetodernes effektivitet samt disponibiliteten af faciliteter og service. Uddannelsesinstitutioner bør betragte de uddannelsessøgende mere som "kunder" og forholde sig tilsvarende. Myndighederne skal på deres side sørge for, at udbydere af uddannelse overholder kvalitetsprincipper, systematisk vurderer egne præstationer og anvender virkningsfulde undervisningsmetoder.

4. Virksomhederne skal videreudvikles til organisationer, hvor der læres. Det kræver, at man forlader statiske, funktionsorienterede jobprofiler, der stiller for små krav til arbejdstagerne. I stedet kræves dynamiske og resultatåbne arbejdsprofiler, hvor sondringen mellem arbejde og læring gradvis ophæves. Til en åben virksomhedskultur hører endvidere, at virksomhederne tilbyder uddannelses- og efteruddannelsesmuligheder, motiverer medarbejderne til efteruddannelse og fremmer personalets udvikling.

5. For at afhjælpe strukturelle mangler i små og mellemstore virksomheder og stimulere nyskabelsesprocesser, tilskynder IRDAC til særlige støtteforanstaltninger. Det drejer sig bl.a. om indførelsen af foranstaltninger til kvalitetssikring og efteruddannelse af medarbejderne. Kooperationer mellem SMV'er og formidlende serviceorganisationer (f.eks. kamre og brancheforeninger), store virksomheder og uddannelsesinstitutioner anses for at være særligt egnede.

6. I rapporten understreger IRDAC den nære sammenhæng mellem forskning og udvikling, teknologisk innovation, uddannelse og konkurrenceevne. Allerede i skolerne bør der derfor fokuseres mere på udviklingen af videnskabelig og teknologisk kompetence. For de højere lærean-



stalters vedkommende er stikordene balance mellem forskning og undervisning, uddannelse gennem forskning, multidisciplinaritet i stedet for specialisering og bedre transfer af F&U-resultater. For eksempel bør ingen forskningsprojekter gennemføres, uden at resultaterne direkte inddrages i uddannelse og videreuddannelse.

7. En europæisk uddannelsespolitik ser IRDAC frem for alt som et redskab til at fremme samarbejde og erfaringsudveksling. Ved hjælp af et bedre institutionelt samarbejde og en successiv anerkendelse af eksamensresultaters kompatibilitet skal en gradvis og efterspørgselsstyret konvergens af eksamener muliggøres. Derudover anses en bedre samordning af EU-strukturpolitik og uddannelsespolitik samt af de europæiske programmer for forsk-

ning og udvikling og uddannelsesprogrammerne for nødvendig for at opnå større synergieffekter.

Med sine rekommandationer henvender IRDAC sig ikke alene til uddannelsespolitikere på europæisk plan, men til alle, der i Europa har et uddannelsespolitisk ansvar. Når forslagene og henstillingerne skal implementeres, vil et udvidet samarbejde mellem industri og uddannelsessystem være påkrævet. Det bør omfatte alle niveauer, lige fra det almindende skolevæsen via erhvervsuddannelsen til de videregående uddannelser og til efteruddannelsen og udtrykkeligt formuleres som målsætning.

Dr. Reinhold Weiß

Institut der deutschen Wirtschaft Köln

Les actions de qualification par alternance

Benteux F.

Paris, Editions Eska, 1994, 159 s.

ISBN 2-86911-175-4

FR

Les instances de représentation des salariés dans l'établissement. Comparaison France-Allemagne. Rapport final (Bind I og II)

Dufour, C., Hege A.

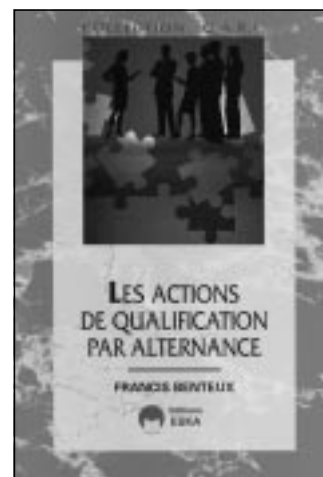
Institut de Recherches Economiques et Sociales (IRES)

Paris, IRES, 1994, 269 s. (I), 484 s. (II)

FR

IRES, 1, bd. du Mont d'Est, F-93192 Paris

Modtaget af redaktionen





Medlemmer af CEDEFOP's dokumentationsnetværk

<p>B</p> <p>VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) ICODOC (Intercommunautair Documentatiecentrum voor Beroepsopleiding) Frédéric Geers FOREM (Office communautaire et régional de la formation professionnelle et de l'emploi) CIDOC (Centre intercommunautaire de documentation pour la formation professionnelle) Jean-Pierre Grandjean Bd. de l'Empereur 11, B-1000 Bruxelles Tlf. 322+502 50 01; Fax 322+502 54 74</p>	<p>F</p>  <p>Centre INFFO (Centre pour le développement de l'information sur la formation permanente) Christine Merllié Tour Europe Cedex 07 F-92049 Paris la Défense Tlf. 331+4125222 Fax 331+47737420</p>	<p>L</p> <p>Chambre des Métiers du G.-D. de Luxembourg 2, Circuit de la Foire internationale Ted Mathgen B.P. 1604 (Kirchberg) L-1016 Luxembourg Tlf. 352+4267671 Fax 352+426787</p>
<p>D</p>  <p>BIBB (Bundesinstitut für Berufsbildung) Referat K4 Bernd Christopher Klaus-Detlef R. Breuer Fehrbelliner Platz 3, D-10702 Berlin Tlf. 4930+864 32 230 (B. Christopher) 4930+864 32 445 (K.-D. Breuer) Fax 4930+864 32 607</p>	<p>GR</p>  <p>OEK (Organization for Vocational Education and Training) Catherine Georgopoulou 1, Ilioupoleos Street 17236 Ymittos GR-Athens Tlf. 301+925 05 93 Fax 301+925 44 84</p>	<p>NL</p>  <p>C.I.B.B. (Centrum Innovatie Beroeps- onderwijs Bedrijfsleven) Gerry Spronk Postbus 1585 NL-5200 BP 's-Hertogenbosch Tlf. 3173+124011 Fax 3173+123425</p>
<p>DK</p>  <p>SEL (Statens Erhvervspædagogiske Læreruddannelse) Søren Nielsen Merete Heins Rigensgade 13, DK-1316 København K Tlf. 4533+144114 ext. 317/301 Fax 4533+144214</p>	<p>I</p>  <p>ISFOL (Istituto per lo sviluppo della formazione professionale dei lavoratori) Alfredo Tamborlini Colombo Conti Via Morgagni 33, I-00161 Roma Tlf. 396+445901 Fax 396+8845883</p>	<p>P</p>  <p>SICT (Serviço de Informação Científica e Técnica) Maria Odete Lopes dos Santos Fatima Hora Praça de Londres, 2-1º Andar P-1091 Lisboa Codex Tlf. 3511+8496628, Fax 3511+806171</p>
<p>E</p>  <p>INEM (Instituto Nacional de Empleo) Ministerio de Trabajo y Seguridad Social Isaias Largo María Luz de las Cuevas Condesa de Venadito, 9 E-28027 Madrid Tlf. 341+585 95 80; Fax 341+377 58 87</p>	<p>IRL</p>  <p>FAS - The Training and Employment Authority Margaret Carey P.O. Box 456 27-33, Upper Baggot Street IRL-Dublin 4 Tlf. 3531+6685777; Fax 3531+6609093</p>	<p>UK</p>  <p>IPD (Institute of Personnel and Development) Simon Rex IPD House, Camp Road UK-London SW19 4UX Tlf. 44181+946 91 00 Fax 44181+947 25 70</p>